

ZORAN ĐINĐIĆ (1952-2003-2026)

Buntovnik s razlogom

3

NOVI MAGAZIN

BROJ 762

ISSN 2217-5628

9 772217 562008 >

5. III 2026.

**Protest
poljoprivrednika
Hoće li vlast
naučiti nešto
od seljaka**

**Napad SAD i Izraela
na Iran**

**Treći zalivski
rat je počeo**

**Žan-Pol Bled,
francuski historičar**

**Vladarka sa
autentičnom
harizmom**

IVAN NINIĆ, ADVOKAT

GODINA U MAŠINI ZA MLEVENJE

3 NOVI 3 MAGAZIN

PRATITE
NAS

You Tube
KANAL

8

Hoće li vlast nešto naučiti od seljaka

Posle packi koje je resorni ministar udelio poljoprivrednicima na pregovorima, dvadesetak dana blokada puteva, čak i na više od 70 lokacija, usledio je pretponoćni razgovor mlekara sa šefom kabineta i potom najava da će Vlada parafirati dogovor.

37

Treći zalivski rat je počeo

Iako je odluka Vašingtona bila namerna, strategija je imala elemente improvizacije jer je Donald Tramp pokušao da „preokrene“ 47 godina američko-iranskih odnosa i time ostvari istorijski pečat, što se ne uklapa u model pažljivo isplanirane kampanje

56

Zoran Đinđić: Buntovnik s razlogom

Kako je Zoran na početku studija učestvovao u studentskoj vežbi koja je prikazivala montirani moskovski proces, da bi na kraju studija bio žrtva jednog takvog procesa i osuđen na godinu dana zatvora, zbog čega je zapao za oko i Vikiliksu

FOTO: SINIŠA OBRENIĆ

INTERVJU

16

Godina u mašini za mlevenje

Ako imamo uplašene tužioce koji drhte od države, BIA, Vlade, dominantne stranke ili predsednika, postavlja se pitanje na koja vrata može da zakuca mali čovek i ko može da mu pruži pravnu zaštitu u sistemu gde tužilac ne sme da pisne, kaže za Novi magazin advokat Ivan Ninić

SRBIJA

20

Rizik od pravnog haosa i tužbi

24

O jednakosti se ne pregovara

25

Ratni zločini i integritet suda

28

Čovek s kičmom

30

Katarina od hrabrosti

REGION

32

Moralna osveta Nihada Uka

34

Milioner iza rešetaka

SVET

41

Svođenje računa nakon četiri godine pakla

44

„Iranski slučaj“

KULTURA

46

Crtač represije koja ga okružuje

48

Vladarka sa autentičnom harizmom

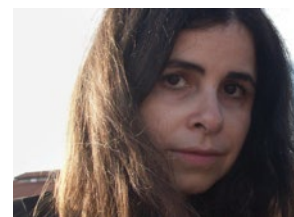
50

Igra za promenu

52

Novi kanali kulturne saradnje

54

Simboli moći

RUBRIKE

04 Arena

08 Širi ugao

62 Ogled

5 minuta sa...

Žarkom Galetinom

Čitava priča o stanju poljoprivrede i nezadovoljstva proizvođača praktično se tiče našeg odnosa sa Evropskom unijom, smatra agrarni analitičar Žarko Galetin. Nezadovoljstvo domaćih proizvođača hrane, primećuje, izazvano je njihovim sve lošijim položajem ali je, takođe, istina da mi ne možemo uvoditi neke jednostrane mere prema Evropskoj Uniji, u skladu sa Sporazumom o stabilizaciji i pridruživanju. Taj sporazum se ne odnosi samo na liberalizaciju tržišta, on se odnosi i na politički deo koji se tiče slobode, izjašnjavanja, pravne države i tako dalje. Dakle, reč je o jednoj kompleksnoj stvari, sa kojom se ne treba igrati, kaže za Novi magazin poznati ekonomista i analitičar koji je rukovodio Produkcijom berzom u Novom Sadu i bio direktor sektora za poljoprivredu u Privrednoj komori Srbije.

Da li su realni i ostvarivi zahtevi poljoprivrednika u blokadi?

Protesti poljoprivrednika započeli su nekim relativno konkretnim zahtevima, ali je taj zahtev, da se zabrani uvoz svih poljoprivrednih proizvoda, nemoguće ispuniti. Srbija bi izgubila tržište od 450 miliona potrošača ukoliko bi ispunila zahtev da zabrani uvoz. S druge strane, naši poljoprivrednici imaju već iskustva u pregovaračkim procesima i protestima, nije to njima ništa novo, pre bi moglo da bude da je takav zahtev bila moneta za dalje pregovore jer su visoko podigli lestvicu, kako bi do nekih dogovora došli.

Ono što je, takođe, nepobitna činjenica jeste da je njihov položaj ugrožen, bez obzira što imamo veći agrarni budžet i podsticaje. Da to nije ključni deo agrarne politike govori nam činjenica da mi iz godine u godinu imamo sve veći pad grla stoke, da počinjemo da uvozimo svinjsko meso, žive svinje i svinjski podmladak. Dakle, nešto se desilo

što je dovelo poljoprivredu do situacije da su proizvođači ugroženi do mere, da se postavlja pitanje opstanka malih i srednjih gazdinstava.

Zašto je do mlečne krize ponovo došlo?

Evropa se našla u problemu sa velikim zalihama. Naravno, cena mleka je pala, pa gledaju da se tog mleka reše na sve načine. Deo tog njihovog rešenja je, između ostalog, Srbija. Za razliku od naših proizvođača, njihovima su na raspolaganju snažni fondovi, koji se aktiviraju kao pomoć u ovakvim slučajevima. Oni imaju nekoliko instrumenata, nekoliko alata kako mogu da reaguju. To je interventni otkup i to po nekoj referentnoj ceni, ispod koje mleko ne sme da ide. Ako cena mleka ode ispod tog nivoa, i ne samo mleka, već generalno poljoprivrednih proizvoda, aktivira se čitav jedan mehanizam interventnog otkupa. Zatim je tu skladištenje, pa sistem vanredne krizne pomoći, zatim imate proizvodno ograničenje, koje kontroliše ponudu. To znači da oni, kad treba, stimulišu smanjenje proizvodnje. Sve u svemu, evropski proizvođači, osim nacionalnih podsticaja, koriste i sredstva iz zajedničkog agrarnog budžeta EU, što ih čini mnogo konkurentnijim. Iako se i oni suočavaju sa niskim otkupnim cenama, subvencije im omogućavaju da posluju bez gubitaka. Sa druge strane, domaći proizvođači često posluju na granici rentabilnosti, neki čak i sa gubicima. Sve to se dešava iako imamo rekordan agrarni budžet a na raspolaganju su pretpristupni fondovi EU, kao i IPARD programi.

Koji su onda mehanizmi zaštite? Šta je najbolje uraditi?

U ovom trenutku država mora preduzeti kratkoročne, ad hoc, mere da bi ugasila požar, jer ako se sada ne ugasi zatvaraće se male i srednje farme koje kod nas dominiraju. Više od dve trećine ponude u sektoru mlekarstva upravo dolazi

od srednjih i malih gazdinstava. Te hitne mere, kao što su kvote i prelevmani, su ono što može da se traži i izdejstvuje trenutno, u okviru tog sistema SSP-a. Pregovori su počeli, rano je da još govorimo, videćemo kako će se završiti. Oni za sada pominju prelevmane na mleko u prahu i na tvrde sireve. Osnovni zahtev, da se zbrani uvoz mleka, za sada se ne spominje.

S druge strane, ono što Srbija može da uradi kao deo nacionalnih mera, to je interventni otkup Republičke direkcije, dogovor sa skladištima mleka oko čuvanja viškova, s tim da država subvencionise skladištenje, i na kraju prerađivanje u mleko u prahu. Tu smo deficitarni, jer proizvodimo samo 7 hiljada tona a uvozimo između 15.000 do 20.000 tona mleka u prahu.

Šta bi bile dugoročne mere?

Pod broj jedan, vratiti poljoprivredu i podići proizvodne kapacitete. To nije lako. To je jedna dugoročna politika, tako da budemo potpuno samodovoljni, da imamo potpuni prehrambeni suverenitet, da ne moramo da zavisimo od uvoza. Sada su okolnosti na svetskom tržištu veoma loše za primarne proizvođače. Niske su cene žitarica i uljarica, tako da naši proizvođači dele lošu sudbinu čitavog tog velikog tržišta. Ipak, postoje mehanizmi kako se to može ublažiti i premostiti, dakle čitav niz zakona koji vam neće doneti u startu i odmah pozitivan rezultat i boljitak. Neće ga možda biti u roku od pola godine, godinu dana, pa ni dve godine, ali ako vi stanete iza jedne strategije onda vi morate biti strpljivi da tu politiku sprovedete dosledno, uz mnoge rizike da se to nekom i neće svideti. Između ostalog, dugoročno rešenje podrazumeva jačanje kapaciteta domaće mlekarske industrije i zatvaranje sopstvenih bilansa proizvodnje, kako bi Srbija smanjila potrebu za uvozom i zadovoljila domaće potrebe.

Takođe, trebalo bi posvetiti pažnju nacionalnim referentnim laboratorijama, koje će voditi računa o kvalitetu mleka. Za nas je izazov i standard kvaliteta, s obzirom da se dozvoljene granice aflatoksina razlikuju u EU i Srbiji. Nedopustivo je da Srbija, koja je među 5 ili 6 zemalja u Evropi po resursima, jer ima 0,54 hektara po glavi stanovnika, došla do toga da uvozi svinjsko meso, da uvozi govedinu i još mnogo toga. Da li je realno da nam je i dalje ekstenzivno ratarstvo osnovna grana poljoprivrede. Neophodno je da se aktiviraju postojeći zakonski mehanizmi ali i donesu novi i da se striktno primenjuju, kako bi se uveo red u proizvodni lanac „od njive do trpeze“. Nedopustive su anomalije i apsurdni poput toga da imate 40 dinara sirovo mleko u otkupu, a da 140 dinara košta mleko u rafovima prodavnica.

Kako to postići, kad nema poverenja poljoprivrednika u državu, kako povratiti poverenje?

Pa, to je suštinsko pitanje. Eto, vidite sada, poljoprivrednici neće da pregovaraju sa ministrom, hoće direktno sa premijerom. To je samo poruka, naravno, ali je pitanje šta očekivati. Velika konfrontacija nije dobra. Sve zemlje oko nas se razvijaju, koriste fondove a mi smo se zaglibili. Prošli put su pregovarali 2023. godine u Kisaču, možda će ponovo pregovarati, mada nam predstoje izbori. Suština je da treba nešto preduzeti i da ne treba proizvođače prepustiti stihiji tržišta. Svako čuva svoje proizvodne resurse. Zato je bitno strateško opredeljenje države, kojom dinamikom će nastaviti ka punopravnom članstvu u EU. Bolje da požurimo, jer će poljoprivredni proizvođači onda dobiti pristup znatno većim fondovima, poput onih koje danas koriste susedne zemlje, kao članica Unije. M. P.

Odbrana slobode

Piše: Nenad Kovačević,
novinar

Građani Bora, Arandjelovca, Bajine Bašte, Kladova, Knjaževca, Kule, Lučana, Majdanpeka i Smederevske Palanke, kao i Gradske opštine Sevojno u Užicu, trebalo bi da 29. marta izaberu lokalnu vlast. Sudeći po ranijim iskustvima i dešavanjima u trenutnoj izbornoj kampanji, njihovu izbornu volju mogla bi da nadjača izborna „volja“ režima.

Taj scenario je već viđen poslednjih decenija, a posebno ga je „usavršio“ sadašnji režim, ali studenti, građani i delovi opozicije tvrde da su, ovoga puta, spremni da spreče izbornu krađu. Da će martovski lokalni izbori biti referendumsko izjašnjavanje, pa i uvertira za parlamentarne, a moguće i predsedničke izbore, dokazuju i vlast i pobunjeni građani Srbije.

Režim Aleksandra Vučića i koalicije oko SNS-a uzdrman je tokom studentskih i građanskih protesta, nakon što je 16 ljudi poginulo 1. novembra pre 16 meseci, kada se na njih obušila nadstrešnica sa tek (dav puta!) renovirane zgrade Železničke stanice u Novom Sadu. Velika tragedija je dokazala da se Srbija urušila pod teretom korupcije i bezakonja.

Od tada, sve se u Srbiji promenilo. Osim vlasti. Njeni stanovnici oslobodili su se straha, pod naletom nove energije studenata, a režim je uzvratio prebijanjima, hapšenjima, progonom i ponižavanjem demonstranata, nastavio disciplinovanjem pravosuđa i pomilovanjima naprednjačkih batinaša.

Naprednjaci dokazuju da će izbori biti poput lokalnih građanskih ratova za svaki glas. Iako su izbori raspisani 24. februara, vlast je dva meseca pre toga započela kampanju (koja zapravo nikad i ne prestaje). Obećavaju sve ono što nisu uradili, a nude i mito za glasove – od operacija i lekarskih pregleda preko reda, do boravaka u banjama, životnih namirnica, ogrevnog drveta...

Otvoreno ucenjuju zaposlene u javnom sektoru, tuku i hapse studente, građanske aktiviste i predstavnike opozicije. U funkcionerskoj kampanji, ministri i drugi državni zvaničnici, obećavaju vodovode, kanizacionu mrežu, asfaltiranje puteva, investicije... Sve što su godinama obećavali. Uoči raspisivanja lokalnih izbora, firme koje su im bliske, kupile su brojne lokalne medije i šire mrežu režimskih medijskih trovačnica.

U takvoj atmosferi, protivnici vlasti pokušavaju da nude svoj izborni program. Studenti, sa opozicijom, uz njenu podršku ili bez nje, formirali su izborne liste. Promovišu ih „od vrata do vrata“, na društvenim mrežama i veoma malom broju još uvek slobodnih lokalnih i nacionalnih medija, čiji novinari su, uz epitete o izdajnicima, izloženi pretnjama i fizičkim napadima.

Građani objavljuju na društvenim mrežama snimke o naprednjačkom kršenju zakona u izbornoj kampanji, ali srbijanske institucije na to „žmure“, dok njihovi predstavnici iščekuju da ih Aleksandar Vučić odlikuje za poslušnost najvišim državnim ordenjem.

Tenzijama i izbornim manipulacijama, predstojeći lokalni izbori nadmašiće one od prošle godine koji su, u jeku studentskih i građanskih protesta, održani u Kosjeriću, Zaječaru, Negotinu, Mionici i Sečnju i nagovestili kraj naprednjačkog režima.

Desantom na glasačke kutije, vlast će 29. marta, koristeći sve državne resurse, pokušati da osujeti sopstveni poraz i dokaže da je legitimna, bez obzira na izborne neregularnosti. Njeni protivnici tvrde da su se ovoga puta dobro organizovali i da su u sprečavanju izborne krađe mnogo vičniji, nego ranije. Na izborni dan nećemo imati drugog izbora, nego da im verujemo da će uspeti da odbrane bar deo glasova slobode i dostojanstva.

Udari u Bejrutu

U južnom predgrađu Bejruta Dahijehu dim se uzdiže iz uništene zgrade pogođene izraelskim vazdušnim udarom. Prema izveštajima, napad je izazvao značajnu materijalnu štetu, dok se informacije o žrtvama još prikupljaju. Situacija dodatno pojačava tenzije u regionu, koji je već pogođen višemesečnim sukobima. (AP Photo/Hussein Malla)

Hoće li vlast nešto naučiti od seljaka

Kada traktori i druge mašine izađu na puteve i raskrsnice ne znači da je u pitanju snimanje moderne verzije filma po motivima narodne epske pesme „Oranje Marka Kraljevića“, već novi pokušaj nezadovoljnih farmjera da „dubokim oranjem zaparložene države“ obezbede opstanak sela Srbije i zdravu i čistu hranu „za svu našu decu“.

Učestali talasi protesta poljoprivrednika i blokade puteva poslednjih nekoliko godina postali su najvidljiviji znak da je agrarna politika u Srbiji doživela potpuni fijasko, kao i da se celokupna srpska poljoprivreda nalazi u zoni potpune katastrofe.

Kao i ranijih godina i u ovom ciklusu nezadovoljstva proizvođa-

ča u fokusu su bili niska otkupna cena svežeg mleka, neisplaćene premije i subvencije, nekontrolisani uvoz mleka, mleka u prahu i sireva. Nakon tronedeljnih protesta i blokade magistralnih puteva širom Srbije, ostvaren je izvestan pozitivan pomak i u utorak postignut načelan dogovor koji tek treba da verifikuje Vlada Srbije. Između ostalog zbog toga što sa nezadovoljnim poljoprivrednicima ovog puta na noćnoj sesiji nisu razgovarali ni polak na rečima resorni ministar Dragan Glamočić, što ne čudi, ni premijer Đuro Matić koji još lista spisak zaduženja, što takođe ne čudi, ali jeste šef ministrovog kabineta Marko Saranovac. Što, takođe ne čudi!

Član Udruženja proizvođača mleka Šumadije i Pomoravlja Predrag Veljković, objavio je pred ponoć 2. marta da su, nakon sa-

stanka predstavnika udruženja poljoprivrednika i šefa kabineta ministra poljoprivrede Marka Saranovca, povučene blokade sa nekoliko mesta u okolini Kraljeva i da je aktivna samo jedna blokada u Miločaju, koja će ostati do održavanja sastanka poljoprivrednika sa Vladom Srbije.

Prema njegovim rečima, Saranovac je obećao da će mlekare morati da otkupe sve proizvedene količine svežeg mleka i da isplate proizvođačima dodatnih pet dinara po litru otkupljenog mleka, ali nije precizirao za koji period.

„Bitno je da više neće biti prekida otkupa mleka, što znači da više niko neće doći u situaciju da nema kome da preda mleko“, rekao je Veljković.

Saranovac je, dodao je, najavio potpisivanje ugovora između proizvođača mleka i mlekara,

Posle packi koje je resorni ministar udelio poljoprivrednicima na pregovorima, dvadesetak dana blokada puteva, čak i na više od 70 lokacija, usledio je pretponoćni razgovor mlekara sa šefom kabineta i potom najava da će Vlada parafirati dogovor. Kojim niko nije do kraja zadovoljan, ali to je kompromis kojim će domaće mleko doteći u domaće mlekare i radnje

Tekst: **Branko Vučković**, Fotografije: **Branko Vučković** i **Darko Čojić**

koje će garantovati Ministarstvo poljoprivrede.

„To znači da mlekara mora da napravi ugovor sa proizvođačem po kome neće moći, kao što se do sada dešavalo, da mlekare bukvalno preko noći jave da ujutru neće doći da preuzmu mleko. U ugovoru će takođe biti naglašeno da ni otkupne cene mleka neće moći da padaju preko noći“, rekao je Veljković.

IZMEĐU ŽELJA I MOGUĆNOSTI:

Zahtevi poljoprivrednika odnosili su se na zaštitu domaćeg tržišta i privremenu zabranu uvoza mleka, dok se tržište ne stabilizuje. Takođe su tražili garantovan otkup svih proizvedenih količina svežeg mleka, povratak otkupne cene na održivi nivo, uvođenje prelevmana i kvota na uvoz mleka i mesa, uspostavljanje laboratorije

za kontrolu uvoza na granici radi sprečavanja uvoza nekvalitetnog ili sumnjivog mleka i mlečnih proizvoda.

Od početka blokade bilo je jasno da resorno ministarstvo i Vlada ne mogu jednostrano da zabrane uvoz mleka iz Evropske unije bez ozbiljnog pravnog osnova, jer bi to predstavljalo kršenje Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju (SSP) između Srbije i EU. Taj sporazum predviđa postepeno usklađivanje trgovinskog režima, ukidanje ili smanjenje carina za proizvode iz Unije, zabranu diskriminatornih mera, obavezu poštovanja pravila slobodne trgovine i liberalizaciju uvoza za veliki broj poljoprivredno-prehrambenih proizvoda, uključujući i mlečne.

Međutim, postoje mehanizmi zaštite ukoliko se dokaže ozbiljan poremećaj domaćeg tržišta i to,

Milan Pajević:
Prekomerni
uvoz mleka
i mlečnih
proizvoda u
2025. godini
posledica je
balansiranja
Srbije između
obaveza
preuzetih iz
SSP i potrebe
da zaštiti
sopstvenu
proizvodnju, a
to balansiranje
do sada je po
pravilu bilo na
štetu domaćih
proizvođača

pre svega, uvođenjem privremениh kvota, podizanjem standarda kvaliteta i većih subvencija domaćim proizvođačima.

Glavni argument farmera za zabranu uvoza i uvođenje prelevmana i kvota bazirala se na njihovoj tvrdnji da je u poslednjih šest meseci došlo do ozbiljnih poremećaja na mlečnom tržištu Srbije.

Veljković je rekao da se sa Saranovcem razgovaralo i o tome i da će se ograničavanje uvoza postići označavanjem proizvoda sa sadržajem GMO i povećanjem carina na mleko u prahu.

Da li je to dovoljno za oporavak i opstanak mlekarnstva u Srbiji, za sada je neizvesno, ali je prvi utisak da su obe strane s olakšanjem dočekale bilo kakav dogovor. Poljoprivrednici zbog radova koji ih čekaju, a vlast zbog konačnog uklanjanja blokada i postojanja re-

alne mogućnosti da se farmerima pridruži još neka profesija.

Tim pre što je, posle fijaska prve runde pregovora delegacije farmera sa ministrom poljoprivrede Draganom Glamočićem i serijom uvreda i diskvalifikacija izrečenih na račun farmera koji blokiraju saobraćajnice, to izgledalo kao nemoguća misija.

MLEKO NA ASFALTU, ROLEKS NA RUCI: Iako su gruzanski farmeri već prvog dana protesta na putu Kragujevac-Kraljevo u Ravnom Gaju, prosuli na asfalt oko pet tona mleka, šaljući simboličnu poruku Ministarstvu poljoprivrede da je otkupna cena mleka u Srbiji obezvređena do te mera da ni iz daleka ne pokriva osnovne troškove proizvodnje, ministar Dragan Glamočić je ustvrdio da farmeri zarađuju 4.000 evra po kravi godišnje, da se ponašaju kao pijani milioneri i kao dokaz za svoje tvrdnje naveo da je jedan od poljoprivrednika na sastanku u Vladi Srbije na ruci imao sat – „roleks“.

Ignorisao je i navode farmera da litar mleka u tetrapaku – poznatog brenda koji se pravi mešanjem mleka u prahu uvezenog iz Belorusije sa vodom iz Srbije – košta koliko pet litara svežeg, zdravog domaćeg mleka na otkupu. Ignorisao je i činjenicu da je litar surutke, koja se odskora prodaje u supermarketima, duplo skuplji od litra mleka, terajući svoju priču da u mlekarsvu teku med i mleko.

Njegovi stavovi izazvali su lan-

čanu reakciju „pijanih milionera“ koji su radikalizovali proteste, pa je broj blokiranih saobraćajnica sa početne tri – u Mrčajevcima kod Čačka, Barama u opštini Knić i Cerovcu kod Kragujevca – eskalirao na više od 70 lokacija na putevima širom Srbije i graničnim prelazima, pretvarajući „Seljačku bunu“ u najveći, najmasovniji i najbolje organizovani protest poljoprivrednika u Srbiji.

MIR, MIR, MIR: Suočen sa novom eksplozijom nezadovoljstva i novim blokadama, koje su se poput požara širile, ministar je „revidirao“ svoj arogantan stav i ponovo počeo da poziva na dijalog i zajed-

nički rad na iznalaženju prihvatljivog rešenja.

U okviru nove strategije, bez pominjanja „roleksa“, Glamočić je podsetio da Ministarstvo u proseku svakog radnog dana isplati najmanje 500 miliona dinara poljoprivrednicima, te da je plan da se samo u martu isplati više od 35 milijardi dinara po različitim osnovama.

On je prilikom svečanog uručivanja rešenja za podsticajna sredstva grupi od pedesetak poljoprivrednika iz različitih delova Srbije rekao da „novac koji država daje za podsticaje treba da se uloži u poljoprivrednu proizvodnju“: „Naš cilj je da sredstva stignu do ljudi koji rade i proizvode, ali i da sprečimo svaku moguću zloupotrebu.“

Govoreći o situaciji u mlekarskom sektoru, ministar je naglasio da je kompanija Imlek nastavila otkup mleka u punim količinama, kao i da se Ministarstvu javlja sve više kompanija koje se bave uvozom radi otkupa polutvrdih i tvrdih sireva, koje pojedine mlekare imaju u višku.

Posebno je istakao da je Ministarstvo uputilo dopis mlekarama da se izjasne o stanju na lageru, a da je odgovor pristigao samo od četiri mlekare – i to Mlekare Seničić, Mlekare Stošić, Lazar Blace i Kraljevačke mlekare – među kojima su se samo poslednje dve izjasnile da imaju viškove.

Ministar Glamočić je prisutnima preneo i utiske sa konsultacija sa predstavnicima Evropske komisi-

Pritvor dvojici, jedan stupio u štrajk glađu i žeđu

Dvojici poljoprivrednika koji su učestvovali u blokadi puta u Badovincima koji vodi ka graničnom prelazu određen je pritvor od 30 dana. Kako je izjavio advokat Aleksandar Mijailović, a preneo u utorak posle portal nova.rs, njegov klijent Slaviša Šestić je stupio u štrajk glađu i žeđu. „Što se tiče Slaviše, razlozi koje je sudija navela za određivanje pritvora nisu razlozi za određivanje pritvora. Mogli smo da čujemo da ona smatra da policiju niko ne sme da napada, što je potpuno legitiman stav, ali to nije osnov za određivanje pritvora. Zatim, mogli smo da čujemo da ona ne veruje njegovoj odbrani. Takođe, to nije razlog za pritvor“, kazao je Mijailović i ocenio da ono što je sud uradio u slučaju Slaviše Šestića predstavlja nepravdu: „Slaviša Šestić je najavio da on u ovom trenutku stupa u štrajk žeđu i glađu. Ja ću svakako pisati žalbu. Videćemo šta će odlučiti veće.“ Istovremeno, dvojica poljoprivrednika privedenih u nedelju u utorak su pušteni da se brane sa slobode.

je, poručivši da se nada njihovom pozitivnom odgovoru, kada je reč o uvođenju zaštitnih mera koje je Srbija inicirala.

USPELA MOBILIZACIJA: Farmeri iz Udruženja proizvođača mleka Šumadije i Pomoravlja iz Kraljeva i Udruženja poljoprivrednika Šajkača iz Čačka, započeli su 11. februara danonoćnu blokadu Ibarske magistrale u Mrčajevcima, da bi im se dva dana kasnije priključili farmeri iz opštine Knić, blokadom puta Kragujevac–Gornji Milanovac, a potom i farmeri iz Kragujevca, blokadom magistralnog puta Kragujevac–Mladenovac.

U ponedeljak, 2. marta evidentirano je više od 70 lokacija na kojima nezadovoljni poljoprivrednici blokiraju saobraćaj na najmanje dva sata dnevno, dok su na više od 30 mesta, poput Mrčajevaca kod Čačka, Bara kod Knica, Cerovca kod Kragujevca organizovane danonoćne blokade, koje traju već duže od tri nedelje.

„Seljačka buna“ započeta u Mrčajevcima se širi, ali sa protokom vremena rastu tenzije na blokadam gde je sve veća nervoza. U subotu, 28. februara, u Bresnici kod Čačka jedan vozač kombija je pokušao da probije blokadu i tom prilikom je naleteo na poljoprivrednika i naneo mu teške telesne povrede.

U nedelju 1. marta prilikom blokade graničnih prelaza sa Bosnom i Hercegovinom došlo je do sukoba farmera i žandarmerije, zbog čega je privedeno 12 poljo-

privrednika, među kojima i lider ekološkog pokreta, Zlatko Kokanović, jedan od lidera koji se bori protiv rudarenja litijuma u Jadru.

ZA EVROPSKO POTKUSURIVANJE: Srbija ima između 350.000 i 380.000 muznih krava, što je značajno manje nego pre deset godina, kada ih je bilo više od 450.000. Broj grla opada zbog gašenja malih farmi, skupe stočne hrane, neprofitabilnosti proizvodnje i neizvesne otkupne cene.

U Srbiji se godišnje ukupno proizvede od 1,4 do 1,5 milijardi litara sirovog mleka, ali je otkupljena količina koja ulazi u industrijsku preradu, znatno manja i iznosi približno 800 do 900 miliona litara godišnje. Ostatak ostaje u seoskim domaćinstvima, koja proizvode sir i kajmak u sopstvenoj režiji i prodaju ga na pijacama ili putem interneta.

Primeru radi, Mađarska sa 310.000 muznih krava proizvodi gotovo dve milijarde litara mleka, dok Srbija sa većim brojem grla dobije znatno manje. Ali, Mađarska i Srbija su „sitni“ igrači u odnosu na evropske šampione u proizvodnji mleka poput Nemačke, sa 33 milijarde litara mleka godišnje, Francuske sa 25 milijardi litara i Poljske, koja godišnje proizvede 15 milijardi litara. Upravo te zemlje vrše najveći pritisak na tržište Srbije, nudeći svoje mleko i mlečne proizvode po nerealno niskim cenama, koje ovdašnjim uvoznici omogućavaju ekstra profit, jer iste te proizvode na do-

Primeru radi, Mađarska sa 310.000 muznih krava proizvodi gotovo dve milijarde litara mleka, dok Srbija s većim brojem grla dobije znatno manje. Ali Mađarska i Srbija su „sitni“ igrači u odnosu na evropske šampione u proizvodnji mleka poput Nemačke sa 33 milijarde litara mleka godišnje

maćem tržištu prodaju po cenama neznatno nižim nego u evropskim supermarketima.

Pored toga, i cene mleka u prahu na svetskom tržištu često padaju na nivo znatno niži od cene sirovog domaćeg mleka, naročito kada na teritoriji Evropske unije postoje viškovi proizvodnje, kao što je to bio slučaj u prethodne dve godine. Tokom 2024. i 2025. godine, Evropska unija je usled prekida izvoza u Rusku Federaciju i straha od mogućih carinskih barijera Sjedinenih Američkih država, imala znatno veće zalihe od uobičajenih, što je rezultiralo povećanim plasmanom na tržišta zemalja Zapadnog Balkana, uključujući i Srbiju.

Prekomerni uvoz mleka i mlečnih proizvoda u 2025. godini je, po mišljenju poljoprivrednog stručnjaka Milana Pajevića, posledica balansiranja Srbije između obaveza preuzetih iz SSP i potrebe da zaštiti sopstvenu proizvodnju, a to balansiranje do sada je po pravilu bilo na štetu domaćih proizvođača.

„Posle tronedeljnih protesta i postignutog dogovora, deo tog 'balasta' prebačen je na mlekare, a država treba da propiše pravila koja će neutralisati ogromne disparitete i obezbediti dugoročnu predvidivost poslovanja“, rekao je Pajević i dodao da će se, ako se to ne dogodi u veoma kratkom roku, nastaviti trend smanjenja broja muznih krava u Srbiji, a pitanje uvoza više neće biti pitanje tržišne politike, već pitanje prehrambene bezbednosti. **3**

ALEKSANDAR VUČIĆ
predsednik Srbije

Predsednik Srbije je izjavio da ima dva-tri kandidata za novog šefa države i da pušta lažne balone kako bi video reakcije, previđajući činjenicu da kandidate za predsednika Republike predlažu stranke, a ne nikakvi pojedinci. Na pitanje TV Una da li namerava da ponovo bude premijer, Vučić je rekao da je najduže bio na vlasti i da se ponosi rezultatima, o čemu će se pisati u istorijskim udžbenicima.

Crkva bi da gradi na državnoj parceli

Neformalna grupa građana „Vračar Zona 3.1“ saopštila je da Srpska pravoslavna crkva (SPC), koja je naručila izradu Plana detaljne regulacije Svetosavskog platoa, u Beogradu nije ni vlasnik ni korisnik parcele na kojoj planira izgradnju novog parohijskog doma, prenela je Beta. Grupa građana, koja se godinama protivi radovima na platou ispred Hrama Svetog Save, navodi da se uvidom u katastar vidi da je vlasnik predmetne parcele Republika Srbija. Podsećaju da je ceo Svetosavski plato zaštićeno prostorno-kulturno-istorijsko dobro odlukom grada Beograda iz 2021, te da je zabranjena gradnja objekata koji bi svojom veličinom ugrozili ili degradirali ovu celinu, „što bi se svakako desilo ukoliko bi se izgradio novi parohijski dom predviđene visine 12 metara“. SPC je prethodno saopštila da deo medija pogrešno prikazuje da se radi o izgradnji više hiljada kvadrata stambenog i poslovnog prostora, te da je ona isključivo zainteresovana za regulaciju parcela čiji je vlasnik ili korisnik, „a čija je namena određena pre Drugog svetskog rata“. 🇷🇸

FOTO: WIKIPEDIA

Dolovac: BIA zvala tužioce u vezi sa glasanjem za VST

Vrhovna javna tužiteljka Zagorka Dolovac izjavila je da je dobila potvrdu da su pojedini tužioci imali sastanak u Bezbednosno-informativnoj agenciji (BIA) na kojem je traženo da se glasa za određene kandidate na nedavno ponovljenim izborima za Visoki savet tužilaštva (VST). Na sednici VST prošlog petka, Dolovac je članove saveta obavestila da nije imala saznanja o sastanku u BIA u vreme kada se on održavao, niti neposredno pre toga, iako je red da je tužioci obaveste kad idu u BIA na bilo kakve sastanke, preneo je N1. Dolovac je precizirala da je za razgovore u BIA saznala tek pre dva dana od Milijane Dončić, glavne tužiteljke Apelacionog tužilaštva u Kragujevcu. Republička javna tužiteljka je precizirala da joj je potvrđeno da je tema razgovora bilo ono o čemu je na sednici prethodno govorio tužilac Miodrag Surla koji je kazao da je u BIA traženo da se glasa za određene kandidate za VST. Tužilac Surla je prethodno u telefonskoj izjavi za sednicu VST, kada je obrazložio svoj prigovor na izbore za VST, objasnio kako ima saznanja da je tužiteljka Dončić sa još nekim javnim tužiocima kragujevačke apelacije bila na sastanku sa direktorom BIA. Naveo je da je tada zahtevano da svi glavni tužioci održe kolegijum i da predlože ili prenesu poruku iz BIA da bi bilo poželjno da se glasa za određene kandidate. „Ti kolegijumi su potom održani. Pojedini su sugerisali, a pojedini samo obavestili – bili smo u BIA i od nas je traženo tako i tako, ja sam vam preneo, a vi glasajte kako hoćete“, naveo je Surla. 🇷🇸

VIDA OGNJENOVIC pozorišna rediteljka, članica SANU

Povodom zastrašujućeg napada režimskih nasilnika na njihovim medijima, ovog puta na pokojne glumice Oliveru Marković i Mariju Crnobori koje su svojom umetnošću obeležile našu kulturu, Ognjenović je za Danas ocenila da „ništa ovde više nije čovekoliko“ i da je „divljački besprizorno svaljivanje najružnijih prljavih kleveta na dokazane umetničke veličine... slika naše unakažene stvarnosti.“

MIODRAG JOVANOVIĆ profesor Pravnog fakulteta

Gradani moraju da shvate da tužilaštvo više nema efektivnu kontrolu nad policijom, izjavio je profesor prava Miodrag Jovanović za portal Nezavisnost. Ukazujući na slučaj Danijele Maletić iz Uprave za sprečavanje pranja novca, on je rekao da se na svakom koraku gde treba da se ustanovi odgovornost za visoku korupciju postavljaju „zamke“ ne bi li se sprečilo da iko iz vlasti odgovara.

Junajted grupa: Nismo u dilu s Vučićem

Urednici televizija N1 i Nova S donosiće i dalje svakodnevne uredničke odluke, rekli su iz Junajted grupe za Dojče vele (DW), dodajući da „čuvaju nezavisnost medija i nisu u dilu sa srpskim vlastima“. Nema se šta reći o potencijalnim planovima za prodaju, odgovorili su na pitanje DW o tome da li su promene u toj korporaciji uvod u prodaju medija sa područja bivše Jugoslavije. Grupacija je sve medije kojim je ranije upravljala njihova kćerka-firma Junajted medija, nedavno prenela pod „kapu“ druge novoformirane firme Adria News Network (ANN). Sada je medijima nadređen novi odbor na čelu s Brentom Sadlerom (75), a postoji i novi bord direktora, a više izvora među urednicima i novinarima izrazilo je bojazan da je to uvod u smene ili „upodobljavanje“ medija u Srbiji. U Junajted grupi to negiraju, ali nisu odgovorili na pitanje zašto ignorišu ponudu zaposlenih u N1 i Novo S da otkupe medije uz podršku biznis partnera. Tvrdi i da je novi okvir za medije izrađen baš da bi se obezbedili od uticaja vlasti, deoničara ili menadžmenta Grupe. Pri tome smatraju da je tajno snimljeni telefonski razgovor svog prvog čoveka Stena Milera i prvog čoveka Telekomu Vladimira Lučića „neovlašćeno i nezakonito“ sniman i izvučen iz konteksta. **3**

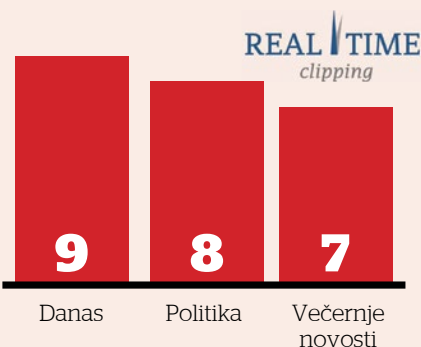
Oboleli od retkih bolesti čekaju podršku države

U Srbiji sa nekom retkom bolešću živi više od 350.000 građana, a više od 400 zahteva za lečenje takvih pacijenata i dalje čeka odluku nadležne komisije Republičkog fonda za zdravstveno osiguranje (RFZO), saopštila je Nacionalna organizacija za retke bolesti Srbije (NORBS). Reč je o lekovima koje su lekari predložili za lečenje obolelih u Srbiji, uključujući terapije za decu obolelu od Dišenove mišićne distrofije, Fridrajhove ataksije, porfirije, cistične fibroze i spinalne mišićne atrofije, naveli su iz NORBS povodom 28. februara – Međunarodnog dana retkih bolesti. Predsednik NORBS Vladan Žikić poručio je da ovogodišnji budžet za retke bolesti iznosi 10,2 milijarde dinara, isto koliko i 2025. što praktično znači da će pristup terapijama za nove pacijente biti značajno otežan. Predsednica Komisije RFZO za lečenje retkih bolesti Ivana Novaković kazala je da će bez dodatnih sredstava biti teško omogućiti pristup lečenju novim pacijentima. **3**

Pad industrijske proizvodnje, rast izvoza IKT sektora

O manifestaciji EXPO 2027. i promotivnim aktivnostima koje ga prate

u štampanim medijima
24. februar - 2. mart 2026

Industrijska proizvodnja u Srbiji u januaru 2026. godine manja je 9,1 odsto u odnosu na januar 2025, a u odnosu na prosek prošle godine za 14,4 odsto, saopštio je Republički zavod za statistiku. Posmatrano po sektorima, u januaru u odnosu na isti mesec 2025. prerađivačka industrija je opala za 12,4 odsto, sektor rudarstva za 2,3, a sektor snabdevanje električnom energijom, gasom, parom i klimatizacijom za 0,8 odsto. Vrednost izvoza sektora informaciono-komunikacionih tehnologija (IKT) u 2025. godini dostigao je vrednost 4,55 milijardi evra, što je za 10 odsto više nego prethodne godine, saopštila je Kancelarija Vlade Srbije za IT i eUpravu. **3**

„Protestni marš sudija i tužilaca i obustava advokata su isključivo politički aktivizam.“
Vladimir Đukanović, Srpska napredna stranka

„Očekujemo da će prva nuklearka u Srbiji početi da radi do 2040. godine.“
Dubravka Đedović, ministarka energetike

„Srbija i Republika Srpska jednog dana moraju biti jedna država.“
Milorad Dodik, bivši predsednik RS

„Srbija deklarativno jeste na evropskom putu, ali u pogrešnom vozu koji ne nigde vodi.“
Nikola Lunić, stručnjak za geopolitiku

„Protest poljoprivrednika ne ugrožava nacionalnu bezbednost i ne može da bude u nadležnosti BIA.“
Milan Alanović, advokat

„Zvonko Veselinović, iako je pod međunarodnim sankcijama, u Srbiji nesmetano posluje kroz kartel braće Vučić.“
Marinika Tepić, Stranka slobode i pravde

SVETIONIK ZA MILIJARDE

Katarina Čubrić,
sekretarka za
finansije Grada

Zarade nisu menjane, kao ni sredstva namenjena Sekretarijatu za stambene i komunalne poslove, gde je pozicionirana Direkcija za građevinsko zemljište i izgradnju Beograda, koja takođe ima spor u iznosu od više od dve milijarde dinara.

Stefan Simić,
odbornik Pokreta
slobodnih građana

Ako se ovako nastavi, grad će nastaviti da tone u dugove, improvizacije i nebezbedne projekte. Zato su Beogradu potrebne promene i vlast koja će raditi transparentno i u interesu građana.

Mila Popović,
odbornica Stranke
slobode i pravde

Beograđani se s pravom pitaju gde je gradska vlast spiskala novac građana.

Aleksandar Šapić,
gradonačelnik Beograda

Nedaleko od zgrade BIGZ-a, na sredini kružnog toka, biće postavljen svetionik koji bi gore bacao svetlo

Savo Manojlović,
Pokret Kreni-promeni

Siniša Mali protivustavno objedinjuje funkciju odbornika i ministra da bi mogao da bude staratelj Šapiću.

Kraj februara Beograd je dočekaao s revidiranim budžetom jer je u kasi već na početku godine zafalilo 3,3 milijarde dinara ili 1,6 odsto budžeta koji je sada težak 2.028 milijardi dinara. U međuvremenu je najavljen svetionik kod Sajma kojeg neće biti, a sat na kružnom toku na Trgu Republike, koji je Beograđane koštao kao svetog Petra kajgana - posle se pokvario. Samo se gradonačelnik Aleksandar Šapić dobro drži, valjda zato što ne mora da živi u Beogradu.

Natalija Stojmenović, odbornica Zeleno-levog fronta

Aleksandar Šapić je nesposoban sa svojom gradskom upravom da planira i zato što se dugovi Grada Beograda konstantno povećavaju. Ovaj rebalans je presipanje iz šupljeg u prazno.

Petar Bošković, Srbija centar

Šapić bi trebalo lično da vrati novac kojim je iz gradskog budžeta plaćen sat na Trgu Republike, a pored ovoga, Šapić bi trebalo i da se javno izvini Beograđanima jer očigledno ne sme da podnese ostavku.

Božidar Pavlović, odbornik, Novo lice Srbije

Posebno zanimljivo je da je naručilac sata bio Gradski sekretarijat za vanredne situacije, koji očigledno nema pametnija posla nego da naručuje beskorisne satove.

Nikola Jovanović, Centar za lokalnu samoupravu

Gradonačelnik ne treba da zabija glavu u pesak i zamajava javnost pričom o kružnim tokovima i ivičnjacima već mora da objasni kako se već u februaru pravi rebalans budžeta i zašto sve kapitalne investicije u Beogradu mora da preuzme republički budžet.

Služaj visoke službenice Uprave za sprečavanje pranja novca Danijele Maletić bio bi brzo zaboravljen da nije stalnog blaćenje u tabloidima svim formama samo zato što je savesno radila svoj posao. I brzine delovanja pravosuđa; čim je javno progovorila, usledio je optužni predlog, koji sada procenjuje vrhovna javna tužiteljka, a o svemu razgovaramo sa advokatom Ivanom Ninićem.

„Danijela Maletić je profesionalac i državni službenik od integriteta, 22 godine je u Upravi za sprečavanje pranja novca Ministarstva finansija i radila je na najsloženijim poslovima praćenja novčanih transakcija“, kaže Ninić, koji zastupa Danijelu Maletić: „Upoznao sam je marta prošle godine kad mi se obratila za pomoć i izrazila želju da podnese tužbu protiv Vlade Srbije i Uprave zbog nezakonitog razrešenja s položaja pomoćnika direktora i rešenja o prestanku radnog odnosa. Ona je najurena, da ne koristim neki teži izraz, iz Uprave zato što je radila svoj posao. Danijela nije član nijedne političke stranke, nikada nije bila, nema čak ni aspiraciju da se bavi politikom i prilično je zatečena time što od politike strada samo zato što je htela da radi svoj posao. Ona je saznala sat, dva nakon sednice Vlade da je razrešena bez najave i obrazloženja, pa je otišla do direktora Uprave Željka Radovanovića, koji joj je rekao da je to moralo da bude tako i da njoj nema mesta ni u Upravi za sprečavanje pranja novca. Ni u ovoj zemlji.“

Reč je o istraživanju investicionog fonda Vista Rica?

Da, Danijela je iz poslovnih banaka i institucija koje rade platni promet dobijala izveštaje o sumnjivim transakcijama. U Upravi je bila oficir za vezu sa drugim državnim organima kao što su BIA, Poreska uprava, Tužilaštvom za sprečavanje korupcije, kroz njene ruke je prolazilo na stotine izveštaja platnih institucija koje su dužne da ih dostavljaju i alarmira-

ju Upravu kao regulatorni organ. Jedan od izveštaja se odnosio na investicioni fond Vista Rica; ne znajući o čemu se radi, posvećeno je pristupila analizi tokova novca, zatražila i dobila podatke od jedne poslovne banke. Ali i telefonski poziv načelnika Uprave kriminalističke policije Miroslava Cmolića, koji je najavio da će je pozvati njegova kuma.

Usledio je telefonski poziv s nepoznatog broja, kuma je Tanja Vukić i Danijela je u Utisku nedelje ispričala kako je taj razgovor izgledao; za sadržinu i sve što je usledilo ja znam već godinu dana, ali je moj savet bio da ne izlazi u javnost zato što nema ko da je zaštiti. Nije politička elita i ne postoji institucionalni okvir koji može da

joj pruži zaštitu. I saglasio sam se, pošto je svedok koji dolazi iz srca sistema, da se na neko vreme skloni, a mi da Upravnom sudu predamo dve tužbe.

Za razrešenje i otkaz?

Epiloga još nema, a verovali smo da će se tu negde priča i završiti. Međutim, njoj su 12. februara rano izjutra pozvonili na vrata pripadnici UKP-a, stavili joj lisice na ruke i istakli da je privode po nalogu Višeg javnog tužilaštva u Beogradu. Kako nam je tamo predloženo, stavlja joj se na teret krivično delo zloupotrebe službenog položaja u sticaju sa krivičnim delom iz člana 98 Zakona o tajnosti podataka. S njom je slobode lišena i službenica poslovne banke koja je zadu-

Godina u mašini za mlevenje

Ako imamo uplašene tužioce koji drhte od države, BIA, Vlade, dominantne stranke ili predsednika, postavlja se pitanje na koja vrata može da zakuca mali čovek i ko može da mu pruži pravnu zaštitu u sistemu gde tužilac ne sme da pisne, kaže za *Novi magazin* advokat Ivan Ninić

Razgovarala: **Jelka Jovanović**, Fotografije: **Siniša Obrenić**

žena za obradu tih sumnjivih transakcija. Na saslušanju tužilac se frapirao kad smo mu predložili da nije nadležan za postupanje jer je Danijelu postavila na funkciju Vlada i po zakonu nadležno je Javno tužilaštvo za organizovani kriminal. Tužilac se našao u neobranom grožđu i posle konsultacija, u zapisnik konstatovao da će u predmetu postupiti TOK kao isključivo nadležno tužilaštvo. Moj savet u takvoj situaciji bio je da se brani ćutanjem zato što je besmisleno da iznosi odbranu pred nenadležnim javnim tužiocem.

Kako je optužni predlog stigao do tužiteljke Dolovac?

Inicijalna informacija došla je od Investicionog fonda Vista Rica, čiji

je advokat Nemanja Aleksić kao punomoćnik podneo krivičnu protiv N. N. Lica. Kad je utvrđeno da je to lice Danijela, obavestili su me da predmet ostaje u Višem javnom tužilaštvu, a na pitanje kako, odgovor je bio: „Izvršili smo prekvalifikaciju dela.“ Prema oprobanom maniru, Više javno tužilaštvo upodobljava pravnu kvalifikaciju konkretnim ljudima i situacijama da bi zasnovalo svoju nadležnost kao dokazano lojalističko tužilaštvo!

Kao odgovor, podneo sam prijavu disciplinskom organu i Etičkoj komisiji Visokog saveta tužilaštva, a istovremeno sam podneo i zahtev za izuzeće Višeg javnog tužilaštva u Beogradu, Nenada Stefanovića i Apelacionog javnog tužioca, tako da je moj zahtev pre-

Više javno tužilaštvo upodobljava pravnu kvalifikaciju konkretnim ljudima i situacijama da bi zasnovalo svoju nadležnost kao dokazano lojalističko tužilaštvo!

ko pisarnice Višeg tužilaštva upućen Zagorki Dolovac. Prema Zakonu o krivičnom postupku, kada je podnet zahtev takve prirode, tužilac obustavlja sve radnje na predmetu. To je bilo u petak 27. februara oko 11 sati, a negde oko pet časova posle podne sve agencije i mediji preneli su saopštenje Višeg javnog tužilaštva da je protiv Danijele podnet optužni predlog Višem sudu u Beogradu. Što znači da rad na predmetu nije obustavljen, da se radilo i posle radnog vremena tog dana, pre nego što predmet ode u ruke.

Ne optužnica već optužni predlog. U čemu je razlika?

Optužni predlog zato što je zaprećena kazna manja od osam go-

dina, tako da odmah ide na glavni pretres s pozivom, nema ispitivanja formalne urednosti optužnice, nema potvrđivanja optužnice, reč je o skraćenom brzom postupku, koji je neuporedivo relaksiraniji.

Recite nam, gospodine Niniću, što su se uopšte toliko uzбудili oko tog fonda?

Mislim da ih je zabolelo Danijelino javno istupanje jer to nije tipično za državnog službenika ovakvog ranga s naročito osetljivim informacijama o finansijskim transakcijama ljudi bliskih vrhu države. Da su deoničari ili ulagači prosečni građani, verovatno se alarm ne bi upalio, međutim članovi su i naj-

značajnija imena iz ekonomske i političke sfere društva, ljudi koji gravitiraju ka državnim poslovima, velikim infrastrukturnim radovima, ozbiljnim tenderima. Neko ih je organizovao i dao instrukcije koliku svotu novca i gde treba da usmere. Verujem da takvih šema ima mnogo, ali ovo je inovativan pristup alokaciji novca koji je isisan iz ekonomskog sistema, iz sistema države. Vlast u izbornoj godini želi da saseče sve disidentne tonove, eliminiše uzbunjivače i sve ljude iz sistema koji mogu da nanesu političku ili drugu štetu ljudima od kojih sistem zavisi. Danijela je u njihovim očima prešla granicu dopuštenog i prema njoj je trebalo

preduzeti akte odmazde neuporedivo jačeg intenziteta od smene i otkaza. Moraju da upere prst i pošalju poruku da ne sme da se pojave ni Danijela, ni Katarina Petrović, ni Aleksandar Obradović, ni bilo ko, ko bi mogao da ruši iluziju o ekonomskom tigru.

Ono što je Danijela rekla i što se saznalo o tom investicionom fondu ozbiljno drma temelje države i u nekom narednom periodu rad tog fonda mora biti predmet istrage nadležnih državnih organa. Prema onome što kaže Danijela, predmet je već formiran u TOK-u, koji se između ostalog napada ovih dana kao, kako kažu, stožer obojene revolucije i u kojem ne rade tužioci već kriminalci.

Ne priznajte rušenje poretka

Branite mnogo aktivista optuženih za napad na uređenje. Da li je režim krenuo u oštar obračun ne birajući sredstva ili je to učvršćivanje vlasti?

Represija je disperzirana bar na četiri fronta, a na prvom frontu su povrede u oblasti radnog prava; to je šuma disciplinskih postupaka, suspenzija i otkaza ugovora ljudima u institucijama javnog sektora. Na udaru su svi koji objavljuju određene sadržaje na društvenim mrežama, učestvuju u građanskim akcijama ili podržavaju studente. Delovi sistema su nemilosrdni, što udara na egzistenciju tih ljudi i njihovih porodica. U drugom segmentu su parnični postupci protiv medija, ako ih tako možemo nazvati, koji truju javni prostor najopstrukтивnijim sadržajima kojima se vređa ili nipodaštava ljudsko dostojanstvo. To su sadržaji koji nigde u civilizovanom svetu ne bi mogli da budu emitovani. Ti mediji bi morali da budu zatvoreni, a ti urednici i novinari najstrože kažnjeni. Ti sadržaji ne nastaju slučajno već su dirigovani i disperzirani kroz apsolutno sve medije pod kontrolom vlasti. Ljude targetiraju bez obzira na pol, uzrast, socijalnu, ekonomsku ili obrazovnu kategoriju. Ta matrica melje kao mašinka za mlevenje mesa 24 sata duže od godinu dana, a pošto smo u izbornoj godini, mislim da će se to nastaviti. Kroz tužbe nastojimo da zaštitimo ljudsko dostojanstvo ugroženih.

Treća kategorija su prekršajni postupci koji su opet plod inverzije; ljude koji se slučajno zateknu na ulici ili ne učestvuju u bilo kakvoj vrsti nasilja policija privodi i prebija širom Srbije. Pod pendrekom su svi isti i protiv njih se podnose prekršajne prijave kad nema uslova za krivične, izloženi su različitim oblicima novčanog kažnjavanja. I onda sledi medijsko provlačenje kroz blato.

Četvrta kategorija je najopasnija, matrica koja se ozbiljno ukorenila zahvaljujući lojalistima u pravosuđu. Mislim na Više javno tužilaštvo u Beogradu, koje je najnaprednije ovaj u toj sferi, a to je hapšenje i procesuiranje ljudi uz određivanje pritvora za verbalni delikt kroz kvalifikaciju pozivanje na nasilno rušenje ustavnog poretka. Bez obzira na stvarne elemente koje to krivično delo propisuje, ono svakome od nas može biti prišiveno, u zavisnosti od toga da li je to trenutno interes vlasti, države i onih koji projektuju ovu našu stvarnost. U praksi svaki javni nastup, svaki istup na društvenoj mreži, bilo koji govor s megafonom na javnom skupu može biti podveden pod naslov rušenje ustavnog poretka. Zasad nemamo nijednu presudu, ali to je malj za udaranje svih neposlušnih da bi se masa obeshrabrila i svi povukli sa ulice i da bi roditelji svojoj deci rekli: „Pa, jel’ želiš da ti u kaznenoj evidenciji sutra piše da si osuđen za nasilno rušenje ustavnog poretka?“

Neki od privedenih su priznali krivicu. Kakve su mogućnosti da se to briše iz dosijea?

Zakon predviđa institut rehabilitacije protekom određenog vremena u smislu podnošenja zahteva za brisanje te informacije iz kaznene evidencije. Ali do tog trenutka oni neće moći da izvade uverenje MUP-a da nisu osuđivani, što će ih ograničiti u ostvarivanju različitih prava. Ja sam protiv zaključenja takvih sporazuma. To je izuzetno ozbiljno krivično delo i mislim da ne treba olako pristajati na te sporazume jer to jeste ponuda štapa i šargarepe: potpiši – ideš kući, ako ne potpišeš – ideš u pritvor.

Tako sažeto deluje strašno.

Da ne bismo zalazili u istragu i postupak, namerno ne pitam da li ta imena imaju veze s projektom EXPO 27.

Mi ćemo insistirati da suđenje bude otvoreno za javnost iako verujem da će biti pokušaja da se zatvori, uz različite izgovore koje zakon prepoznaje. Ali interes Danijele Maletić je da suđenje bude javno i pošto će prvi put izneti odbranu na glavnom pretresu, siguran sam da će moći da odgovori na sva pitanja i tužioca i suda, i da će u neometanom izlaganju moći da ukaže na dvadesetak transakcija koje bi mogle da šokiraju javnost.

Tužilaštvu za organizovani kriminal je Damoklov mač nad glavom iako su sve bitne istrage, pa i novosadska nastrešnica kod njih. Prošlo je 16 meseci, zašto to nije dovoljno da se procesuiru smrt 16 ljudi?

Vraćamo se na fundamentalno pitanje koje su postavili studenti – odgovornost. Nakon pada nastrešnice, već od narednog dana u društvu se stvorio utisak da niko neće biti odgovoran i da niko neće biti procesuiran zato što smo se mi kao društvo adaptirali na odustvo svake vrste odgovornosti, sve nam je postalo prihvatljivo i ne bi nas iznenadilo da taj manir ostane. Ali zbog toga se stvorio studentski pokret, uzburkale su se strasti i ljudi su na ulici.

žilaštvo za organizovani kriminal bilo bi stručnije da se bavi ovim pitanjem. I onog trenutka kada je to tužilaštvo na čelu s Mladenom Nenićem preuzelo finansijsku istragu, izvlačenje novca i moguću korupciju, sasečene su sve poluge i instrumenti tog tužilaštva. Bezobzirna kampanja koja traje do danas počela je sa ozbiljnom scenografijom ljudi koji defiluju po televizijskim studijima sa unapred pripremljenim kritikama TOK-a, to se pretvorilo u rijaliti-program satima na kontrolisanim televizijama. Imali smo plakatiranje gradova širom Srbije fotografijama tužioca Nenadića, a umešao se direktno i predsednik Republike, nazivajući tužioca šefom organizovane kriminalne bande i sve tužioce teškim kriminalcima. Klika se „primila“ kod naprednjačkih funkcionera i analitičara koji su najamni radnici u mašineriji koju je predsednik izgradio.

Na sceni je potpuna inverzija - umesto da se tužilaštvo bavi sumnjivom politikom i političarima, i finansijerima, oni se bave tužiocima.

Tako je. I mi imamo ministre koji kažu da će Selaković suditi njima, a neće Specijalni sud suditi njemu! A branilac Selakovića izađe pred novinare i kaže da je u sklopu odbrane taj ministar napisao optužnicu protiv Tužilaštva! Potpuna inverzija kakva se u našim uslovima ne pamti. Sve je to bila priprema za tzv. Mrđičeve zakone; neko je uradio scenografiju i pripremio javno mnjenje, skrojio Mrđičeve zakone koje je on podneo Skupštini. Srpska napredna stranka je obezbedila većinu u parlamentu i ti zakoni su prošli mimo svake procedure i javne rasprave, demokratskog duha i obaveza koje Srbija preuzela u skladu sa Sporazumom o stabilizaciji i pridruživanju, uz ignorisanje Venećijanske komisije. I sada nam ista ta vlast obećava da će sanirati štetu, voditi postfestum dijalog, zamajava domaću i međunarodnu javnost, kupuje vreme pošto Venećijanska komisija najavljuje da tek sredinom godine može da se bavi tim pitanjem.

Sam proces je dobio tri kraka, jedan u Novom Sadu i dva u Beogradu, iako je to morao biti jedan predmet uz koncentraciju dokaza, svedoka, činjenica, ali kao da su centri moći koji odlučuju o sudbini svih nas odlučili da podele i predmet nastrešnice. Da bi disperzovali politiku haosa, zbunjivanja, izluđivanja, javnosti i na taj način pokazali odsustvo svakog pijeteta prema žrtvama.

Po prirodi stvari morao bi da bude baš u TOK-u?

Da, s obzirom na to da su u pitanju državni funkcioneri, rukovodioci i resornog ministarstva i Javnog preduzeća Železnice infrastrukture. Imajući u vidu i imovinski cenzus, iznos za koji je se pretpostavlja da oštećen budžet Republike i širok spektar lica Tu-

Televizije zla

Pomenuli ste mi uoči razgovora situaciju gde se pominje BIA, a vezana je za zabranu emitovanja materijala Centra za društvenu stabilnost?

Serijal koji je bio predmet postupka zove se Dosije ex-katedra. Mi smo svedoci hiperprodukcije informacija ili dezinformacija i svi resursi države i društva stavljeni su u funkciju ozbiljne propagande koja treba da sludi javno mnjenje. Između ostalog, televizije s nacionalnom frekvencijom su nepresušni resurs za emitovanje zla i ja sam u petak bio prilično iznenađen odlukom Osnovnog suda u Novom Sadu; privremenom merom se Centru za društvenu stabilnost po tužbi profesora Bojana Pajtića zabranjuje da emituje i reemituje sadržaj u kojem na najopskurniji mogući način vređa profesora Pajtića.

To je niz rečenica koje smo mi izolovali iz emisije koja je emitovana na nacionalnim frekvencijama, i ta sadržina sada ne sme da bude ponovo reemitovana. No, to neće obeshrabrili tu organizaciju iz koje su iznikli i ministar evropskih integracija i nekakvi ljudi koji defiluju po jutarnjim programima kao nezavisni analitičari.

Predsednik najavljuje da će oni doći sredinom meseca. Zašto to on najavljuje?

Pa verujem da mu zavrću uši, budući da je naša ekonomija u teškom stanju i da okolnosti na međunarodnom planu ne idu naruku Vučiću, kao i da u velikoj meri Srbija zavisi od evropskih fondova i međunarodnih finansijskih institucija. Mi nismo i ne možemo biti pusto ostrvo ili crna rupa u Evropi već moramo pratiti tokove savremene civilizacije, a ovo je bio anticivilizacijski čin, pa mu je kao šefu države i šefu parade predloženo da će platiti visoku cenu.

Ustavni sud bi ovo mogao da sanira, ali pošto je politički obojen, ovo mu očigledno nije prioritet, a predsednik Republike je poslao poruku tužiocu Nenadiću da je Andrićev venac Vrhovni sud i Vrhovno tužilaštvo. E to je odgovor na pitanje zašto pad nadstrešnice i pogibija 16 ljudi do danas nemaju epilog.

Imamo i uslovno rečeno jedan rukavac; vrhovna javna tužiteljka potvrdila je da su uoči ponovljenih izbora za Visoki savet tužilaštva - gde je Ustavni sud bio vrlo efikasan! - tužioci pozvani kod direktora BIA Vladimira Orlića. Kako to da „svarimo“?

Kao zakasnelu reakciju. Više puta sam proteklih meseci ukazivao na to da ne mogu građani i studenti da ohrabre i sačuvaju pravosuđe, obezbede samostalnost, nezavisnost i integritet sudijama i tužiocima. Sudije i tužioci moraju da se probude iz zimskog sna, trgnu, stanu pred ogledalo i preispitaju se. Oni imaju odgovornost i prema državi, i prema građanima, i prema Ustavu, a pre svega prema svojoj deci, koja će ih sutra pitati šta su radili kada je erodiralo kompletno društvo, gde su bili kao čuvari ustavnosti i zakonitosti. Dok se tužioci i sudije ne probude, nama će biti ovako kako jeste. I u tom kontekstu Zagorka Dolovac izlazi sa informacijom na sednici VST koja se javno prenosi, ali ja ne mogu da prihvatim da je ona to saznala u danu kada je saopštila.

Informaciju je izneo javni tužilac Miodrag Surla.

Da. Onog trenutka kada su tužioci dobili poziv da odu u prostorije BIA ili da BIA dođe u matična tužilaštva, morali su da upale lampicu, sačine službene beleške o prirodi i vrsti tog kontakta i obaveste Vrhovno javno tužilaštvo ili ako nemaju poverenje u njih, Poverenika za samostalnost, ali da u krajnjem slučaju alarmiraju javnost. To nije uradio niko od tužilaca na koje je vršen pritisak. Ministar pravde pokušava da relativizuje te sastanke, pa kaže da je to redovna koordinacija BIA s tužiocima – ne, ovo je bila sinhronizovana aktivnost sračunata na konfigurisanje izbornog rezultata na ponovljenim izborima za Tužilački savet. Rezultat je izbor tužioca lojaliste. Tužioci su svesno u tome učestvovali zato što nisu pravovremeno aktivirali mehanizme koji su im na raspolaganju. A ako imamo tužioce koji drhte od države, BIA, Vlade, dominantne stranke ili predsednika, postavlja se pitanje na koja vrata može da zakuca mali čovek, ko može da mu pruži pravnu zaštitu u sistemu gde tužilac ne sme da pisne i mora da bude mala maca.

Rizik od pra

Iako je država najavila da će projekat „Svoj na svome“ rešiti višedecenijski problem divlje gradnje u zemlji, stručnjaci upozoravaju da „amatersko“ sprovođenje upisa svojine nekretnina može dovesti do prevara i tužbi, kao i da niko neće moći da garantuje za bezbednost upisanih objekata

Tekst: **Miodrag Marković (BIRN)**

Rok za podnošenje prigovora na zahteve za upis svojine u okviru projekta „Svoj na svome“ ističe 8. marta, a na platformi još ne postoji opcija da se prigovori uopšte i podnesu.

Samo nedelju dana pre isticanja roka, na platformi „Svoj na svome“ nalazi se samo link za podnošenje prigovora na zoning plan, koji je odredila država.

Dodatno, iako rok za podnošenje prigovora još nije istekao, neki predmeti su već obrađeni, a objekti upisani u katastar.

„Prve potvrde i prvi upisi u katastar su već sprovedeni, a plan je da se oni sukcesivno dešavaju jer nam to omogućava zakon“, rekla je Aleksandra Sofronijević, ministarka građevinarstva, saobraćaja i infrastrukture, za Tanjug još 19. februara.

Ovo nisu jedini problemi sa projektom „Svoj na svome“ na koje upozoravaju stručnjaci.

Pre nego što je u oktobru 2025. usvojen u Skupštini Srbije, novi zakon kojim je omogućeno da se legalizuju bespravno izgrađeni objekti izazvao je kontroverze, koje nisu razrešene do danas.

Stručnjaci kažu da projekat otvara mogućnost brojnih zloupotreba i upisa na osnovu falsifikovane dokumentacije, te da može doći do pravnog haosa i stotina tužbi protiv države. Oni ističu da država više neće garantovati za bezbednost objekata upisanih u katastar.

Ministarstvo građevinarstva, saobraćaja i infrastrukture nije odgovorilo na pitanja BIRN-a o ovom projektu i iznetim kritikama do objave teksta.

Zakon o posebnim uslovima za evidentiranje i upis prava svojine na nepokretnostima, kako je zvanični naziv ovog akta koji se u javnosti propagirao kroz slogan „Svoj na svome“, omogućio je građanima da podnesu prijave za upis bespravno izgrađenih objekata u katastar.

Najavljen je kao rešenje „haosa koji je postojao više od 30 godina“.

Rok za podnošenje prijave počeo je 8. decembra 2025, a istekao je 8. februara 2026. Naknadno, prijave će do oktobra 2026. moći da podnesu samo građani, koji to u redovnom roku nisu mogli da učine iz opravdanih razloga.

Prema rečima ministarke Sofronijević, građani i pravna lica podneli su oko dva i po miliona prijave.

avnog haosa i tužbi

POLA MILIONA OBJEKATA UPITNO: Beograd na vodi

NAVODNO ZAVOĐENJE REDA:

Advokat i konsultant u oblasti građevinskih dozvola i legalizacije Đorđe Vukotić, koji je neposredno nakon usvajanja Zakona upozoravao da će njegova primena dovesti do pravnog haosa, kaže za BIRN da u međuvremenu nije promenio stav po tom pitanju.

On objašnjava da je jedan od problema to što se ispostavilo da Agencija implementira Zakon na način koji onemogućava bilo kome da podnese prigovor na podnete prijave.

„Zakon propisuje da se taj prigovor podnosi isključivo u elektronskoj formi. Međutim sajt-platforna 'Svoj na svome' nije uspostavio funkcionalnost za podnošenje prigovora. Građanima, dakle, još nije omogućeno podnošenje elektronskih prigovora na prijave, iako rok za njihovo podnošenje ističe“, navodi Vukotić.

On upozorava da bi ovakav pristup mogao da dovede do „desetina hiljada krivičnih postupaka, parnica i odštetnih zahteva prema državi zbog amaterskog sprovođenja ove značajne reforme“.

„Resorno ministarstvo se hvali da je već donelo neke potvrde, po kojima se prvi legalizovani objekti već upisuju u katastar. Nameće se pitanje: Kako je moguće da se već donose potvrde po prijavama, ako još nije istekao rok za prigovor?“, kaže Vukotić.

On podseća da je i pre usvajanja Zakona, upozoravao na odredbe kojima je propisano da se uz zahteve za upis svojine podnosi dokumentacija za koju, zapravo, nije moguće utvrditi da je validna.

„Na primer, neko ko je uzurpirao zajedničke prostorije, može da zatraži legalizaciju njihovog pripajanja svom stanu i da dostavi

**Bojana Gažo:
Ovaj zakon
je presedan
jer njime
je prestao
da važi
prethodni
zakon o
legalizaciji, a
ti ljudi su već
ušli u neke
procedure**

falsifikat saglasnosti stanara i ugovora sa upravnikom zgrade. Isto je i sa saglasnostima suvlasnika, ugovorima o kupovini zemljišta, posebnih delova i slično“, objašnjava Vukotić.

On kaže da je skretao pažnju na „ključni problem“, a to je da Zakon nije propisao mehanizam za dostavu validne dokumentacije za postupanje po prijavama i da ga je nužno dopuniti amandmanima ili hitno menjati.

„U administrativnim procedurama se zahtevi i prijave svojeručno potpisuju, a dokazi se dostavljaju u originalu. U elektronskim procedurama se potpisuju kvalifikovanim elektronskim potpisom, a uz zahtev se dostavljaju elektronski dokumenti“, objašnjava Vukotić.

On kaže da je „paradoks u tome što Agencija za prostorno planiranje i urbanizam proceduru spro-

vodi mimo zakona, koji propisuje da se uz prijave podnose isprave, a ne skenirana dokumenta“.

„Isprave su isključivo originali ili elektronski dokumenti, čiju je istovetnost originalu potvrdio javni beležnik. Takođe, Agencija nije propisala da se prijava potpisuje kvalifikovanim elektronskim potpisom. Sve će to rezultirati malom verovatnoćom da se u krivičnom postupku utvrdi krivično delo falsifikata, odnosno upotrebe falsifikata“, upozorava advokat.

„Na žalost, kako sada stvari stoje, taj pravni kaos će prevazići onaj na koji sam skretao pažnju“, kaže on.

OBJEKTI BEZ GARANCIJE BEZBEDNOSTI: Vukotić dodaje i da je „država svesno ili nesvesno propustila da prikupi i čuva postojeću tehničku dokumentaciju za objekte koje legalizuje“.

„To je ona dokumentacija koja se u postupku redovne gradnje čuva u CEOP-u, koji vodi Agencija za privredne registre. Dakle, javnost će biti uskraćena za bitnu tehničku dokumentaciju o legalizovanim objektima, koji se građanima jednog dana mogu srušiti na glavu“, kaže Vukotić.

Građevinska inženjerka Bojana Gažo ocenjuje da je „Svoj na svo-

**SUKCESIVNI
UPISI:**
Ministarka
Aleksandra
Sofronijević

me“ direktan udar na savesne građane i inženjersku struku.

„To je direktan šamar koji ima dva aspekta. Prvi aspekt su građani, koji su poštovali procedure i objekte gradili u skladu sa zakonom. Takođe i građani, koji su pre stupanja na snagu ovog zakona ušli u proces legalizacije zbog toga što su dograđivali postojeće

objekte za koje je postojala građevinska dozvola. Ovaj zakon je presedan jer njime prestao da važi prethodni zakon o legalizaciji, a ti ljudi su već ušli u neke procedure“, navodi ona.

Gažo dodaje da je „drugi aspekt ovog šamara to što je ovo još jedan udarac na našu inženjersku struku sa kojom je režim u konfliktu“.

„Ovim je potreba za nama poništena. Inženjeri nisu tu da bi nešto radili da bi se radilo. U ranijem procesu legalizacije geometar je morao da izmeri objekat, a svi ostali inženjeri, od građevinskih do elektroinženjera, su morali da daju izjavu da je sve po propisima. Na osnovu tih izjava i država je preuzimala odgovornost za izgrađeni objekat. Nisu uzalud postojale procedure. Postojale su norme koje je trebalo da se ispoštuju, a novim zakonom je sve što je bio posao inženjera banalizovano. Sada je sve degradirano, svega toga više nema“, konstatuje ona.

LEGALIZACIJA I UPIS SVOJINE: Jedna od glavnih nedoumica povodom sprovođenja državnog projekta „Svoj na svome“ je šta građani i pravni subjekti konkretno dobijaju prijavom i evidentiranjem objekata. Tim više jer se u ovom procesu ne zahteva dokumentacija i ispunjavanje kriterijuma potrebnih u postupcima dobijanja građevinske i upotrebne dozvole.

Bojana Gažo ističe da mnoge stvari ostaju nejasne i da je primenom novog zakona napravljen polovičan rezultat. Ona kaže da će proces doneti upis prava svojine, što „nije legalizacija u smislu – šta inženjeri pod njom smatraju jer su zaobiđene procedure koje su ranije postojale“.

„Niko ne zna šta će biti dalje jer je sve ovo polovično napravljeno. S jedne strane, evidentiranjem država će dobiti mogućnost da prikuplja poreze i takse na objekte, koji nisu bili legalni. Takođe, strani investitori koji su dosad imali pravo korišćenja, sad će dobiti priliku da objekte građene van procedura upišu kao pravo svojine. Isto važi i za profesionalne investito-

Predizborni populizam i korist za neke

Vukotić smatra da je novim zakonom vrh države hteo da postigne više efekata:

„Primarno je želeo da reši probleme sa objektima infrastrukture i drugim značajnim objektima, kao što su delovi auto-puta, EXPO 2027, Beograd na vodi itd. Takve objekte je jednostavnije legalizovati, nego za njih pribaviti upotrebnu dozvolu u prilično transparentnom postupku objedinjene procedure, koju servisira APR.“

Advokat navodi i da je ovakvim omogućavanjem upisom svojine režim takođe hteo da „reši probleme povodom nelegalne gradnje bitnog dela svog glasačkog tela“.

„Vladajuća struktura verovatno očekuje da će i ti građani glasati za njih, u nadi da će nakon izbora ista vlast nastaviti da legalizuju objekte po ovom istom zakonu“, kaže Vukotić.

Takođe, prema njegovim rečima, korist od primene novog zakona će imati i profesionalni investitori, koji su prekoračili površinu i spratnost zgrada iz građevinskih dozvola koje su im izdate.

„Oni će za taj višak prostora po Zakonu platiti pun iznos naknade za uređenje građevinskog zemljišta. Ipak, oni će i tako daleko više zaraditi, nego da su gradili u skladu sa važećim urbanističkim planovima. Ostvariće ekstra profit. Reč o profesionalnim investitorima bliskim republičkoj i lokalnoj vlasti, koji su bili informisani pre svih ostalih kakav zakon je u pripremi“, kaže Vukotić.

„Da nisu bliski vlasti, građevinska inspekcija bi im u postupku redovnih i vanrednih kontrola davno zatvorila gradilište i na taj način bi onemogućila legalizaciju tih objekata. Nemoguće je legalizovati objekat koji nije ukrovljen, a to bi im se desilo da je takvim investitorima blagovremeno zatvoreno gradilište“, dodaje on.

FOTO: RGZ.GOV.RS

re, koji su od 2015. godine gradili objekte izvan procedura," kaže Gažo za BIRN.

Advokat Đorđe Vukotić je stava da se po prijavama građana sprovodi puna legalizacija objekata.

„Ti objekti i njihovi vlasnici se upisuju u katastar, bez ograničenja prava raspolaganja. Niti je reč o predbeležbi prava, niti se upisuju zabeležbe koje se moraju naknadno otkloniti, da bi to pravo svojine postalo potpuno.

„Legalizacija je kao što i sama reč kaže pitanje pravnog statusa, a pitanje tehničkih svojstava objekata je potpuno druga priča. To što se prilikom upisa u katastar upisuje i zabeležba da je upis svojine u katastar izvršen po osnovu legalizacije i da država ne garantuje za tehnička svojstva tog objekta, ne bi trebalo da ima negativne efekte u pogledu kvaliteta prava koje se stiče legalizacijom. Zakon jedino propisuje umanjeno pravo u eventualnim naknadnim postupcima eksproprijacije“, objašnjava Vukotić.

DIVLJA GRADNJA: Donošenje zakona o upisu svojine nije prvi pokušaj države da reši višedecenijski problem nelegalnog zidanja u zemlji.

Kako je BIRN ranije pisao, nakon više neuspelih zakona koji nisu uspeali da reše problem nelegalne gradnje, država je 2015. usvojila Zakon o ozakonjenju objekata – gromoglasno najavljen kao konačni obračun sa divljom gradnjom. Međutim, i posle donošenje zakona, nastavilo se sa uglavnom nekažnjanim zidanjem objekata bez građevinske dozvole ili objekata koji imaju znatno više kvadrata, nego što je građevinskom dozvolom predviđeno.

BIRN je početkom 2023. godine, nakon višemesečnog istraživanja o divljoj gradnji u Beogradu, pronašao skoro pola miliona kvadrata stambenih objekata, koji su nelegalno izgrađeni nakon stupanja zakona na snagu, a potom ozakonjeni.

Time je prekršen osnovni postulat Zakona o ozakonjenju, koji kaže da sve što se ne vidi na satelitskom snimku iz jula 2015, a gradi se bez dozvole, mora da se ruši.

Ukrštanjem tri javno dostupne baze podataka, BIRN je uspeo da locira preko 300 objekata koji nisu bili vidljivi na satelitskom snimku, a upisani su u katastru po osnovu Zakona o ozakonjenju. Ove zgrade možete pogledati u bazi

**VELIKI
POSLOJ BEZ
PRIGOVORA:
Geodetski zavod**

**Đorđe
Vukotić:
Novim
zakonom vrh
države hteo
je da postigne
više efekata.
Primarno je
želeo da reši
probleme sa
objektima
infrastrukture
i drugim
značajnim
objektima, kao
što su delovi
auto-puta,
EXPO 2027,
Beograd na
vodi itd**

divlje gradnje i interaktivnoj mapi (<https://birn.rs/baza-divlje-gradnje/>).

Vukotić podseća da od 2015, kad je počela da se primenjuje objedinjena procedura za izdavanje građevinske dozvole, nije bilo ni najmanjeg opravdanja za nelegalnu gradnju.

„Zbog toga je te godine usvojen Zakon o ozakonjenju, koji je trebao da ozakoni ono što se može ozakoniti, a pre svega da stavi tačku na dalju nelegalnu gradnju. Vlast je tada objavila nultu toleranciju na nelegalnu gradnju. Zakon nije adekvatno sproveden 10 godina. Pre svega u velikim gradovima, a naročito u Beogradu“, opisuje advokat.

On kaže da je rezultat takve politike to što u Srbiji sada postoji više od četiri miliona nelegalnih objekata.

„Opređenje države da legalizuje više od dva miliona objekata nelegalno građenih nakon 2015. predstavlja priznanje poraza pravne države“, zaključuje Vukotić. **☒**

NAPOMENA

Tekst je preuzet sa sajta BIRN-a (<https://birn.rs/svoj-na-svome-pravni-haos-upis-svojine/>), redaktorske intervencije su sitne i ne utiču na sadržaj teksta.

O JEDNAKOSTI SE NE PREGOVARA

Pošle godine, negde u ovo doba, Ministarstvo prosvete je sa reprezentativnim sindikatima u ovoj oblasti zaključilo Poseban kolektivni ugovor o izmenama i dopunama i produženju važenja posebnog kolektivnog ugovora za zaposlene u osnovnim i srednjim školama i domovima učenika.

Ugovor je stupio na snagu osmog dana po objavljivanu u Službenom glasniku, u broju 13, od 14. februara 2025, jer tako to sve ide po zakonu – s obzirom da nikakva upozorenja na nezakonitost i neustavnost ovog ugovora, na koje sam zajedno sa drugim sindikatima, civilnim društvom i radnicima u prosveti ukazivala, nisu urodila plodom.

Očigledno, ovde više apeli, molbe, kritike, pa ni zvanična mišljenja i inicijative ne funkcionišu. Ostalo nam je pravosuđe. I to je sada od ključnog značaja, ne samo u slučaju koji je predmet ovog teksta, podstaknutog utemeljenom sudskom odlukom.

Naime, stigla je prva presuda Višeg suda u Beogradu, kojom je usvojen tužbeni zahtev članice Nezavisnog sindikata prosvetnih radnika Srbije (NSPRS), kojom je utvrđeno da je nad njom izvršena diskriminacija na osnovu sindikalne pripadnosti prilikom isplate jubilarne nagrade. Školi koja je tužena u ovom predmetu naloženo je da isplati pun iznos jubilarne nagrade, zateznu kamatu i troškove parničnog

oran, pa moram priznati da me je vest o ovoj presudi posebno obradovala. Osmeh mi je izmamio deo iz obrazloženja koji glasi: „s obzirom da je tužena povredila načelo jednakih davanja, odnosno da je narušila jednake mogućnosti u oblasti rada zbog tužiljinog članstva u sindikalnoj organizaciji NSPRS, a što je pomenutim članovima zakona izričito zabranjeno...”. Sud konstatuje da u ovom slučaju izvršeno NEOPRAVDANO pravljenje razlike prema tužilji odnosno „različit tretman u pogledu visine jubilarne nagrade zasnovan isključivo na sindikalnoj pripadnosti, koji nema objektivno i razumno opravdanje”. Dakle, nema pregovaranja o jednakosti pred zakonom. Zaposleni ne mogu biti različito tretirani pred zakonom samo zbog toga što su, ili nisu, članovi neke sindikalne organizacije. Tako kaže i naš važeći Ustav, Zakon o zabrani diskriminacije i drugi naši zakoni ali i Evropska konvencija za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda i drugi međunarodni dokumenti.

Pomišljam često na to šta sve ovde nema objektivno i razumno opravdanje ne ispunjava ni elementarne principe ljudskosti – od diskriminatornih odredaba do otpuštanja nastavnika i drugih radnika isključivo zbog političkih ubeđenja i/ili članstva u političkim, sindikalnim i nekim drugim organizacijama. Svedočimo gotovo sistemskoj diskriminaciji u javnom sektoru i njenim „suptilnim” oblicima u privatnom, u kome se više koriste „dobronamerni saveti” za suzbijanje podrške bilo kojoj drugoj osim vladajućoj političkoj opciji. Sve u skladu sa slobodom izražavanja i javnog okupljanja – „po zakonu”

Da se vratim presudi i diskriminaciji. Sud je koristio iste argumente koje sam navela u predlogu za ocenu ustavnosti, prošle godine, pitajući se i tada i sada dokle neko može da ide i da li bi bio spreman da ugovara različit tretman i kada su u pitanju tzv. druga primanja po zakonu – naknada troškova u slučaju smrti člana uže porodice ili naknada štete zbog povrede na radu ili profesionalnog oboljenja. Da li bi nečija povreda na radu mogla vredeti više samo zato jer je neko član nekog sindikata, ako se tako pregovara i ukoliko bi ovaj opasan presedan ostao na snazi. Dobro, da ne gledam sve crno. Čekamo odluku Ustavnog suda.

Prava na otpremninu i jubilarnu nagradu su osnovna prava iz radnog odnosa koja se u slučaju škola isplaćuju iz budžeta jedinice lokalne samouprave u koji svi uplaćujemo sredstva. Ne isplaćuju se iz sredstava sindikata. Prvo pravo se ostvaruje u dva slučaja – prilikom odlaska zaposlenog u penziju, a njen obračun vrši se u skladu sa zakonom i opštim aktom. Jubilarna nagrada je vezana za godine radnog staža. Po svojoj sadržini oba prava pripadaju svima radnicima kod poslodavca pod jednakim uslovima i ne mogu zavisiti od toga da li je zaposleni član određenog sindikata. Reprezentativni sindikati imaju pregovaračku legitimaciju koja im upravu omogućava da zastupaju interese svih zaposlenih i da ovu svoju „privilegiju” iskoriste da pregovaranjem obezbede bolje uslove rada i veća prava od zakonski propisanih.

Pregovaračka sposobnost reprezentativnih sindikata je naravno ograničena imperativnim propisima i ne može se odnositi na pregovaranje za ova osnovna prava, tako što će se praviti razlika između zaposlenih zbog članstva, jer to može dovesti do toga da godine rada zaposlenog sa članskom kartom određenog sindikata vrede više.

Ovde imamo i kršenje slobode udruživanja, jer ako se može ostvariti više prava samo zbog članstva u određenom sindikatu, o kakvoj slobodi govorimo. Inače teško je naći razumno opravdanje da veća prava imaju zaposleni koji su članovi reprezentativnog sindikata koji je potpisnik kolektivnog ugovora, a da ta prava ostaju i u slučaju eventualnog gubitka reprezentativnosti, jer je važenje ugovora produženo do 5. marta 2028. godine. Na koliko samo detalja moramo obraćati pažnju vidi se i u ovom, za razmere naše agonije, relativno manje opasnom kršenju prava. Čovek mora biti budan svakog trenu, kad svakog akta, na svakom šalteru, školi, bolnici. Pa i u pozorištu.

Ostanimo budni!

Zaposleni ne mogu biti različito tretirani pred zakonom samo zbog toga što su ili nisu članovi neke sindikalne organizacije. Tako kaže i naš važeći Ustav, Zakon o zabrani diskriminacije i drugi naši zakoni, ali i Evropska konvencija za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda, i drugi međunarodni dokumenti

postupka. Ovo je, zapravo, prva doneta presuda po osnovu tužbi zaposlenih u školama povodom pomenutog Kolektivnog ugovora, kojim je uskraćeno 50% iznosa jubilarne nagrade ili otpremnine zaposlenima koji nisu članovi reprezentativnih sindikata.

Pomenutim kolektivnim ugovorom je bilo ugovoreno povoljnije pravo za članove sindikata i to u visini od 50 odsto novčane naknade predviđene za jubilarnu nagradu, različitih iznosa za 10, 20, 30, 35 i 40 godina ostvarenih u radnom odnosu. U obrazloženju presude se navodi da je isplata različitih iznosa jubilarnih nagrada na osnovu članstva u sindikatu protivna Ustavu, Zakonu o zabrani diskriminacije, Zakonu o radu i Konvenciji za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda.

U ovim, po pravdu i pravo i inače teškim vremenima, presuda je stigla kao melem na ranu svih nas u ovom razorenom sistemu, u kome je dobrano poljuljano poverenje u sudstvo. Naše pravosuđe je probuđeno, kao i građani i buni se, glasno i jasno protiv mnogih nepravdi i urušavanja sistema.

Svedočimo ovih dana brojnim protestima protiv usvajanja novog seta pravosudnih zakona koji za cilj imaju slabljenje pravosudnog sistema (a u stvari zaštitu vladajućeg režima). Govorim, naravno, o spornom predlogu zakona koje je formalno podneo narodni poslanik Uglješa Mrdić. Neću se ovde zadržavati više na tome, jer je javnosti poznato sve što treba. Ali, uspeo nam je, ovakvom odlukom skupštinske većine, skrenemo pažnju evropske javnosti na ono što nam se događa, koja je poslala nikad jasniju poruku da se ovako u EU ne ulazi i da se na ovaj način od nje udaljavamo džinovskim koracima. Nama su saveznici potrebni u svim, naročito u teškim vremenima, tako da mi, koji Evropu vidimo kao najbolju alternativu za nas, na vrlo specifičan način zapravo dugujemo Uglješi Mrdiću zahvalnost.

Nama pravnicima je uvek posebno drago kada vidimo da smo bili u pravu, a naročito kada to definiše sud ili drugi nadležni

Nova kolumnistkinja
Novog magazina
Brankica Janković
ekspertkinja je
za ljudska prava,
pravna, aktivistkinja
i edukatorka.
Prethodnih deset
godina bila je
poverenica za zaštitu
ravnopravnosti
sa prethodnim
višegodišnjim
iskustvom u socijalnoj
zaštiti. Posebno
se bavi položajem
žena, mladih, osoba
sa invaliditetom,
dece i starijih.
Organizatorica je
brojnih konferencija
i događaja i
inicijatorica više
domaćih i regionalnih
inicijativa.

DUG
PUT DO
PRESUDE:
Hašim Tači

FOTO: PRINTSCREEN

Ratni zločini i integritet suda

Tači je u više navrata planski pokušavao da utiče na svedoke u odvojenom predmetu za ratne zločine koji se vodi protiv njega, dajući instrukcije o tome kako bi trebalo da svedoče. Time je, kako navodi tužilaštvo u novom procesu za ometanje pravde, prekršio niz sudskih naloga donetih radi zaštite poverljivih informacija i identiteta svedoka

Piše: **Anamari Repić**

Dok se u glavnom predmetu protiv nekadašnjih lidera Oslobođilačke vojske Kosova OVK/UČK iščekuje prvostepena presuda za ratne zločine i zločine protiv čovečnosti, pred Specijalizovanim većima u Hagu otvoren je paralelni proces koji dodatno komplikuje i politički i pravno složen slučaj. Reč je o suđenju za ometanje pravde, postupku koji se tiče integriteta samog sudskog procesa i zaštite svedoka.

A „treniran“ je i pred Haškim tribunalom.

Na otvaranju novog suđenja 27. februara, tužiteljka Kimberli Vest navela je da su bivši predsednik Kosova i nekadašnji lider OVK Hašim Tači i četvorica saoptuženi, „prekršili sudske odluke“ donete kako bi svedoci i žrtve mogli da svedoče bez straha. Takvo postupanje, prema njenim rečima, „pogađa samu srž vladavine prava“, jer dovodi u pitanje sposobnost suda da obezbedi nesmetano i bezbedno izvođenje dokaza.

Tužilaštvo je najavilo da će dokazni postupak obuhvatiti sudski odobrene tonske snimke razgovora optuženih, za koje tvrdi da ukazuju na planove za uticaj na iskaze

svedoka. Uz to, u dokazni materijal ulaze i elektronski podaci, uključujući sadržaje sa zaplenjenih mobilnih telefona, kao i fizički dokazi, poput dokumenata koji se, prema navodima optužbe, odnose na ciljano ometanje svedoka, a koji su zaplenjeni na kućnim adresama pojedinih saoptuženih.

Prema optužnici, Tači je u više navrata planski pokušavao da utiče na svedoke u odvojenom predmetu za ratne zločine koji se vodi protiv njega, dajući instrukcije o tome kako bi trebalo da svedoče. Time je, kako navodi tužilaštvo, prekršio niz sudskih naloga donetih radi zaštite poverljivih informacija i identiteta svedoka. Pored Tačija, optuženi su i Baškim Smakaj, Isni Kiljaj, Fadil Fazlilju i Hajredin Kuči, koji se terete za učešće u nezakonitim radnjama usmerenim na ometanje postupka.

Inicijalna optužnica potvrđena je krajem novembra 2024. godine, a zatim izmenjena sredinom aprila 2025, pri čemu je upravo ta izmenjena verzija sada predmet rasprave.

Uvod u ovaj proces predstavljao je zahtev tužilaštva iz 2023. godine da se Tačiju ograniči komunikacija, nakon što je, kako je tada saopšteno, utvrđeno da tokom poseta pritvorskom objektu koristi kontakte za prenošenje instrukcija u vezi sa svedočenjima. Prema javno dostupnim delovima optužnice, u periodu od najmanje 12. aprila do 2. novembra 2023. godine, tokom nepriviligovanih poseta, Tači je navodno delio poverljive informacije o svedocima tužilaštva i koordinirao aktivnosti sa više grupa osoba radi uticanja na njihove iskaze u glavnom predmetu.

Ovaj paralelni postupak tako otvara pitanje ne samo individualne krivične odgovornosti za ratne događaje, već i poverenja u sposobnost suda da zaštiti svedoke i očuva integritet procesa. Optuženi su, prema rečima tužiteljke Kimberli Vest, „s direktnom namerom kršili sudske odluke donesene kako bi se obezbedilo da svedoci i žrtve mogu slobodno da svedoče bez straha ili uticaja sa strane, uz veru da njihovi identiteti i reči

Povodi > Slučaj „Hašim Tači i drugi“

ostanu poverljivi i poznati samo sudu i strankama u postupku“.

Upravo u toj formulaciji sadržana je i osnova same optužbe o svesnom i namernom nepoštovanju sudskih naloga, čime se, prema stavu tužilaštva, dovodi u pitanje sam integritet postupka.

Procesni kalendar ukazuje da je reč o kratkom i koncentrisanom suđenju. Postupak je započeo krajem februara, a tužilaštvo je najavilo da će u svojoj fazi izvesti ukupno tri svedoka. Među njima su i veštaci koji bi trebalo da svedoče o poreklu zaplenjenih dokumenata i o analizi elektronskih uređaja. Nakon direktnog ispitivanja jednog od svedoka, početkom marta predviđeno je unakrsno ispitivanje odbrane, čime se ulazi u ključnu fazu rasprave.

Ovaj postupak se ne posmatra samo kao tehničko pitanje u okviru šireg sudskog procesa, već i kao test sposobnosti pravosuđa da dođe do istine u predmetima ratnih zločina. U protekloj deceniji, međunarodne i domaće procene kontinuirano su ukazivale na zastrašivanje svedoka kao strukturni problem koji potkopava procesuiranje ratnih zločina i organizovanog kriminala na Kosovu. Najnoviji monitoring beleži bezbednosne pritiske ne samo na svedoke, već i na aktere pravosuđa.

Još 2010. godine Misija OEBS-a na Kosovu u svojoj proceni procesuiranja ratnih zločina navela je da je UNMIK identifikovao i EULEX-u predao oko 1.187 predmeta sa sumnjom na ratne zločine, uz ocenu o „sistemskom neuspehu“ u njihovom procesuiranju. Među preporukama je posebno istaknuta potreba za snažnijim mehanizmima zaštite svedoka, uključujući relokaciju kada je to neophodno. U izveštaju misije EULEX iz 2025. godine ponovo se pominju pretnje i zastrašivanja usmerena ka svedocima i tužiocima, što ukazuje na trajnost problema.

Dosadašnja iskustva u procesuiranju zločina koje su počinili pripadnici OVK pokazuju da je upravo zaštita svedoka predstavljala najveći izazov. Stoga je bezbednost svedoka u samoj srži institucionalnog dizajna Specijalizovanih veća.

Njihovo sedište u Hagu, međunarodno osoblje i izdvajanje iz domaćeg institucionalnog okruženja rezultat su procene da je zastrašivanje svedoka realan i ponavljajući rizik. U razmeni pisama između Kosova i EU, kojom je dogovoreno osnivanje ovih veća, upravo su osetljivost postupaka i potreba za zaštitom svedoka bile ključni za postupanje van teritorije Kosova.

VIŠE OD STO ŽRTAVA: U glavnom predmetu „Hašim Tači i drugi“ Specijalizovana veća su krajem 2025. godine zatvorila dokazni postupak, a u februaru su održane završne reči tužilaštva, zastupnika žrtava i odbrane. Optužnicom su obuhvaćeni Hašim Tači, Kadri Veselji, Redžep Seljimi i Jakup Krasnići, koji se terete za ratne zločine i zločine protiv čovečnosti počinjene tokom sukoba na Kosovu 1998–1999. godine.

U deset tačaka optužnice navode se progon i zastrašivanje civila, protivpravna lišavanja slobode, mučenja, ubistva i prisilni nestan-

ci, kao i učešće u udruženom zločinačkom poduhvatu. Prema tužilaštvu, predmet obuhvata više od stotinu žrtava i stotine osoba koje su bile nezakonito pritvarane i zlostavljane. Ključna pravna konstrukcija optužbe zasniva se na konceptu komandne odgovornosti, tvrdnji da su optuženi, kao komandanti Oslobođilačke vojske Kosova, imali efektivnu kontrolu nad jedinicama i realnu mogućnost da spreče zločine ili kazne počinioce, ali to nisu učinili. „Optuženi su odgovorni za smrt najmanje 100 i za zlostavljanje stotina ljudi“, rekla je tužiteljka Vest. U završnici procesa sudu se obratio i zastupnik žrtava, Sajmon Loz, rekavši da je ovo prilika da žrtve nakon 25 godina dobiju pravdu i da svet čuje o tome koliko bol su pretrpele.

Glavni pretres započeo je u aprilu 2023. i trajao je više od tri godine. Saslušano je više od 120 svedoka, od kojih je većina imala status zaštićenih svedoka zbog procenjenog rizika od pritisaka ili odmazde. U završnim rečima, iznetim sredinom februara, tužilaštvo je zatražilo kaznu od 45 godina zatvora za svakog od optuženih, ocenjujući da je dokazalo njihovu individualnu odgovornost za teške zločine počinjene na Kosovu i na severu Albanije.

Odbrana, s druge strane, osporava postojanje efektivne komandne kontrole i tvrdi da nijedan od optuženih nije imao stvarnu

Tribunal i slučaj Haradinaj

Ako se širi kontekst uzme u obzir, ovi postupci predstavljaju nastavak dugotrajnog problema. U žalbenom postupku pred Međunarodnim krivičnim tribunalom za bivšu Jugoslaviju u predmetu protiv Ramuša Haradinaja i drugih, sud je 2008. godine izrekao oslobađajuću presudu, ali je konstatovao da su pojedini svedoci odbijali da svedoče i da su u velikom broju slučajeva primenjivane zaštitne mere. U više procesa koji su se odnosili na zločine OVK zabeležena su i ubistva svedoka.

Novi proces za ometanje pravde vremenski se preklapa sa završnom fazom glavnog suđenja za ratne zločine protiv Hašima Tačija i drugih nekadašnjih lidera OVK. Suđenje Tačiju i četvorici saoptuženih predstavlja treći postupak za ometanje pravde i uticaj na svedoke pred Specijalizovanim većima. Ukupno je za ta dela optuženo deset osoba, od kojih je pet već pravosnažno procesuirano. Bivši pripadnici OVK Hisni Gucati i Nasim Haradinaj osuđeni su na višegodišnje kazne zatvora, dok su Sabit Januzi, Ismet Bahtijari i Hadži Šalja priznali krivicu. U sažetku prvostepene presude u predmetu Gucati i Haradinaja iz 2022. godine istaknuto je da se slučaj tiče „sprovođenja pravde i bezbednosti stotina osoba koje su se javile da budu svedoci“, uz naglasak da zaštita svedoka „leži u samom temelju svakog sistema krivičnog pravosuđa“ i da „bez svedoka ne može biti pravde ni za žrtve ni za društvo u celini“.

FOTO: PRINTSCREEN YOUTUBE

vlast nad neposrednim izvršiocima krivičnih dela. Prema njihovoj argumentaciji, optužnica u suštini problematizuje delovanje OVK kao organizacije, umesto da utvrdi ličnu i konkretnu krivičnu odgovornost. Zbog toga traže oslobađajuću presudu. Svi optuženi su negirali krivicu. „Optužbe ne stoje. Ja sam potpuno nevin“, rekao je Hašim Tači.

Prvostepena presuda očekuje se u roku od tri meseca, uz mogućnost produženja za dodatna dva, što znači da bi odluka mogla biti izrečena između početka maja i početka jula. Sva četvorica optuženih nalaze se u pritvoru od novembra 2020. godine, a sud je do sada odbijao zahteve za puštanje na slobodu, obrazlažući takvu odluku postojanjem rizika od uticaja na svedoke.

SELEKTIVNA PRAVDA: Istovremeno, rad Specijalizovanih veća na Kosovu je od samog osnivanja opterećen optužbama o selektivnoj pravdi. U delu albanske javnosti procesi se ne doživljavaju kao individualizacija krivične odgovornosti, već kao suđenje „oslobodilačkoj borbi“. Takav narativ javno zastupaju pojedini politički akteri, a u više navrata organizovani su protesti podrške bivšim komandantima OVK u Prištini, Tirani, Hagu i Skoplju.

Najmasovniji skup održan je 17. februara 2026. godine u Prištini, na Trgu „Skenderbeg“, gde su hi-

ljade građana iskazale podršku Tačiju, Veseliju, Seljimiju i Krašničiju. Učesnici su nosili zastave OVK, Kosova i Albanije, a deo demonstranata doputovao je iz dijaspore i susednih zemalja. Organizatori su poručili da protest „nije usmeren protiv pravde“, već da predstavlja zahtev za pravično suđenje i oslobađajuću presudu, poručujući da su optuženi „oslobodioci, a ne zločinci“.

Paralelno s protestima, Organizacija veterana rata OVK pokrenula je onlajn peticiju protiv rada Specijalizovanih veća, koja je u roku od 24 sata prikupila gotovo 20.000 potpisa. U peticiji se zahteva da presude budu zasnovane isključivo na dokazima izvedenim pred sudom, bez političkog uticaja, da se u potpunosti poštuju Ustav Kosova i Zakon o Specijalizovanim većima, kao i da se optuženima obezbedi pravičan i nepristrasan postupak. Potpisnici traže i ukidanje pritvora zbog, kako navode, predugog trajanja procesa, isključivanje dokaza pribavljenih od srpskih vlasti, te restriktivniju primenu koncepta komandne odgovornosti.

Protesti i peticije su samo deo aktivnosti kojima se pokazuje duboko neslaganje kosovskog društva sa sudskim procesom i eventualnom presudom u predmetu „Hašim Tači i drugi“.

Institucionalni vrh Kosova nastoji da balansira između međunarodne obaveze saradnje sa

**PROTIV PRAVDE
ZA ŽRTVE:**
Protest veterana
u Prištini

**Ovaj
paralelni
postupak
tako otvara
pitanje
ne samo
individualne
krivične
odgovornosti
za ratne
događaje već
i poverenja u
sposobnost
suda da
zaštiti
svedoke
i očuva
integritet
procesu**

sudom i dominantnog javnog raspoloženja. Predsednica Vjosa Osmani istakla je da je saradnja sa Specijalizovanim većima ustavna i međunarodna obaveza Kosova, ali da optuženi moraju imati zagarantovano pravo na pravično suđenje u skladu sa najvišim standardima. Premijer Albin Kurti naglasio je da vlada ne utiče na sudske procese i da pravda mora počivati na činjenicama i dokazima, uz podsećanje na karakter rata koji je, prema njegovim rečima, imao „oslobodilačku dimenziju“. Premijer Albanije Edi Rama često iznosi otvorenu podršku Tačiju, navodeći da bi „nešto trebalo učiniti pre nego što se dogodi nešto loše“, aludirajući na zahtev tužilaštva da Tači bude osuđen na 45 godina zatvora. Rama je otišao korak dalje te je Specijalnog tužioca haškog suda Metjua Holinga nazvao „međunarodnim idiotom“.

Tokom dosadašnjeg toka suđenja bivšim liderima OVK odbrana je pozivala i istaknute međunarodne zvaničnike iz vremena kosovskog sukoba kako bi dovela u pitanje formalnu hijerarhiju OVK i ulogu optuženih u komandnoj strukturi. U korist odbrane svedočili su i bivši portparol Stejt departmenta Džejms Rubin i penzionisani general i nekadašnji komandant NATO snaga za Evropu Vesli Klark. Oni su ukazali da Tači nije imao autoritet nad OVK. Međutim, tužilaštvo je pozivalo sudije da zanemare takve iskaze kao nedovoljno zasnovane za procenu individualne odgovornosti optuženih.

Suđenje Hašimu Tačiju i ostalim optuženima ostaje jedno od politički najosetljivijih pitanja u posleratnom periodu na Kosovu. Dok žrtve i njihove porodice više od četvrt veka čekaju pravdu, u središtu procesa nalaze se i svedoci, bez čije bezbednosti i zaštite nema ni utvrđivanja činjenica. Dodatno ovo suđenje, u društvu u kojem deo javnosti osporava legitimitet suda, predstavlja i test političke i društvene spremnosti da se nepristrasno prihvati procesuiranje ratnih zločina, bez obzira na etničku pripadnost optuženih ili žrtava. **3**

Čovek s kičmom

U Srbiji je već odavno pogano vreme. Duva depresija, narod je hronično lošeg raspoloženja. Nadu su vratili studenti koji već duže vreme traže promene i raspisivanje izbora. Nema više ni narodnih veselja koja su organizovana ispod balkona Skupštine grada Beograda kada bi sportisti osvojili neku vrednu medalju.

Slavlje je izostalo kada su vaterpolisti Srbije trijumfom nad Mađarskom pre nekoliko sedmica usred Beograda postali šampione Evrope; tada je na čitavom prostoru između Skupštine Grada, Skupštine Srbije i Trga Nikole Pašića, nadomak balkona je još – nekakvo „egzotično naselje“ zvano Ćacilend gde se sastaje neki čudan svet. No, zašto je zaista tradicionalno okupljanje izostalo niko nije zvanično saopštio, a samo mesec dana kasnije vaterpoliste niko i ne pominje, pa evo jedne priče u međuprostoru do neke nove medalje, verovatno opet najsajnije.

NIJANSA KOJA OSVAJA: Za novo evropsko zlato čestitke pripadaju svim vaterpolistima selektora Uroša Stevanovića. Ipak, za nijansu ispred ostalih su bili mlađani golman Milan Glušac (23), kojem je ovo bilo prvo veliko takmičenje i prekaljeni as Dušan Mandić, MVP i najbolji strelac finalnog duela protiv Mađarske, kada je četiri puta zatresao mrežu rivala.

Čovek koji je vaterpolo učinio lepšom i zanimljivijom igrom.

Pričati i pisati o Dušanu Mandiću nije nimalo lako. Retki su takvi. Trebalo bi mnogo prostora i vremena da se samo nabroje trofeji koje je osvojio. Na najvećoj svetskoj smotri sporta Olimpijskim igrama osvojio je četiri medalje, tri zlata, Rio de Žaneiro 2016, Tokio 2021, Pariz 2024, a u Londonu

Na nedavnom kontinentalnom takmičenju kada su vaterpolisti Srbije ponovo postali prvaci Evrope, za nijansu ispred ostalih su bili mlađani golman Milan Glušac (23) i prekaljeni as Dušan Mandić, MVP i najbolji strelac finalnog duela protiv Mađarske. Čovek koji je vaterpolo učinio lepšom i zanimljivijom igrom, ali nikada nije zaboravio da nije samo sportista. Zato je zabranjivan i kažnjavao, ali i voljen

Piše: **Milorad Bjelogrić**

2012. je ostvaren „neuspeh“ kada su naši vaterpolisti stigli do bronzine.

Uz tri olimpijska zlata četiri puta je bio na najvišem pobjedničkom postolju na evropskim

prvenstvima (Budimpešta 2014, Beograd 2016, Barselona 2018. i Beograd 26. Januara 2026.). Istina, „tanak“ je sa svetskom titulom prvaka koju je prigrabio samo jednom (Almati 2014.). Pred kakvim god iskušenjem se našao nikada nije izneverio.

OSAM ZLATA ZA ZLATNOG MOMKA: Dakle, osam zlata za zlatnog momka! Nema nikakve dileme da je Dušan Mandić već sada zaslužio mesto u svim iole ozbiljnim sportskim enciklopedijama sveta. Naravno, bio je klupski šampion Evrope sa Ferencvarošem, a u više navrata je bio najbolji igrač (MVP) i strelac najvećih evropskih i svetskih takmičenja.

Vaterpolo je za njega sve: radost, strast, uteha, beg, san koji se obistinio.

Rođen u Tivtu 16. juna 1994. godine, a karijeru je počeo u tadašnjem Primorcu iz Kotora 2009. godine. U mlađim kategorijama igrao je za selekciju Crne Gore, ali se odlučio da igra za Srbiju. Njegovo srce je uvek kucalo za Srbiju i nikada se zato nije pokajao iako su „Đetići“ bili uporni da igra za njihov nacionalni tim. Njemu Srbija nikada nije bila dilema. Nosi je u sebi gospodski jednostavno i bez pitanja.

„Bila je to teška odluka, ali najvažnije je da je Vaterpolo savez Srbije video potencijal u meni i dao mi šansu. Možete li da zamislite osećaj kada ste pozvani u A tim reprezentacije Srbije pre selekcije Crne Gore? Ovo će vam možda pomoći da razumete moju odluku, a istina uključuje i činjenicu da je moja porodica srpska. Moj deda Srbin se tada doselio u Crnu Goru, ali to je druga priča“, pričao je Mandić zašto se odlučio za Srbiju.

Nije baš često menjao klubove. Osim Kotora i Ferencvaroša igrao je još za Partizan, Novi Beograd i Pro Reko. Više puta je govorio da mu je najgori period u karijeri bio boravak u Novom Beogradu gde

Ovacije MVP vaterpolisti finala

I da se ne zaboravi; posle utakmice protiv Mađarske Dušan Mandić je doživeo da mu cela Arena skandira ime i prezime.

„Teško da može bolje. Neverovatno je teško pobediti jednu vrhunsku ekipu dva puta. Preponosan sam, ovako nešto nisam doživeo, čestitke momcima na pobjedi, ali i Mađarima na borbi i medalji. Ostali smo ujedinjeni, pokazali smo želju, motiv. Oni su druga najbolja ekipa, od Varge do selektora koji je moj trener u klubu. Stvarno nestvaran uspeh“, rekao je Dušan Mandić posle trijumfa nad Mađarskom.

FOTO: WATERPOLOSERBIA.ORG

se nije slagao sa „gazdom“ kluba Aleksandrom Šapićem, nekadašnjim reprezentativcem i aktuelnim gradonačelnikom glavnog grada Beograda.

Zbog toga je 13. avgusta 2024. godine na prijemu kod predsednika Aleksandra Vučića odbio da se rukuje sa Šapićem i taj potez je dočekan – a zašto ne reći sa oduševljenjem jer je opštepoznata činjenica da žitelji glavnog grada nisu nimalo zadovoljni kako vodi Beograd.

ZABRANA: Mandić je uvek bio borac i veličanstveni plivač protiv raznih struja u vaterpolu. „Moj nekadašnji reprezentativni drug Živko Gocić mi je na sastanku 27. marta 2023. godine potpuno neočekivano i bez ikakve najave, pred celim timom i ostatkom stručnog štaba, izjavio da je doneo konačnu, neopozivu, nepovratnu odluku da ja više nisam deo tima, da mi nije dozvoljeno da treniram sa ekipom i da se za sve što me zanima obratim nadležnim organima kluba. Na moje pitanje koji je razlog ove odluke nisam dobio odgovor. Konkretno, pravi razlog ni ne postoji. Na konferenciji za medije 30. marta 2023. direktor Slobodan Soro i trener Živko Gocić potvrđuju da nikada nije postojao nikakav sukob, niti nedisciplina sa moje strane. Dodajem da nikada ni jednom prilikom nije postojao ni jedan vid nepoštovanja pravila kluba sa moje strane. Završnica sezone je trebala da bude jedan od najlepših perioda u karijeri. Očekivao sam da ću se sa Novim Beogradom boriti za titulu u Srbiji, za titulu

prvaka Evrope. Međutim, usledio je najteži period dosadašnje karijere“, objasnio je tom prilikom Dušan Mandić.

Taj snimak koji je objavljen na društvenim mrežama je pregledalo više stotina hiljada ljudi i masovno je pozdravljen kao čin čoveka koji ima obraz i karakter. Od detinjstva je vaspitavan da bude častan i sa jasnim stavom bez obzira sa kakvim se problemima u životu susreće. Dobričina kakav se retko može naći u ovom svetu oskudnom u dobroti. Nikada ni po koju cenu nije pristajao da ga nagon odvlači u ono što se zove niskost. Kolekcionar ideala koji više nisu u modi.

Kada je 15. marta prošle godine održan najveći protest u istoriji „15 za 15“ na kojem je prisustvovalo više stotina hiljada ljudi, među okupljenim je bio i Dušan Mandić kojeg su studenti pozdravili velikim aplauzom. I taj snimak je postao viralan na društvenim mrežama i legendarni vaterpolista je bio jedna od glavnih zvezda protesta.

Posle osvojenog zlata protiv Mađarske, predsednik Srbije Aleksandar Vučić je uobičajeno priredio prijem za vaterpolo reprezentaciju Srbije. Svi su odmah konstatovali da na prijemu nije bilo Dušana Mandića, kao ni Miloša Ćuka. Predsednik VSS Viktor Jelinić, uzgred rečeno obožavalac lika i dela predsednika, naveo je da se ova dvojica vaterpolista nisu pojavili na prijemu navodno zbog zdravstvenih problema. Sem prvog čoveka VSS, niko tu informaciju nije potvrdio.

▲ DUŠAN MANDIĆ:
Vaterpolo je za njega radost, strast, uteha, beg, san koji se obistinio

Pričati i pisati o Dušanu Mandiću nije nimalo lako. Retki su takvi. Trebalo bi mnogo prostora i vremena da se samo nabroje trofeji koje je osvojio

Živimo u zemlji gde se talenat kažnjava. Hipokriti, poltroni i neznalice su u modi. Tako se i ovaj put na društvenim mrežama pojavila masa „botova“ koja je osudila neodlazak najboljeg vaterpoliste sveta kod voljenog vođe. Treba imati dobar želudac, pa samo pročitati komentare tih danguba i psihologa amatera. Jedan takav „stručnjak“ je ne tako davno i za Novaka Đokovića rekao da je propali teniser.

Stvarnost u Srbiji je surova i tu nema mesta finesama. Svako ko ne podržava vladajući establišment i SNS bude izložen najgorim mogućim uvredama. Uništavaju sposobne, stvaraju životni prostor za nesposobne, poslušne i medio-kritete. Takve ljudi prate površne misli i ograničena pamet. Za njih je istina samo ono što im njihova vlast kaže da je istina, oni preispituju Mandićeve ljudske kvalitete. Moralna i estetska merila su ovde davno nestala. Svedoci smo raspadanja svih vrednosti. Zaglibili smo u kaljuzi svakodnevnice.

Meša Selimović davno napisao: „Čovek postaje slobodan svojom odlukom, otporom, nepristajanjem.“ Dušan Mandić, bez sumnje, spada u kategoriju ljudi za koje se kaže da imaju kičmu i karakter da uvek rade ono što misle i ne plaše se posledica. Takvih je sve manje. On je čisto i slavno stvorenje, jedna lepa moralna figura srpskog vaterpola i sporta u celini. Posедуje sve; blistavu karijeru, trofeje, popularnost, ugled... Dosledan i častan u zemlji gde mnogo toga počiva na nedoslednosti i nečasnosti. Priznaćete to baš nije lako. **☒**

KATARINA OD HRABROSTI

Čierne oči má/To musí byť má milá/
Takú frajarečku chcem/Čo má meno
Katerína. (Neďaleko od Trenčína,
slovačka narodna pesma)

U detinjstvu sam poznao
dve Katarine – jedna je
bila lekarka, dugo me je
i uspešno lečila, druga
je bila moja učiteljica u
Šidu, Katarina Šulekova,
Slovakinja. Slovaci su
bili i Ana Krasnikova
i Miroslav Oravec,
takođe učitelji,

**Nedavno je izašla njena nevelika knjiga –
Na putu ka slobodi, gde kazuje šta joj se sve
dogodilo. Knjiga je jednostavno pisana, ali je
žestok dokument, svedočenje o karakteru
države u kojoj živimo, odnosno, kako nam je
država ukradena, da bi njene institucije radile
za jednu osobu i njenu kliku, kako bi nas sve
ugnjetavali, pljačkali i ponižavali. Zašto je
napisala ovu knjigu? Katarina jednostavno
kaže: „Koristim svoje pravo da iskažem svoje
mišljenje, i to sam uradila i knjigom“**

jer smo ih zbog spleta okolnosti često menjali.
Ostalo mi je to da o njima uvek pričam sa ogromnim
poštovanjem, a Slovaci su mi ostali sinonim za školu
i obrazovanje, posebno ako spomenemo i Pavla
Jozefa Šafarika, koji 1819. godine dolazi u Novi Sad,
gde postaje prvi direktor institucije koju danas (sve
teže) poznajemo kao Zmaj Jovinu gimnaziju. Što bi
rekla Ružica Sokić u filmu *Žuta – Slovaci su ljudi koji
vole slova!*, što obručke prihvatom. Naglasicu da su
Slovaci kao vredni i marljivi ljudi u ovoj našoj Vojvodini
dosta dugo i da su znatno doprineli da ona bude
mesto razumevanja i saradnje svih koji ovde žive. Onaj
Zlotvor koji mirne Slovake provocira i uznemirava,
očigledno nije svestan šta radi, iako on nije svestan šta
radi, bilo šta da radi. A, ja sam Slovacima, osim za prva
napisana i pročitana slova zahvalan do neba i za *kulen*,
što se ne treba posebno objašnjavati.
Živeći ovde gde živimo i kako živimo stalno nas ružne
stvari zatrpavaju, toliko brzo da ne stignemo da
ozbiljno savladamo jednu, a već nas druga, ružnija,
veća i pogubnija tera da prethodnu zaboravimo, i da
se već pripremamo kako preživeti novu bedastoću,
koja po pravilu dolazi sa raznih nivoa vlasti, sa sve
pogubnijim posledicama. Ono što je zakonitost u
takvim marifetlucima jesu posledice po ljude koji su
pokušali, retkima je i uspevalo, da ostanu uspravni
i da se suprotstave nesvetu i njihovim podlostima.

A, takvih ljudi je bilo u ovim olovnim vremenima,
kada su se mnogi povukli, korumpirani, zaplašeni,
oni koji uvek „gledaju samo svoja posla“, ali i
zavedeni, koji su manipulacijama ovog i nekih drugih
noliberalnih režima postali žrtve, čije se poimanje
politike ogleda u želji da se nešto uzme, otme, otkine,
ako treba i direktno opljačka. Kako preživeti dan,
nedelju, mesec i godinu, dobra je baza da se takva
populacija pretvori u podanike, koji će sa ushićenjem
papagajski ponavljati mantru – „nikad se bolje nije
živelo“! Politička opcija koja manijakalno manipuliše
atavističkim saznanjem da je najveća socijalna razlika
između onih koji nemaju šta da jedu, i onih koji imaju
dvesta grama hleba, najveća je kazna koju građani ove
zemlje izdržavaju već četрнаest godina, pa se pitam
„koliko još ima do očaja?“, što bi rekao neponovljivi
Johny Štulić... Odnosno, koliko treba čekati da se stvari
promene, i ko treba da ih pokrene? Naravno, svedoci
smo toga da su studenti odradili herojski posao
poništanja straha u javnosti, ali to nije dovoljno.
Ili, jedno pitanje, po sremački – da li mi *stariji* od
studenata očekujemo da oni sami biju bitke koje smo
mi izbegli, ili se dobrovoljno povukli sa bojnog polja,
prepuštajući bašibozuku da uređuje stanje u društvu i
državi.

Da li smo toliko ogrezli u konformizmu da sa pristojne
udaljenosti gledamo kako nenarodna policijska
soldateska maltretira studente, mlade ljude i građane
koji su, sa razlogom, u protestima i koji žele da
menjaju situaciju? Da razmislimo malo o tome.
Njeno ime je Katarina Petrović. Majorka policije iz
Valjeva, koja je sa javnošću podelila svoja saznanja
o saobraćajnoj nesreći u kojoj je učesnik bio Kum
od Uzurpatora. I tu kreću problemi! Zbog toga je
šikanirana, zatvarana, prošla Golgotu i ostala Čovek.
I nije nebitno, profesionalac! Nedavno je izašla njena
nevelika knjiga – *Na putu ka slobodi*, gde kazuje šta
joj se sve dogodilo. Knjiga je jednostavno pisana, ali
je žestok dokument, svedočenje o karakteru države u
kojoj živimo, odnosno, kako nam je država ukradena,
da bi njene institucije radile za jednu osobu i njenu
kliku, kako bi nas sve ugnjetavali, pljačkali i ponižavali.
Zašto je napisala ovu knjigu? Katarina jednostavno
kaže: „Koristim svoje pravo da iskažem svoje mišljenje
i to sam uradila i knjigom“. Kratko i jednostavno, jer
ona je građanka, radila je stvarno svoj posao, ne kao
oni satrapi što nas ubeđuju kada nas tuku, da samo
izvršavaju svoja naređenja i obavljaju svoj posao!
Srbija i njeno društvo traže da što više ovakvih hrabrih
i dostojanstvenih ljudi progovore, zbog zaštite sebe
samih, svojih profesija, institucija u kojima rade,
zbog humanosti, zbog dobrobiti svih nas. Zato su
ljudi kao Katarina visoko na zastavi slobode koja je
sve više blizu svoga cilja – ostvarenje demokratske
i prosperitetne, građanske države Srbije. Koja ceni
i poštuje svoje građanke i građane, koja će stvoriti
uslove za aktivnog građanina, čuvara svoje slobode,
institucija, društva i same države! Bilo bi dobro da
se do toga dođe na izborima – što pre. *Bajonetima
se može sve, samo se na njima ne može sedeti!*,
upozoravao je Talijan Napoleona. Jer, sat odavno
otkucava, početkom godine Maduro, pre neki dan Ali
Hamnei. Ko je sledeći? 🚩

Duško Radosavljević
je redovni profesor na
Fakultetu za pravne
i poslovne studije dr
Lazar Vrkatić Novi Sad,
Univerziteta Union
u Beogradu. Aktivan
je u Vojvodanskoj
politikološkoj asocijaciji
(VPA) i Savezu antifašista
Vojvodina – SAV. Redovni
član Vojvodanske
akademije nauka i
umetnosti – VANU.

VENECUELA

Nobelovka Mačado se vraća kući?

FOTO: BETAPAP

Marija Korina Mačado, venecuelanska opozicijska političarka kojoj je zabranjena kandidatura na poslednjim predsedničkim izborima, dobila je Nobelovu nagradu za mir za 2025, koju je poklonila američkom predsedniku Donaldu Trampu, izjavila je za vikend da se vraća u svoju zemlju.

Odluka Nobelovog komiteta izazvala je bes američkog predsednika i njegove administracije.

„S obzirom na to da je vaša zemlja (Norveška) odlučila da mi ne dodeli Nobelovu nagradu za mir, iako sam zaustavio osam ratova, više ne osećam obavezu da razmišljam isključivo o miru, iako će on biti dominantan, ali sada mogu da razmišljam o tome šta je dobro i ispravno za SAD“, poručio je Tramp norveškom premijeru. Nakon toga pojačao je pretnje Grenlandu, upozorio Kubu i počeo, sa Izraelom, žestoke napade na Iran.

Mačado, poznata i kao venecuelanska „čelična leđi“, se još nalazi u SAD i bez obzira što je Tramp zadržao „poklon“, ne čini se da je isto tako oduševljeno podržao opozicionarku. Tramp je Mačado primio iza zatvorenih vrata u Beloj kući, posle čega je njegova portparolka Karolin Levit nazvala Mačado „izuzetnim i hrabrim glasom“ venecuelanskog naroda, dodavši da susret ne znači da je Tramp promenio mišljenje o njoj, izvestio je Dojče vele (DW).

Naime, Tramp podržava Delsi Rodrigez, potpredsednicu Nikolasa Madura koga su SAD zajedno sa suprugom uhapsile u rezidenciji 3. januara, i odvele u Ameriku. Rekao je da Mačado, koja je inače pozdravila američku akciju, nema dovoljno podrške u Venecueli da bi mogla da vodi zemlju. Levit je dodala da Tramp podržava održavanje novih izbora u Venecueli „u odgovarajuće vreme“, ali nije navela kada bi to, po Trampu, moglo da bude.

Biografija Mačadove (58), koju je objavila Al Džazira, između ostalog uključuje i njeno zalaganje za transparentnu demokratiju, liberalne ekonomske reforme, uključujući privatizaciju državnih preduzeća poput PDVSA-e, venecuelanske naftne firme. Takođe podržava stvaranje programa socijalne pomoći usmerene najsiromašnijima u zemlji.

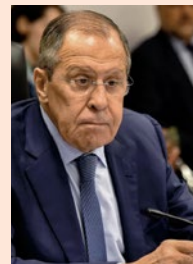
Na poslednjim predsedničkim izborima 2024, Mačado, liderka opozicione stranke Vente Venecuela, trebalo je da bude glavni protivkandidat socijalisti Maduru, ali je Vrhovni sud Venecuele potvrdio zabranu učešća na predsedničkim izborima. Glavni državni tužilac Tarek Saab optužio je neke članove njene stranke da su pokušale da opljačkaju arsenal vojnog oružja 2023. pre planiranog napada na promadurovog guvernera države. Sud je takođe potvrdio da je Mačado podržavala američke sankcije i bila umešana u korupciju, navodi AL Džazira.

Nakon toga, Maduro je proglašen pobednikom na izborima, mada njegov izbor nije priznao najveći deo demokratskog sveta, uključujući SAD. Mačado i neki njeni saradnici su morali ili da se kriju ili izbegnu iz zemlje. Mačado je rekla da će se, plašeći se za život, skrivati u Venecueli i dugo se nije znalo gde je. Potom se pojavila u Karakasu da podrži dva protesta. Nakon drugog pojavljivanja je uhapšena, ali ubrzo i puštena.

Ponovo je izašla u javnost u Oslu kako bi primila Nobelovu nagradu, a potom u Vašingtonu gde je nagradu simbolično poklonila Trampu i ako je Nobelov komitet rekao da nagrada nije prenosiva i ostaje njena.

Mačado je izjavila da će se vratiti za nekoliko sedmica, a u ekskluzivnom intervjuu za Politico u januaru je takođe rekla da bi Venecuela mogla održati nove demokratske izbore za manje od godinu dana, što je razljutilo saveznike u američkoj administraciji koji su se brinuli da bi njene izjave mogle potkopati plan rada Bele kuće u Venecueli.

„Prijateljska“ Rusija

Prema pisanju Politika, Iran je treća zemlja, posle Sirije i Venecuele, koja je iz prve ruke osetila šta partnerstvo sa Rusijom znači, a šta ne. Teheran

je, zasipan američkim i izraelskim bombama, pozvao Moskvu, ali je ministar spoljnih poslova Sergej Lavrov izrazio saučešće svom iranskom kolegi i obećao – verbalnu podršku.

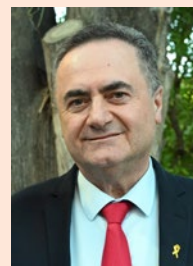
Pariz: Ni Rusija ni SAD ne treba da diktiraju EU

Raspored proširenja EU ne bi trebalo da diktiraju spoljne sile poput Rusije ili SAD, rekao je za Politico francuski ministar za Evropu

Benjamin Adad, kao i da Pariz podržava ulazak Ukrajine u EU i da Kijev, Moldavija i Zapadni Balkan ne smeju ostati u 'sivoj zoni', podložnoj stranom uticaju i agresiji.

Izrael pokreće novu ofanzivu na Liban

Izraelski ministar odbrane Izrael Kac izjavio je da su on i premijer Benjamin Netanjahu „ovlastili Izraelske odbrambene

snage (IDF) da napreduju i zauzmu dodatne strateške oblasti u Libanu kako bi sprečili napade na izraelske pogranične zajednice“, prenosi N1.

Nismo ovdje zbog politike, ovdje smo zbog života! Ova poruka, s transparenta

koji su mladi Sarajeva nosili u subotu, na sedmom protestu nakon teške tramvajske nesreće 12. februara, slika je i prilika našeg društva. I to ne zato što se politika uvukla u svaku poru života, već zato što politika – bez trunke srama – otima živote i dalje ne hajući za njih, preokupirana sobom i ciljevima skovanim u najužim kabinetskim krugovima za koje se već odavno ne može reći da su željni moći, već su sušta moć, svjetlosnim godinama udaljena od onih na čijim životima je sagrađena.

Upravo zato je ostavka sarajevskog kantonalnog premijera Nihada Uka važan čin, duboko moralan potez, koji su sarajevski studenti i srednjoškolci dočekali aplauzom, a njegove kolege političari kao elementarnu nepogodu, koja prijeti da svi partijski modeli iskoče iz šina. Preuzeo je odgovornost! U Bosni i Hercegovini se to ne radi. Pokazao je da mu je stalo do mladih ljudi! Partijaši ovdje decenijama opstaju puneći autobuse onima što glasaju nogama. Čuo je zahtjev protestanata! Politika je na Balkanu nijema na javnost.

SARAJEVSKA TRAGEDIJA:

Sarajevska jedinica, koja je iskočila iz šina i ubila Erdoana Morankića, mladog umjetnika iz Brčkog, a srednjoškolku Ellu Jovanović teško unesrećila, nije najveća poratna tragedija. Čak nije ni jedina čiji vinovnici stanuju u upravljačkim strukturama javnog gradskog saobraćaja: u tramvaju je, prije ravno 18 godina, na pravdi Boga ubijen Denis Mrnjavac, 16-godišnji srednjoškolac, koji je naočigled sugrađana pretučen i izboden nožem. Još tada je bilo jasno da je nešto duboko trulo u sistemu, onom koji ljude nepogrešivo dijeli na njihove i naše: njihovi su nedodirljivi, svi ostali imaju sreću ako su živi i ako ne puca.

Njihovi su već tada uživali sve privilegije i s partijskim knjižica-

Moralna osvet

Pravi problem nije Nihad Uk, on je dio rješenja: svojom ostavkom pokazao je da vlast mora naučiti da čuje i glas javnosti. Šta god o toj javnosti mislile partijske vođe

Piše: **Vildana Selimbegović**

Sarajevska 'jedinica', koja je iskočila iz šina i ubila Erdoana Morankića, mladog umjetnika iz Brčkog, a srednjoškolku Ellu Jovanović teško unesrećila, nije najveća poratna tragedija

ma mogli sve, nisu im trebale ni škole ni diplome, dovoljno je bilo da (nacionalnog) vođu brane i njemu se dokazuju, da u njegovo ime siju strah i padaju ničice pred njegovim odlukama. Svi ostali su kolaterala, statističke greške koje će od tragedije do tragedije svoju želju za pravdom, transparentnošću, reformama, boljem i sigurnijem saobraćaju, respektabilnijem obrazovanju, dostojanstvenom životu, potražiti na ulici i biti ignorirani, jer sistem tobože ima prećih poslova – država je u pitanju, jedni bi da je podijele, drugi je ne daju – a odgovornost je kategorija o kojoj odlučuju vlasnici naroda. Upravo je to svojom gestom promijenio Uk. I pokazao da može drugačije.

DROGIRANI VOZAČ: „Povlačenjem Vlade i mojom ostavkom ostavljamo prostor za potpunu, objektivnu istragu“, kazao je pre-

Uk: Moja ostavka nije politički igrokaz

Pokazali su svoje nezadovoljstvo sistemom i morao je neko da posluša te mlade osobe, kazao je Nihad Uk o ostavci na mjestu premijera Kantona Sarajevo, objavilo je sarajevsko Oslobođenje. Članovi Kolegija Skupštine Kantona Sarajevo utvrdili su da će u petak, 6. marta, biti održana sjednica na kojoj će se, između ostalog, raspravljati o prihvatanju ostavke premijera KS Nihada Uka, a time i o razrješenju kompletne Vlade KS. Rok za formiranje nove Vlade je teško odrediti, to će odrediti Skupština KS, kao i politički subjekti koji imaju političku odgovornost da preuzmu te procese.

mijer, bukvalno se pravdajući kolegama ministrima koje je – kaže – obavijestio prije objave ostavke, još se zaklinjući da „nije razgovarao ni s kim iz SDA“. Uk je – da paradoks bude kompletan – napadnut iz SDP-a, čiji se ministar saobraćaja u KS-u Adnan Šteta hvali onim što je učinjeno u „njegovom mandatu“ – rekonstruirana pruga, nabavljeni novi tramvaji, povezana Hrasnica s Ilidžom... Što nije sporno, sporan je sistem u kojem odgovornost ne postoji i u kojem drogirani vozač upravlja tramvajem!

Taj je vozač priča o našim javnim preduzećima, koja od Daytona nisu javna već partijska, njihove uprave nisu u službi građana već lidera i vrhuške, konkur-

ta Nihada Uka

si za menadžment su proforma, jer vlada sistem podobnih, a ne sposobnih, onih čije karijere zavise od partije i kojima partijske ćelije daju prilike za bogaćenje, a s obzirom na to da nerijetko posežu za nezakonitim metodama, tajnim ugovorima, namještanjem tendera i sličnim dosjetkama vladara – mahom uspijevaju izbjeći zatvorske ćelije. Kada i zaglave u

njima, partija im – u znak zahvalnosti – pravi karijere žrtava, sve čekajući da se vrate i opet zajašu po narodu.

OSTAVKA KAO POUKA: Zato je Nihad Uk problem: Sarajlija, dobar đak, pristojan, pravnik sa magisterijem na Katedri za međunarodno javno pravo, u Našoj stranci posvećen poboljšanju

▲
**TRAŽE
ODGOVORNOST
ZA TEŠKU
SAOBRAĆAJNU
NESREĆU: Sa
protesta građana
Sarajeva**

Protesti za istragu i odgovornost

Učesnici višednevnih protesta nakon teške tramvajske nesreće u Sarajevu u kojoj je poginuo jedan mladić a povređeno više ljudi, ponavljali su zahtjeve za transparentnim istragama, političkom i institucionalnom odgovornošću, te sigurnijim sistemom koji mora štiti građane, objavilo je Oslobođenje. Organizatori protesta su najavili novo okupljanje za 6. mart. Za taj datum zakazana je sjednica Skupštine Kantona Sarajevo na kojoj bi se trebalo raspravljati o razrješenju premijera KS Nihada Uka.

položaja mladih, njihovom zapošljavanju, stipendiranju, političku karijeru gradio od općine, preko Gradskog vijeća, da bi u 33. godini postao najmlađi premijer. To što je vodio Vladu KS-a principijelno, prvi je Šteta volio zloupotrijebiti, jer Uk – za razliku od njega – u radu Vlade nije koristio ni ja, ni mi, poštujući koalicijski dogovor trojke i beskompromisno podržavajući projekte od interesa za sve, čak ostajući dužan podatke iz tendera i cijene koje je sam Šteta krio, pravdajući se Kinezima koji su dobili posao. I nikad nije pristao da se – zarad kojeg političkog boda – dodvori SDA, ulažući u (svoju) budućnost.

Sad smo u apsurdnoj situaciji – trojku, tobože, brani SDP, a lider SDA gdje god može hvali se obećanom koalicijom nakon oktobarskih izbora upravo sa SDP-om?! Pravi problem nije Nihad Uk, on je dio rješenja: svojom ostavkom pokazao je da vlast mora naučiti da čuje i glas javnosti. Šta god o toj javnosti mislile partijske vođe.

Naročito one koje je zloupotrebljavaju, koje na Ukovoj moralnoj gesti i na tramvajskoj nesreći nastoje sagraditi svoju političku budućnost, u kojoj će biti neprikošnoven upravo onaj sistem protiv kojeg su ustali sarajevski đaci i studenti. Razumiju to Zeničani, razumiju i Tuzlaci, posebno razumiju Brčaci, čiji je sugrađanin Erdoan Morankić izgubio život.

PROTIV SAMOVOLJE: Protestanti u Sarajevu i svi koji ih podržavaju nisu na ulici zato što žele veliki comeback Bakira Izetbegovića, već upravo zato što žele život u kome velike vođe neće odlučivati o tome u kojoj će ulici biti popravljen vodovod i kanalizacija, kome će pripasti tenderi i ko će biti direktori javnih preduzeća. Ustali su protiv sistema koji je toliko pustio korijenje da su mu neophodne ozbiljne i temeljite reforme. Jasno je i njima da te reforme ovdašnji političari ne mogu isporučiti bez evropskog puta, a još jasnije koliko je velikim vođama stalo do Evrope. Koliko i do svih onih bez partijskih knjižica. I naših života. **Z**

Milioner iza rešetaka

Hapšenja poznatih ličnosti i izricanje višegodišnjih kazni zatvora ili velikih novčanih kazni postali su svakodnevica u Crnoj Gori i njena najproduktivnija neprivredna grana. Na primjer, bivša predsjednica Vrhovnog suda Vesna Medenica osuđena je na deset godina zatvora. Policija je u ponedjeljak podnijela krivične prijave protiv sadašnjeg i bivših direktora JP Nacionalni parkovi Crne Gore, kao i protiv direktora Agencije za zaštitu životne sredine zbog sumnje na uništenje životne sredine i pričinjenu materijalnu štetu od više od pet miliona eura.

PRITVOR ZA ACA: Sada je najaktuelnije hapšenje i zatvaranje biznismena Aca Đukanovića, za kojeg mnogi tvrde da je milioner, rođenog brata višegodišnjeg predsjednika i premijera Crne Gore Mila Đukanovića. On je uhapšen prošlonedjeljne subote. Na predlog Osnovnog državnog tužilaštva u Nikšiću određen mu je pritvor do 30 dana u zatvoru u Spužu, nedaleko od Podgorice, zbog osnovane sumnje da je izvršio krivično djelo nedozvoljeno držanje i nošenje oružja i eksplozivnih materija u svojoj kući u Nikšiću, saopšteno je iz Osnovnog državnog tužilaštva.

Nakon više sati pretrage, pripadnici policije u specijalnoj opremi završili su prvo pretrese njegovog stana u Podgorici, u zgradi u kojoj se nalazi i filijala Đukanovićeve Prve banke. Policija je zatim nastavila pretres kuće Đukanovića u naselju Rastoci u Nikšiću. Sa inspektorima zajedno je u kuću ušao i Aco Đukanović.

Uhapšeni Đukanović saslušan je u Osnovnom državnom tužilaštvu u Nikšiću i određeno mu je zadržavanje.

Jedan od branilaca Aca Đukanovića kazao je da je za dio oružja, koje je policija našla, utvrđeno da

Učestala hapšenja i kažnjavanja bivših visokih državnih funkcionera, moćnih biznismena i direktora u Crnoj Gori očekivano zaokupljaju ogromnu pažnju javnosti, a posebno zatvaranje Aca Đukanovića, brata trodecenijskog predsjednika i premijera Mila Đukanovića

Piše: **Veseljko Koprivica**

Jedan od branilaca Aca Đukanovića kazao je da je za dio oružja koje je policija našla, utvrđeno da je sa posvetom i da pripada Acovom bratu Milu Đukanoviću

je sa posvetom i da pripada Acovom bratu Milu Đukanoviću.

„Nađene su neke puške sa posvetom njegovom bratu Milu Đukanoviću i definitivno je jasno da te puške nemaju nikakve dodirne veze sa Acovim Đukanovićem. Takođe je nađena neka količina oružja koja je pripadala njegovom pokojnom ocu, za šta postoji dokumentacija“, rekao je advokat Nikola Martinović novinarima.

ZABORAVNA POLICIJA: Policija je sve pronađeno oružje oduzela i ono će biti predmet vještačenja. Za municiju pronađenu kod Đukanovića, advokat Martinović kazao je da su je najvjerovatnije zaboravili službenici Ministarstva unutrašnjih poslova i Agencije za nacionalnu bezbjednost, koji su obezbjeđivali Mila Đukanovića.

Ljuti sestrić Đukanovića

Među okupljenim građanima koji su protestovali ispred suda u Podgorici zbog hapšenja Aca Đukanovića, bio je i njegov sestrić Edin Kolarević. On je burno reagovao: „Samo nastavite tako, pa ćemo da vidimo. Samo tako. Bando jedna bezočna. Bez zakonskog osnova, bez ičega. Zbog imena i prezimena... Ološi jedna“.

Oružje ima broj, dakle ne radi se ni o kakvom krivotvorenom oružju i po mom saznanju svaki od tih komada oružja ima dozvolu, rekao je advokat Martinović.

„Državni tužilac u Osnovnom državnom tužilaštvu u Nikšiću, nakon saslušanja donio je rješenje o zadržavanju A. Đ. zbog osnovane sumnje da je izvršio krivično djelo nedozvoljeno držanje i nošenje oružja i eksplozivnih materija. Osnovano se sumnja da je A. Đ. u svojoj kući u Nikšiću, neovlašćeno držao oružje i municiju“, piše u saopštenju tog tužilaštva.

Podgoričke Vijesti su objavile da je, prema nezvaničnim saznanjima, nekoliko skupocenih sato-va popisano i fotografisano tokom pretresa Đukanovićevog stana, a da su policajci fotografisali i određenu dokumentaciju iz nekoliko registratora.

Nakon pretresa objekata koje koristi Aco Đukanović u Podgorici i Nikšiću oglasili su se 28. februara iz Uprave policije. Policijski službenici su, kako navode, prilikom pretresa porodične kuće u mjestu Rastoci kod Nikšića pronašli veću količinu vatrenog oružja i municije.

Iz Osnovnog državnog tužilaštva u Nikšiću potvrdili su da je po njihovom nalogu uhapšen Aco Đukanović. Navode da je uhapšen zbog osnovane sumnje da je izvršio krivično djelo nedozvoljeno držanje i nošenje oružja i eksplozivnih materija.

Direktor Uprave policije Lazar Šćepanović kazao je da je komandant specijalne policije izdao nalog za pretres imovine Aca Đukanovića. Policijski službenici su tokom pretresa u Podgorici uzeli određenu dokumentaciju, o čemu je, kako je saopšteno, obaviješteno nadležno tužilaštvo, te će povodom toga biti formiran predmet u cilju daljeg postupanja.

Vijesti takođe nezvanično saznaju da su u neke prostorije policajci ušli nasilno – obijanjem vrata.

Prethodno, oni su pretresli i

dio obezbjeđenja Đukanovićeve Prve banke u Podgorici. Iz te banke saopštili su da će povodom privremene spoljne blokade oba pristupa filijali te banke i onemogućenog pristupa filijali od nadležnih zahtijevati da dostave zvanično i jasno obrazloženje preduzetih aktivnosti.

NEOČEKIVANI POVRATAK:

Aco Đukanović je najveći akcionar Prve banke (oko 41,5 odsto). Banka je godinama bila u fokusu javnosti zbog državne pomoći 2008, kasnijih sumnji u način vraćanja tog novca, kao i zbog supervizorskih mjera i poslovnih pokazatelja posljednjih godina.

Brat bivšeg premijera i predsjednika Mila Đukanovića ubrzo nakon crnogorskih izbora 2020. godine preselio se u Luksemburg, potom u Italiju. Prije nekoliko dana došao je u Crnu Goru. Ne zna se zašto.

Prva banka je krajem 2008. spašena državnom pomoći – kreditnom podrškom od 44 miliona eura, koja je kasnije vraćena. Zbog sumnji u regularnost vraćanja kredita državi podnošeno je više krivičnih prijava protiv Prve banke i pojedinih tadašnjih članova Vlade, dok su iz Prve banke to negirali. Prva banka je, prema ranijim medijskim izvještajima, godinama opstajala zahvaljujući obimnoj podršci Vlade Crne Gore, depozitima državnih preduzeća, institucija, lokalnih samouprava i biznismena

bliskih porodici Đukanović.

Vijesti su 2013. objavile da je Prva banka odobrala velike kredite u periodu kada je imala zabranu kreditiranja.

Centralna banka Crne Gore je 2024. oduzela odobrenja za funkcije pojedinim članovima organa upravljanja Prve banke „zbog propusta u obavljanju dužnosti“. U julu 2024. objavljeno je da se banka dokapitalizuje sa dva miliona eura, uz tada navedenu vlasničku strukturu: Aco Đukanović 41,46 odsto, EPCG 19,76 odsto... U istom kontekstu je objavljeno da je revizor ukazivao na akumulirane gubitke i kašnjenja u otplatama kredita.

ĐUKANOVIĆEV BIZNIS: Aco Đukanović je u januaru 2007. kupio 75 odsto akcija Republičkog zavoda za urbanizam i projektovanje za 2,7 miliona eura.

Jedna od najpoznatijih afera vezanih za Aca Đukanovića je „Limenka“. Po ugovoru iz 2008. o kupovini zgrade policije i zakupu državnog zemljišta blizu Podgorice, država je trebalo da u roku od dvije godine iseli policiju, što nije urađeno u tom roku. Aco je tužio državu i presudom Vrhovnog suda 2015. dobio 10,5 miliona eura odštete.

Najnovija hapšenja osoba koje se dovode u vezu sa poslovnim i političkim krugovima oko Mila Đukanovića ponovo su otvorila staru dilemu: da li je riječ o stvar-

**ZAKONITO
POSTUPANJE
ILI
REVANŠIZAM
NOVE VLASTI:
Hapšenje Aca
Đukanovića**

**Za municiju
pronađenu
kod Aca
Đukanovića
njegov
advokat je
kazao da su je
najvjerovatnije
zaboravili
službenici
Ministarstva
unutrašnjih
poslova i
Agencije za
nacionalnu
bezbjednost,
koji su
obezbjedivali
Mila
Đukanovića**

nom institucionalnom zamahu ili o pažljivo tempiranoj medijskoj predstavi? Na to se reagovanja različit. Hapšenja se događaju u vrijeme previranja u bezbjednosnom sektoru i otvorenih sukoba unutar aktuelne vlasti.

Policija je zvanično saopštila da su tokom pretresa stana Aca Đukanovića u Podgorici izuzeli određenu dokumentaciju, o čemu je obaviješteno nadležno tužilaštvo, „te će povodom navedenog biti formiran predmet u cilju daljeg postupanja“.

Acu Đukanoviću je poslije toga prvo određen pritvor do 72 sata, da bi kasnije bio produžen do 30 dana. Prema nezvaničnim saznanjima Vijesti, Đukanović je u proteklih šest mjeseci više od 20 puta prelazio državnu granicu, zbog čega je, navodno, i procijenjeno da postoji opasnost od bjekstva.

Dio oružja pronađenog u kući biznismena Aca Đukanovića pripada njegovom bratu, dok su municiju i pancire zaboravili pripadnici policije i tajne službe koji su godinama obezbjeđivali bivšeg premijera i predsjednika države Mila Đukanovića, saopštio je jedan od njegovih branilaca Nikola Martinović.

Advokat Martinović je kazao da je Acu Đukanoviću zadržavanje određeno zbog opasnosti od bjekstva. On je naveo da se odbrana odrekla prava žalbe na rješenje o zadržavanju kako bi postupak bio što efikasniji.

UPRAVNIK IZ SJENKE: Iako je formalno političku moć u Crnoj Gori tri decenije personifikovao Milo Đukanović, brojni politički protivnici, mediji i istraživački centri godinama su tvrdili da je njegov brat Aco bio jedna od ključnih figura sistema koji je iz sjenke upravljao finansijskim tokovima i najvažnijim poslovima u državi. Dok je za jedne on uspješan biznismen, za druge je simbol sprege vlasti, krupnog kapitala i organizovanog kriminala.

Aco Đukanović je rođen 1965. godine u Nikšiću. Krajem osamdesetih bio je u studentskom pokretu tokom antibirokratske revolucije 1988/89. Kao predstavnik studenata Pravnog fakulteta u Podgorici javno je kritikovao tadašnje rukovodstvo Crne Gore.

Samo nekoliko godina kasnije, početkom devedesetih, kada su sankcije i međunarodna izolacija zahvatile tadašnju Saveznu Republiku Jugoslaviju, počinje njegov meteorski poslovni i finansijski uspon.

Nakon poraza Demokratske partije socijalista, čiji je lider godinama bio Milo Đukanović, na izborima 30. avgusta 2020. godine, u javnosti su se pojavile informacije da se Aco sa porodicom preselio u Luksemburg, gdje je, prema tim navodima, pokrenuo proceduru za

**ODREKAO SE
PRAVA ŽALBE
NA RJEŠENJE O
ZADRŽAVANJU:**
Aco Đukanović

dobijanje državljanstva.

MILOVO SASLUŠANJE: I Acov stariji brat, bivši predsjednik Crne Gore i dugogodišnji premijer Milo Đukanović nedavno je saslušan u Specijalnom državnom tužilaštvu (SDT) Crne Gore zbog toga što nije prijavio ručne satove čija se vrijednost procjenjuje na oko 225 hiljada eura. Radi se o satovima koji su, prema navodima medija, izostali iz izvještaja dostavljenih Agenciji za sprečavanje korupcije Crne Gore.

Mediji su objavili da je Milo Đukanović nakon izlaska iz Specijalnog tužilaštva otputovao za Skoplje a mnogi analitičari tvrde da će i on biti uhapšen.

Makedonski novinar Zoran Bo-

žinovski objavio je da je Milo Đukanović „samo nekoliko časova nakon saslušanja u Specijalnom državnom tužilaštvu“ doputovao u Skoplje i da se „u najvećoj tajnosti“ sastao sa predsjednikom Privredne komore Sjeverne Makedonije Brankom Azeskim. Kako navodi, sastanak je održan u „ekskluzivnom skopskom hotelu“, a „Vlada i Agencija za nacionalnu bezbjednost znale su za posjetu“, ali su bile „neprijatno iznenađene“ kada su saznale da je sagovornik upravo Azeski.

Govoreći o motivima, novinar Božinovski kaže da je riječ o „traženju izlaza pred više nego izvjesnim hapšenjem“ i da Đukanović traži „logističku podršku za eventualno bjekstvo od pravde“, dodajući da bi, po njegovoj ocjeni, „lakše bježao iz Skoplja nego iz Crne Gore“.

On naglašava da je „tajno pristupio Mila Đukanovića u Skoplju posebno specifično zbog brzine događaja“, koji se istovremeno odvijaju u Podgorici u vezi sa aktivnostima policije prema imovini njegovog brata Aca Đukanovića.

PARTIJSKA ODBRANA: Poslanica Demokratske partije socijalista Sonja Popović reagovala je povodom teksta portala Borba u kojem se tvrdi da je bivši predsjednik Crne Gore Milo Đukanović „pobjegao u Skoplje“. Ona se javno obratila direktoru Uprave policije Lazaru Šćepanoviću: „S obzirom na to da je predsjednik Đukanović izjavu u SDT-u dao 15. januara (a ne prekjuče kako piše Vlado Bojović na portalu Press), te da je u Skoplju boravio 4. februara, a da je danas 28. februar i da boravi u Crnoj Gori – pitanje za Lazara Šćepanovića: da li je ovo AI tekst ili standardno lupetanje poznatog špijuna Zorana Božinovskog?“.

Skoro svakodnevno se, kako rekospo, neko hapsi, osuđuje na razne kazne i mnogi tvrde da je to revanšizam nove vlasti prema bivšoj i da to policija i sudovi rade selektivno. U komentarima na portalima ističe se da su 1948. i Goli otok blaženi za ovo što se danas dešava. Krah sistema i rast beznađa.

Demokrate: De su čestitke?

Generalni sekretar i šef Kluba poslanika stranke Demokrate (članica vladajuće koalicije) Boris Bogdanović, kako su prenijeli pojedini mediji, saopštio je da je bezbjednosni sektor, prvi put poslije promjena 30. avgusta, uradio ono što su mnogi godinama smatrali „nemogućim“. „Poslao je Aca Đukanovića u Spuž. Tačka“, saopštio je Bogdanović, izrazivši i čuđenje zašto nema čestitki. „I sad pitamo najjednostavnije moguće pitanje: de su čestitke? De je makar minimum odgovornosti, makar minimum državničke pristojnosti da se kaže: ‘Dobro je, institucije rade, zakon je jači od Đukanovića?’“

Treći zalivski rat je počeo

U trenutku kada se Sjedinjene Države (SAD) i Izrael upuštaju u najširu i najodlučniju vojnu operaciju protiv Irana u istoriji, dok Teheran uzvraća napadima širom regiona i preti zatvaranjem ključnih pomorskih ruta, čini se da prisustvujemo početku trećeg po redu Zalivskog rata, sukoba koji se, po svom obimu, rizicima i geopolitičkoj težini, nastavlja na krize iz 1991. i 2003, ali ih istovremeno svojim potencijalom da preraste u dublju i dugotrajniju destabilizaciju nadmašuje. Za to vreme je Evropska unija (ali i Velika Britani-

Iako je odluka Vašingtona bila namerna, strategija je imala elemente improvizacije jer je Donald Tramp pokušao da „preokrene“ 47 godina američko-iranskih odnosa i time ostvari istorijski pečat, što se ne uklapa u model pažljivo isplanirane kampanje

Piše: **Marko Savković***, fotografije: **Beta/AP**

ja), zatečena i isključena iz procesa odlučivanja, svedena na ulogu zabrinutog posmatrača i suočena sa posledicama koje ne može da kontroliše.

TEL AVIV, VAŠINGTON, PEKING: Da li je Izrael manipulisao SAD kako bi napale Iran? Ne. Prema svemu što smo imali prilike da saznamo, pročitamo, radi se o zajedničkoj, koordinisanoj odluci Vašingtona i Jerusalima, koja je doneta na osnovu procena pretnje. Zajednički je strateški okvir odluka koje su donete, zajednički je doneta odluka o ciljevima, motivi su se preklapili, udari su paralelni (odnosno, dve operacije, američka *Epic Fury* i izraelska *Roaring Lion* se odvijaju

Ajatolah Hamnei

uporedo), izabrane mete su komplementarne (dok Izrael cilja rukovodstvo i komandne strukture, SAD gađaju nuklearne i strateške mete u dubini teritorije).

Dobar deo medija i komentatora dovodi u pitanje kako američko, tako i izraelsko obrazloženje, odnosno razloge za napad. Međutim, operacije su preduzete posle neuspelih pregovora SAD sa Iranom, prvih iranskih napada na američke baze u regionu, i u trenutku kada su se obe zemlje pripremale za scenario eskalacije. To da je Oman bio na putu da iransko prihvatanje zahteva prenese Amerikancima sada više nikoga ne interesuje.

Jedino što ima smisla je da su SAD (odnosno, predsednik Donald Tramp) htele da preduprede obnovu vojnih potencijala Irana koju je aktivno pomagala Kina. Tako iz više izvora vidimo da je Peking slao kamikaza dronove, protivvazdušne sisteme i druge borbene tehnologije Iranu; radio na obnovi iranskih

Najzad, treći razlog je u izbegavanju da se jasno kaže – napadamo i zato što želimo da oslabimo Kinu

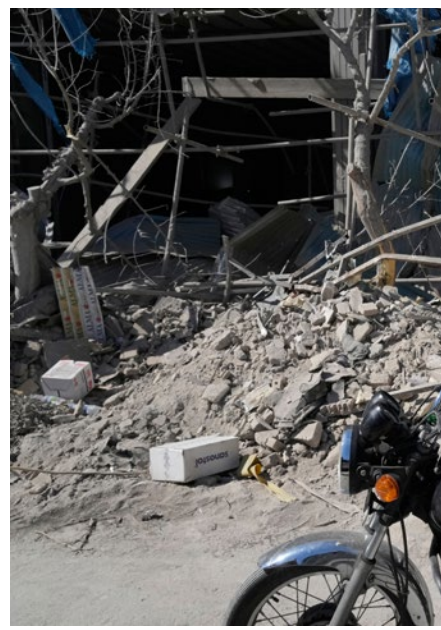
raketnih kapaciteta izgubljenih u ranijim sukobima (isporuka delova za balističke rakete, npr. CM-302 / YM-12 supersonične protivbrodske rakete – mediji su o sporazumu izvestili krajem februara); i ojačavao iranske sajber kapacitete i digitalnu infrastrukturu. Navodno, Kina je početkom 2026. počela da zapadnu tehnologiju u Iranu zamenjuje sopstvenim „zatvorenim sistemima“ kako bi smanjila ranjivost na izraelske i američke sajber napade. Na sve ovo ukazao je u postu na društvenoj mreži X bivši premijer Izraela (i politički protivnik premijera Benjamina Netanjua) Naftali Benet, ukazujući na

paradoks „prozora koji se zatvara“ („kada je prozor da se deluje protiv opasnih režima otvoren, to se ne čini hitnim; a kada taj trenutak hitnosti nastupi, prozor je već zatvoren“ odnosno „uvek deluje prebrano da se deluje, dok ne postane prekasno“).

NEUBEDLJIVA OBJAŠNENJA:

Drugi razlog se takođe tiče Kine: ovim napadom, SAD su na putu da preseku prilikom nafte (i) iz Irana, koji je bio drugi snabdevač Pekinga nakon Venecuele. Pod američkom kontrolom – ako započeta operacija bude uspešna – naći će se bezmalo polovina uvoza bez koga druga najveća ekonomija sveta ne može. U globalnoj utakmici, Amerika bi postala energetska najsigurnija zemlja sveta i mamac za kompanije koje ulažu u „zlatu“ budućnosti – AI.

Ako je zaista tako, zašto su onda objašnjenja američkih zvaničnika neubedljiva? Tri su ključna razloga: prvi, da je retorika Vašingtona u ozbiljnom raskoraku sa procenama obaveštajne zajednice, što podriva kredibilitet bilo kog „zvaničnog“ objašnjenja. Tako je u izveštaju PolitiFacta dokumentovano da je Trampova administracija tvrdila da Iran „uskoro“ može da pogodi SAD dalekometnim projektilima, što je u direktnoj suprotnosti sa procenama iz 2025, u kojima se tvrdilo da je Iran „godinama udaljen od takvih kapaciteta“. Drugi, gde su predstavnici administracije sami sebi „skakali u usta“, odnosno izmi-

šljali nove razloge u hodu. Tramp je godinama tvrdio da je protiv koncepta „promene režima“; da bi u 2026. jednostavno pristao na izraelsku doktrinu „dekapitacije“ iranskog rukovodstva. Najzad, treći razlog je u izbegavanju da se jasno kaže – napadamo i zato što želimo da oslabimo Kinu.

Ali čini se, ako je Izrael imao jasnu stratešku računicu (što jeste slučaj), kako je moguće da je američki plan delovao toliko nedovršeno (engl. „half-baked“, izraz koji je upotrebilo više komentatora) i da li je to znak da Vašington nije znao šta radi, da je svesno ušao u rizik bez jasne post-operativne strategije? Iako je odluka bila namerna, strategija je imala elemente improvizacije, jer je Tramp pokušao da „preokrene“ 47 godina američko-iranskih odnosa i time ostvari istorijski pečat, što se ne uklapa u model pažljivo isplanirane kampanje. Šira strategija, ko preuzima

vlast u Iranu, kakva je dinamika posle smrti ajatolaha Hamneija, kako će odgovoriti iranski sateliti (Huti, Hezbollah, milicije u Iraku) nije razrađena. SAD su znale šta žele da unište, ali ne i kako će izgledati Iran posle rata.

Pritom, i zapravo, odgovor Irana bio masovniji, širi i dugotrajniji nego što su SAD očekivale. Napadnute su baze i energetska infrastruktura u Ujedinjenim Arapskim Emiratom, Kataru, Kuvajtu i Saudijskoj Arabiji; u trenutku pisanja

Iran izabrao novog vođu

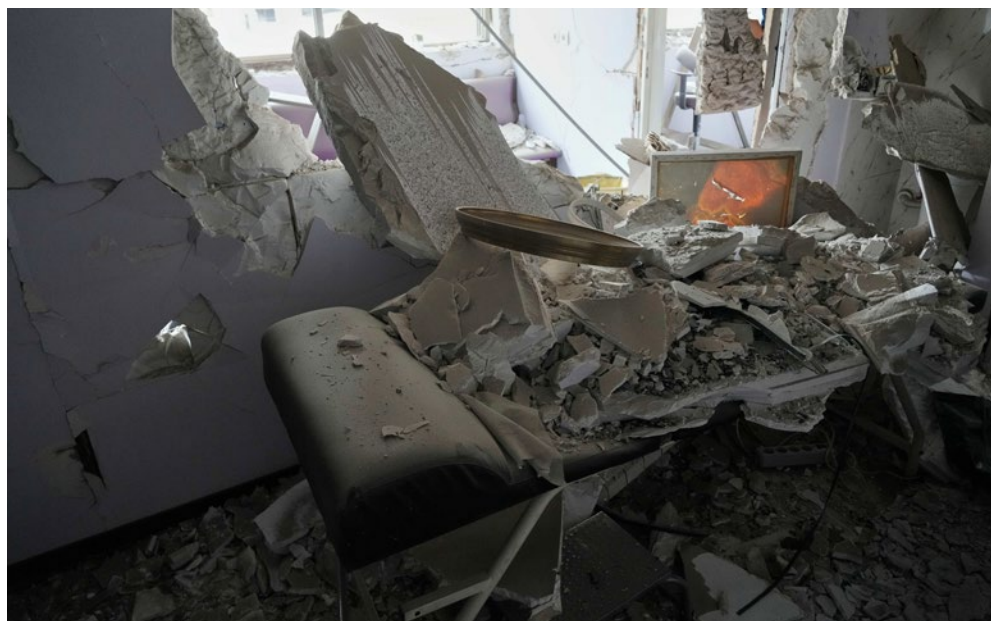
Iran je izabrao Modžtabu Hamneija, sina ubijenog ajatolaha Alija Hamneija, za novog vođu, saopštio je Iran internešnel (Iran international). Drugi ajatolahov sin poznat je po značajnom uticaju iza kulisa i snažnim vezama sa Islamskom revolucionarnom gardom (IRGC), kao i sa njenom dobrovoljačkom paravojnom formacijom Basidž.

NM

ovog teksta saznajemo da je Hormuski moreuz, kroz koji prolazi četvrtina svetske nafte koja se transportuje morem, zatvoren. Logika da će udari voditi delegitimizaciji i urušavanju režima pokazala se pogrešnom.

Ako je Izrael i imao, kako smo već napisali, jasnu stratešku računicu, Netanjahu nije mogao da utiče na sudbinu iranskog režima (makar ne u meri u kojoj želi), regionalnu dinamiku, reakciju Rusije i Kine, kontrolu Hormuza, globalnu cenu nafte i bezbednost američkih baza širom Persijskog zaliva. Sve to moraju da „pokriju“ SAD.

ŠTA DALJE?: Sve ovo nas gura prema širem konfliktu. Slom društvenog poretka u Iranu mogao bi postati realniji ishod nego „kontrolisana“ promena ponašanja režima. Više istraživača u svojim analizama nagoveštava scenario raspada institucionalne kohezije i bezbednosnih struktura. Uostalom, Iran je već bio na ivici društvenog sloma pre udara; prisetimo se masovnih protesta i brutalne represije nad demonstrantima i političkim protivnicima režima u Teheranu. Smrt Hamneija u praksi znači najdublji institucionalni vakuum još od smrti njegovog prethodnika i oca iranske revolucije, Homeinija 1989. godine. Naslednik nije bio određen; formiran je tročlani privremeni savet, bez potrebnog autoriteta i legitimiteta. Dalje, američko-izraelski napadi su usmereni na stotine vojnih

tre, strukture Revolucionarne garde, komandante i „čuvare režima“.

Iranu preti i fragmentacija, što je scenario već viđen u Iraku nakon 2003, Siriji posle 2011. i Libiji. Iran je multinacionalna država sa dubokim linijama podela na Kurdistan (Sistan i Beludžistan), arapske provincije uz Basru i turske manjine na severozapadu zemlje (uz najveću azerbejdžansku manjinu van Azerbejdžana). Udar na bezbednosne strukture i odsustvo centralne komande stvorio bi uslove za nastanak lokalnih centara moći, što je tačka preloma između jedne autoritarne, centralizovane države i države koja se raspada u autonomne oblasti. Slabljenje centralne vlasti u Teheranu gotovo sigurno bi otvorilo put kurdskom ustanku, pobuni u Beludžistanu, kao i arapskom separatističkom pokretu u Huzestanu. Svaki od navedenih mogao bi računati sa simpatijama i podrškom susednih, u ovom trenutku stabilnijih pa i bogatijih zemalja (odnosno entiteta u slučaju iračkog Kurdistana). Takvi konflikti traju godinama, prema iskustvu Bliskog Istoka traju godinama, ako ne i decenijama.

Ko će platiti račun? Evropske zemlje (članice EU) se osećaju isključeno, frustrirano, budući izložene posledicama odluka koje nisu donеле. Prema izveštaju CNBC, mali broj evropskih zvaničnika je bio

SAD su znale šta žele da unište, ali ne i kako će izgledati Iran posle rata

obavešten da će SAD i Izrael izvesti udare; čak je i nemački kancelar Friedrich Merc za napad saznao svega „nekoliko minuta pre“. Evropljani niti su bili deo planiranja, ni mogli da utiču na odluku koja ih najdirektnije pogađa. Pa ipak, zato što nemaju ni razumevanja, a ni simpatija za režim u Teheranu, reagovali su oprezno: samo je Španija eksplicitno osudila američko-izraelske udare, dok je nekoliko drugih izrazilo nadu u „novi Iran“, što implicira podršku promeni režima (Politiko).

Institucije i predstavnici EU za potrebe javnosti prikazuju uzdržanost i jedinstvo. Kaja Kalas tako tvrdi da EU „koordinira sa arapskim partnerima“ i stavlja akcenat na humanitarni aspekt, zemlje E3

(Francuska, Nemačka i Velika Britanija) pozivaju na deeskalaciju, ali se ne opredeljuju prema validnosti američko-izraelskog napada. Za razliku od 2003. i Iraka, Evropa se ne usuđuje da otvoreno kritikuje SAD, ali istovremeno ne želi ni da podrži njihovu akciju. Dosta im je, dakle, unilateralizma, ali su preslabi da ga izazovu. Cenu će, kao i mnogo puta ranije, platiti posredno: kroz rastuće troškove snabdevanja energijom, novi talas (iregularne) migracije, prateće bezbednosne rizike i političke posledice („veštačko disanje“ ekstremnim opcijama koje jačaju u uslovima naglašene društvene polarizacije).

U svemu ovome, odvija se i nacija evropskog nuklearnog odvraćanja. Ona ne predstavlja direktan odgovor na američko-izraelski napad na Iran; Makronova doktrina „forward deterrence“ pripremana je godinama i proistekla, pre svega, iz evropske nesigurnosti zbog ruske agresije, erozije poverenja u američke bezbednosne garancije i strukturnih promena u globalnoj ravnoteži moći. Aktuelni događaji na Bliskom istoku, iako predstavljaju dodatni element nestabilnosti, ubrzali su taj osećaj hitnosti. Neko je pomenuo „prozor mogućnosti“ koji se „zatvara“? **ZE**

**Autor je viši savetnik u ISAC fondu iz Beograda*

Ako je Izrael i imao, kako smo već napisali, jasnu stratešku računicu, Netanjahu nije mogao da utiče na sudbinu iranskog režima

Kijev

Svođenje računa nakon četiri godine pakla

Prošle su četiri godine i par dana od ruske pune invazije na Ukrajinu, i kako navode mnogi posmatrači, sukob sada traje duže nego učešće SSSR-a u II svetskom ratu, od početka operacije „Barbarosa“ 1941. do kapitulacije Japana 1945. Mesecima unazad SAD vrše snažan pritisak da se sukob okonča ili bar trajnije „primiri“, sve u nameri da svoju punu pažnju preusmeri na druge kritične tačke, pre svega na stratešku kompeticiju sa Kinom. Evropska unija, sa svoje strane, opsesivno traga za sopstvenim bezbednosnim identitetom, u sve izvesnijem nedostatku pune bezbednosne garancije SAD, a sa druge strane boreći se sa izazovom potencijalne „obaveze“ (bar delimične) integracije Ukrajine u

Puna ruska invazija Ukrajine desila se manje od osam godina nakon dramatičnog pada proruskih vlasti u Kijevu 2014, aneksije Krima, pa rata u Donbasu. Krim je pripojen Rusiji (uz pozivanje na presedan Kosova), u Donbasu se rat produžio, gde je Rusija pomagala pobunjene snage, a Zapad Ukrajinu

Piše: **Igor Novaković***

svoj sastav. Ali sada je i dobar momenat da sagledamo kako je sam rat tekao, koje su ključne lekcije koje možemo da izvučemo, i da pokušamo da damo prognozu šta nas dugoročno čeka.

TOK ČETVOROGODIŠNJEG

RATA: Puna ruska invazija Ukrajine desila se manje od osam godina nakon dramatičnog pada proruskih vlasti u Kijevu 2014, aneksije Krima, a potom i izbijanja rata u Donbasu. Dok je Krim direktno pripojen Rusiji (uz svesrdno pozivanje na presedan Kosova), u Donbasu se rat produžio, gde je Rusija direktno pomagala pobunjene snage, a Zapad Ukrajinu. Pokušaji zaključenja primirja, oličenih u dva sporazuma iz Minska, nisu uspeali, a u međuvremenu se ukrajinska armija razvila do te mere da je postao moguć pokušaj

konačnog obračuna sa pobunjenicima, a potencijalno i ugrožavanje Krima. Ruski odgovor je bio odustajanje od „proksi“ rata, i nago milavanje snaga na granicama sa Ukrajinom, te zahtev za sporazumom pre svega sa SAD o budućnosti Ukrajine van Zapadne sfere uticaja. Ovde je interesantno podvući i sličnost u retorici u odnosu prema EU, koji je zauzela Rusija sa retorikom koju zastupa trenutna administracija u Vašingtonu, kao vazalima SAD za koje nema mesta u suštinskim pregovorima između velikih sila.

Invazija, koja se i dalje vodi kao specijalna vojna operacija, počela je 24. februara 2022. Prvobitna taktika Moskve je bila zasnovana na brzom intervenciji koja je imala dva segmenta. Prvi je bio brzo zauzimanje teritorija u Donbasu, crnomorskoj obali i oblasti oko Harkova, sa ambicijom izbijanja na levu obalu Dnjepra. Drugi je bio pokušaj nasilnog obaranja vlasti, i instaliranja proruskog režima, računajući da je Ukrajina krhka u političkom smislu, i da će zbog šoka, straha i nedostatka političkog vođstva ukrajinska vojska biti onesposobljena, a da će Zapad i dalje reagovati tromo dok se uspostavlja nova realnost na terenu.

Međutim, pokušaj intervencije u Kijevu nije dao rezultate, vlast u Ukrajini se stabilizovala, i početni uspesi ruske vojske, koji su rezultovali okupacijom većeg dela hersonske i zaporoške oblasti kao i Donbasa i delova harkovske i sumske oblasti, su stali. Zapad je započeo obiman program podrške Ukrajini pre svega na vojnom i ekonomskom planu, uz snažno političko pokroviteljstvo. Upravo je taj faktor, uz svakako odlučnost vođstva u Kijevu da se brani do kraja, sa jasnom kohezijom većine stanovništva oko tog cilja, doprineo da se rat pretvori u pozicioni odnosno rat iscrpljivanja, sa povremenim „ekscesima“. U prvoj godini rata tome su najviše doprile uspesi u sumskoj i harkovskoj oblasti, gde je Kijev povratio većinu svojih teritorija, ali i rusko povlačenje iz grada Hersona na levu obalu Dnjepra. Time su linije fronta bile stabilizovane.

MOSKVA VS ZAPAD: Strategija Ukrajine je bila zasnovana na tome da Zapad ubedi da može da postigne uspehe u ovom ratu, kako bi ga držala motivisanim da nastavi ekonomsku i vojnu podršku. Ta podrška, u početku ograničena, se sve više povećavala, gde su zapadni saveznici od početnih isporuka naoružanja ruske/sovjetske proizvodnje koje su imali u zalihama, krenuli da isporučuju i zapadnu vojnu tehniku. Koliko je ovo pitanje krucijalno za Ukrajinu videlo se 2024. kada je izvedena ofanziva na rusku teritoriju kod Kurska, u pokušaju da se pokaže da Kijev može da deluje i ofanzivno. Sigurno, ovde je u igri bila i kalkulacija prenošenja „realnosti rata“ i u Rusiju, ali je Kremlj odigrao prilično smireno, otvarajući i novi štih u igri – uključenje severnokorejskih trupa samo na delu fronta koji se odigrava na njenoj teritoriji.

Sa druge strane, SAD i EU su postepeno postigli takav nivo sankcija Ruskoj Federaciji u pokušaju da je izoluju i nateraju na kompromis,

Ovo nije ponuda od EU već od SAD, a EU treba da pronade rešenja kojima će se Kijev zadovoljiti

da je danas prekinuta velika većina ekonomskih i političkih veza. Rusija je relativno uspešno izvrđavala zapadne sankcije gde je mogla, dok je upotrebila ratnu ekonomiju za relativno održanje životnog standarda. Rusija je u velikoj meri sprovela diversifikaciju snabdevanja ključnim ratnim sirovinama i proizvodima, a sa druge strane uspeła da ostvari snažnu centralizaciju uprave i uguši većinu kritičkih glasova. Drugim rečima, sve prognoze o urušavanju Rusije iznutra i kolabiranju njene ekonomije se nisu pokazale opravdanim do sada. Očigledno je da glavna podrška u ekonomskom smislu dolazi iz Kine, koja ni u kom smislu nije zainteresovana da Rusija bude poražena strana u ratu, ali ni previše za nastavak rata, a pogotovo ne za upotrebu nuklearnog oružja koja i dalje „visi“ kao potencijalna pretnja.

SA TRAMPOM SAMO EU: Pozicioni rat je svoju prvu kulminaciju dočekaao 2023, kada je maltene sav fokus prenet na Donbas i brutalni sukob „industrijskog tipa“ oko Bahmuta. Uspeh Ruske armije je minimalan u smislu napretka i posle pada Avdijevke februara 2024. naizgled ograničen, ako se samo meri u teritorijama. Ali suština je upravo da je za Rusiju ovo rat iscrpljivanja, te da je pravo očekivanje Moskve da se Ukrajina, pritisknuta materijalnim i ljudskim gubicima, iznutra uruši. I ovo razmišljanje i strategija nije bez osnova, jer bez finansijske i materijalne podrške Zapada Kijev bi odavno bio u većjoj defanzivi nego što jeste, a možda i poražen. Pritom, suštinsko obustavljanje američke pomoći od dolaska Donalda Trampa na vlast, sveo je ceo teret održanja Ukrajine na EU. I koliko je situacija ozbiljna svedoči problematika oko nove finansijske infuzije Kijevu zbog otpora Mađarske, kojoj je trenutno presečen dovod nafte preko naftovoda „Družba“.

Postoji i drugi faktor koji gura Kijev ka postizanju mira, ili bar primirja. Kritična infrastruktura, a pre svega elektroenergetski sektor su u prilično oštećeni širom zemlje, dok je demografski potencijal za vođenje rata „u bunaru“ (iscrpljen – tome svedoče prizori prisilne mobilizacije, tzv. „busifikacije“ – od autobusa u koje se pojedinci uvode). Sve to ukupno gura Ukrajinu u postizanje nekog trajnijeg rešenja, ali ono za njih mora da podrazumeva da je rat zaista okončan (ako se ikad nastavi a da ga oni ne diktiraju), da postoji jasna bezbednosna poluga kojom bi druge države garantovale njenu zaštitu. Stara problematika oko ulaska u NATO (koji sada SAD odbijaju), transformisala se tokom vremena u potrebu za ulazak u neku formu članstva u EU (koje SAD sada nude, a EU treba da pronade rešenje).

I dok Vašington u poslednjih godinu dana neprestano gura priču o okončanju rata, svaka od inicijativa se za sada pokazala neuspešnom. I u poslednjih mesec dana, dok se vode trilateralni razgovori SAD-Rusija-Ukrajina o okončanju rata, nije izvesno da će zaista do

Donbas

FOTO: BETAP/AP

toga i doći. Iako se sa dosta strahom čuju glasovi da primirje zaista može doći brzo, o čemu svedoči i nedavna izjava Dmitrija Medvedeva da rat ima svoju cenu, na terenu se uvećavaju napadi Rusije dronovima na kritičnu infrastrukturu. Na linijama fronta stvorene su ogromne fortifikacije i tuneli, i sukobi se odvijaju nesmanjenom žestinom. Da li će Rusija pristati da se odrekne svojih maksimalističkih ciljeva (krajnja Ukrajina van Zapada, pod prijateljskim režimom), pristane na minimalističke koji podrazumevaju zadržavanje zauzetih teritorija plus dobijanje preostalog dela Donbasa? I da li će Ukrajina pristati na prepuštanje fortifikacija u Donbasu i time potencijalno otvori ostatak svoje teritorije za snažniju rusku invaziju negde u budućnosti. Odgovor je možda potvrđan, ali će do sporazuma teško doći, verovatno uz tranzicioni period uspostavljanja poverenja. Ali čak i da je potvrđan, pitanje je da li je EU kao takva suštinski zainteresovana za integraciju Ukrajine i davanje bezbednosnih garancija,

Konačno, rat je stvorio ponovo od Evrope liniju gde se proteže front u novom hladnom ratu, sada između Kine i SAD

onih koje idu po Članu 42.7 Ugovora o EU (pandan Članu 5. Vašingtonskog sporazuma – NATO). Ovo nije ponuda od EU, već od SAD, a EU treba da pronade rešenja kojim će se Kijev zadovoljiti, a da pritom sama budućnost Unije da ne bude time ugrožena. Izazovi su mnogi, od pomenutog rizika da cela EU u nekom momentu bude uvučena u neki novi rat sa Rusijom, do onih praktične prirode vezane za političko ustrojstvo Unije, kao i neke od ključnih politika, poput Zajedničke poljoprivredne politike.

Rat u Ukrajini je temeljno transformisao i pogled na strategije i taktike koje treba da se primenjuju. Uveo je ponovo artiljeriju kao „kraljicu ratovanja“, ali i nova,

relativno jeftina sredstva poput dronova različitih tipova i svrha. Takođe, pokrenuo je proces transformisanja EU od zajednice osnovane sa ciljem izbegavanja rata, u potencijalnu bezbednosnu i odbrambenu zajednicu, naravno ako namere pojedinih krugova u SAD oko slabljenja Unije ne uspeju. Ali u svakom slučaju, Unija i države članice će i dalje ostati bezbednosno zavisne od SAD, i samim tim pod strateškom palicom Vašingtona. Rusija je na putu da bude u potpunosti izbačena iz energetskog sektora EU i država partnera (uključujući i Srbiju), i male su šanse da se uloga koju je imala pre 2022. povrati u dogledno vreme. Ako se to i desi, sigurno će biti svedeno na pre svega ekonomsku saradnju, dok će mogućnosti za političku instrumentalizaciju iste od strane Moskve biti značajno umanjene.

Konačno, rat je stvorio ponovo od Evrope liniju gde se proteže front u novom hladnom ratu, sada između Kine i SAD. **✚**

**Autor je direktor istraživanja u ISAC fondu.*

„IRANSKI SLUČAJ“

Oružanim napadima na Iran želimo da, uz ostalo, izazovemo promenu tamošnjeg režima, jednoglasni su Vašington i Tel Aviv. Već u prvim naletima uspeći su da ga obezglave, jer su izraelske rakete usmratile vrhovnog vođu Islamske Republike Alija Hamneija (86) i nekolicinu njegovih bližnjih.

Množe se teorije o neizvesnoj sudbini napadnute države – da li će novo rukovodstvo modernizovati ili zadržati tvrdi vladajući kurs, sledi li odbrambena homogenizacija društva ili neka vrsta građanskog rata. Podrobno se odgoneta i koliko će ishod ovog rata istumbati odnose na Bliskom istoku i u svetu. Ujedno, „iranski slučaj“ nas podseća da živimo u vremenima kad se na sve strane zaoštrava borba za promenu ili održavanje režima. Pritom se spoljna politika često koristi i za jačanje i za slabljenje vlasti. Dobrim delom je iz tih okolnosti i proistekao troboj Donalda Trampa, Benjamina Netanjahu i Hamneija. Veći deo 37-godišnje vladavine, Iranac je proveo u akcijama, direktnim ili uz posrednike, da od svoje zemlje načini silu koja će osporavati postojanje jevrejske države usred muslimanskog okruženja. Zbog toga, kao i zbog sporenja oko nuklearnog programa, Iran je potpao pod dugoročne

bi mu, kako se nazire, parlament sudio za niz prekoračenja predsedničkih ovlašćenja, podriivanje institucija...

Ali, Tramp računa da će smenjivanjem tuđih vođa, smanjiti „glad“ za smenjivanjem njegove partije u Kongresu. Za samo dva meseca ove godine, njegovi komandosi su oteli venecuelanskog predsednika Nikolasa Madura, u sadejstvu sa Netanjahuom je likvidirao Hamneija, a rado bi, kaže, da SAD „prijateljski preuzmu Kubu“.

Kad se tome doda da Tramp i njegovi timovi agituju da državna kormila u Evropi od globalističkih „zanesenjaka“ preuzmu njemu slični, krajnje desni nacionalisti, mogao bi da se stekne utisak, da lider najveće sile pretenduje da postane globalni kadrovik. Kome su favoriti mahom oni koji ne mogu, ili silom ne daju, da budu smenjeni na izborima.

Kad se ceo sadašnji sukob na Bliskom istoku podvede pod kadrovanje, moglo bi da se kaže da se u nadmetanje upustio trio nepopularnih lidera, kojima bi većina njihovih kolega poželela da promene sopstvene rigidne režime. Jer svu trojicu karakterišu autokratičnost, rešavanje problema (pri)silom, umišljanje da su zaduženi za prekršajanje sveta, da spoljnom politikom zabašuruju unutrašnje izazove.

Trampov slučaj je najupečatljiviji. Predsedničku dužnost je osvojio pobedom na izborima u kojima je obećavao da se Amerika više neće upuštati u ratove ni smene tuđih vlasti, a sada puca i svrgava gde god mu se prohte. Hroničari navode da je u prvoj godini svog drugog mandata, raketirao šest zemalja.

Upuštao se i u druge obrte. Na Iran je krenuo, samo devet dana po prvom sastanku međunarodnog Odbora za mir, koji je on osmislio za širenje spokoja po svetu. A samo dva dana po napadu na Iran njegova supruga Melanija Tramp je predsedavala Savetom bezbednosti UN, zalažući se za „mir kroz obrazovanje“, dok on narušava obe te stavke. Mnogi lideri su se zabrinuli da svrgavanja spoljnom silom ne prerastu u običaj. Masovno im se drmaju fotelje, pa i celi sistemi, pod pritiskom nezadovoljnih sugrađana, a i zbog nesposobnosti vlasti da nađe državi realno mesto u svetu i sveta u njoj.

Pojedinci, među kojima i ovdašnji, čak se prse susretima po inostranstvima, kao predstavom za zavaravanje naroda. Da pripadaju paralelnom svetu višeg ranga do koga će dovesti i njih podanike, ako ih bespogovorno slede.

Među protivnicima tog zaludivanja je i prestižni američki kolumnista Tomas Fridman. Povodom najnovije bure na Bliskom istoku, u Njujork tajmsu je napisao i ovo: „Ne smemo da dozvolimo da nas ovaj rat kojim se Iranu prinose demokratija i vladavina prava, odvraća od pretnji demokratiji i vladavini prava koje predstavljaju Tramp u Americi i Netanjahu u Izraelu.“

Slično bi trebalo da važi i ovde. Da nas režim ne zavarava pričom kako svet srlja u propast, a da ćemo mi ostati oaza stabilnosti i mira. Jer i „Čacilend“ je proglasio za „najslobodnije mesto u srcu Evrope“, iako to nije imalo veze s realnošću. Osim ako se mislilo da u njemu, kao nigde u Evropi, slobodu čak uživaju oni kojima je sudski izrečeno da je ne zaslužuju.

Mnogi lideri su se zabrinuli da svrgavanja spoljnom silom ne prerastu u običaj

sankcije Zapada, pa je oslonac potražio u Kini i Rusiji. To mu, međutim, nije pomoglo da popravi standard građana. Na učestale proteste je režim odgovarao represalijama, a u nedavnim je za dva meseca ubijeno više hiljada (sluti se čak blizu 20.000) ljudi. Demonstranti, među kojima i studenti, zamerali su da je preskupa spoljna politika bacila građane u teško podnošljivu oskudicu. Stoga su zahtevali smenu vlasti, kojoj je i spoljna politika krenula nizbrdo kad su joj Izraelci i Amerikanci sasekli isturene filijale, poput Hamasa u Gazi i Hezbolaha u Libanu, i doprineli padu „bratskog“ joj režima u Siriji.

Tel Aviv i Vašington su izračunali da je to pravi trenutak za udare na Iran. Koji je uzvratio paljbom po Izraelu i okolnim zemljama u kojima su američke baze, dosegaši i do britanske na Kipru.

Na prvi pogled paradoksalno, Tramp i Netanjahu su u pohod za smenu Hamneijevog režima, krenuli da bi predupredili smene u njihovoj vlasti, što bi moglo da im neposredno podrije i lične pozicije. Ankete u obe države pokazuju da rastu šanse opozicionara.

Ukoliko ovi pobeđe, Netanjahu bi morao da ode s funkcije i bude primoran da poveća napore da se, sa što manje štete po sebe, iskobelja iz suđenja koje ga tereti za korupciju. Proces se otegao jer je zemlja stalno u nekom ratu, u kome je on vojskovođa.

A ako opozicioni demokrati dobiju prevagu u Predstavničkom domu američkog Kongresa, verovatno bi republikanca Trampa izložili trećem impičmentu (prethodna dva je izdržao u prvom mandatu). Ovoga puta

DUŠAN TEODOROVIĆ
@duteodor1

Da odlučujemo, uveo bih predmet „Normalno ponašanje“ u prva četiri razreda osnovne škole. Bez ikakvih predavanja. Samo pokazne vežbe. Dobar dan, izvolite, molim, pridržavanje vrata, ustupanje mesta u prevozu.
Pratilaca: 74.548

Nagrada Nišvila za životno delo Mikanu Zlatkoviću

FOTO: PRIVATNA ARHIVA

Ovogodišnji dobitnik nagrade Nišville Jazz festivala za životno delo je klavirista i kompozitor Milivoje Mikan Zlatković – poznat po svojoj virtuoznoj tehnici i *vatrenom* improvizatorskom stilu – koji već decenijama živi i radi u Kaliforniji. Tokom karijere nastupao je sa mnogim džez ikonama među kojima su i Toni Skot, Kliford Džordan, Čet Bejker, Erni Vilkins, Ralf Entoni Vilson, Vili Džouns III, Čarls Mekferson, Luis Hejs, Gilbert Kastelanos, Alison Adams-Taker, Bob Magnuson, Rob Torsen, Džejmi Šedoulajt... Zlatković će sa svojim sastavom nastupiti prve večeri Nišvila, čiji se glavni program održava od 13. do 15. avgusta, na Platou niške Tvrdave.

Rođen u Prištini 1962, Mikan Zlatković bio je muzičko čudo od deteta. Počeo je da svira klavir sa sedam godina i uz oca, lokalnog džez gitaristu i uz brojne snimke i ploče sazeo je pod uticajem muzike Teloniusa Monka, Vesa Montgomerija, Mekoja Tajnera, Džoa Pasa, Čika Korije, Džoa Zavinula i Oskara Pitersona. Uglavnom samouk, kad je reč o džezu, svoje veštine je razvijao skidajući muziku po sluhu – proces koji je započeo sa ocem koristeći magnetofon kako bi usporio složena sola legendi kao što su Piterson i Monk. Profesionalnu džez karijeru započeo je još kao tinejdžer, a njegov talenat brzo su prepoznali i muzičari, i publika i kritičari. Tokom 1980-ih postao je jedan od glavnih aktera na tada aktivnoj jugoslovenskoj džez sceni (nastupao sa *Big bendom* RTS, u *Sekstetu Marković-Gut...*) Početkom 1990-ih, u potrazi za većim izazovima preselio se prvo u Njujork, a deset godina kasnije u San Dijego gde i danas živi i radi kao jedan od najtraženijih klavirista.

Na akustičnom klaviru ili sintisajzeru, Mikan stvara impresivne, energične zvučne slike

Za njega kažu da je „Pijanista po meri bubnjara“ – poznat je po svom perkusionističkom, ritmičnom pristupu klaviru. Često navodi Ahmada Džamala kao veliku inspiraciju, posebno zbog njegove sposobnosti da prevaziđe tradicionalne okvire. Iako je duboko ukorenjen u modernom džezu, u svoje nastupe često unosi elemente R&B, fanka, bosa nove kao i klasike iz *Great American Songbook*. Rođeni je ambasador džeza. Uvek sa stilom, muzički dostojanstveno i sa velikom strašću i profesionalnim integritetom komunicira sa svojom publikom i muzičarima. Takođe, duboko razume moć muzike u prevazilaženju svih jezičkih, rasnih i kulturnih barijera i ume da predstavi zajedničku osnovu gde ljudi bilo kog uzrasta, rase ili kulture mogu da uživaju i dele magiju džeza. 🎹

THE 3 u MTS dvorani

Koncert *THE 3*, kantautorke Lene Kovačević, glumice Jelene Gavrilović i dramskog soprana Marije Jelić, zakazan je za 30. maj u *MTS dvorani* od 20 sati. Reč je o imerzivnom muzičko-scenskom projektu koji po prvi put na istoj sceni objedinjuje glasove pop/džez pevačice, glumice i operne dive, spajajući tri umetničke energije u jednu novu muzičku dimenziju. Uz simfonijski orkestar kojim diriguje Olga Biserčić, bend i specijalno kreirane AI video-projekcije, projekat povezuje najlepše svetske arije sa filmskim klasicima, pop-rok hitovima i brodvejskim evergrin pesmama, stvarajući snažan audio-vizuelni spektakl i *filmski kadar uživo*.

THE 3 nije samo koncert, već susret epoha, stilova i savremenih ženskih identiteta, koji kroz muziku i vizuelni narativ otvara temu unutrašnjeg autoriteta i lične snage u vremenu globalne tranzicije. Projekat nosi poruku o vrednosti koja ne zavisi od spoljašnje potvrde i o identitetu koji se ne meri aplauzom, dok istovremeno ima jasan društveni aspekt da na svakom koncertu predstavlja po jednog mladog muzičkog talenta i da deo prihoda usmerava u humanitarne svrhe. Premijera turneje zakazana je za 30. maj kao početak regionalnog i međunarodnog razvoja ovog jedinstvenog umetničkog brenda. 🎹

Lords of the Sound u Sava centru

FOTO: MARKO OBRADOVIĆ EDGE / SC

Poznati svetski ansambl, omiljen u Srbiji – *Lords of the Sound*, prvi put će nastupiti u beogradskom *Sava centru*, 25. marta od 20 sati, sa programom *The Music of Hans Zimmer*, koji obuhvata najpoznatije kompozicije muzičkog genija našeg vremena, Hansa Cimera. Reč je o uzbudljivom putovanju u svet jedinstvenih melodija, koje na scenu donosi izuzetnu atmosferu filmskih remek-dela u izvođenju simfonijskog orkestra. Muzika Hansa Cimera zauzima posebno mesto u savremenoj filmskoj industriji, vodeći publiku pravo u središte filmskih priča i budeći snažne emocije već od prvih taktova. Cimer je jedan od najuticajnijih i najistaknutijih autora savremene filmske muzike. Potvrdio se kao majstor legendarnog zvuka, stvarajući nezaboravne muzičke kompozicije za brojne svetske filmske blokbastere. Program u SC obuhvata muziku iz kulturnih filmova kao što su *Dina*, *Spajdermen 2*, *Mračni vitez*, *Interstelar*, *Šerlok Holms*, *Perl Harbor*, *Gladijator*, *Inception*, *Pirati sa Kariba*, *Spirit*, *Call of Duty: Modern Warfare 2*, *Madagaskar*, *Kralj lavova*, *007: Nije vreme za umiranje*, *Supermen: Čovek od čelika*... Ovo muzičko putovanje obećava nezaboravne utiske. Na koncertu nastupaju muzičari simfonijskog orkestra *Lords of the Sound* uz izuzetne instrumentaliste i vokale koji uvek oduševljavaju publiku svojim izvođenjem. 🎹

Crtač represije koja ga okružuje

Krajem prošle godine u Francuskoj je objavljen prvi (od dva) albuma u miniserijalu *Furije*, koji potpisuje ovdašnji strip autor sa evropskim pedigreeom Milan Drča. Autora poznatijeg kao Munch tim povodom predstavljamo čitaocima *Novog magazina*

Piše: **Dragan Stošić**

Strip je bio moja prva opsesija koja se manifestovala fascinacijom srednjim stranama *Politikinog zabavnika*, potom izdanjima *Stripoteke*, a onda Bone-lijevim izdanjima iz 1980-ih (ah, živote prolazni!). Iz toga se može naslutiti ko su mi bili uzori, vedete belgijske i francuske strip scene Herman, Žiro, Erže, Edgar P. Jakobs, Vilijam Vans... Iza toga, uronio sam u italijansko, špansko, argentinsko, američko more, i ostao bez daha kad sam video kako u tamo plivaju Hugo Prat, Alfonso Font, Alberto Breća, Aleks Rejmond... Kad je *Politikin zabavnik* krajem 1980-ih objavio svoj prvi omaž Eržeu kroz strip *Plavi lotos*, taj *ligne claire*

MILAN DRČA: Fantazija na kojoj radim u sebi nosi i istoriju, te se tako u stripu mogu naći obrisi našeg brutalizma u arhitekturi, ali i sadašnjost, razrušena kakva je u Srbiji

urezao mi se u (pod)svest. Fasciniran stilom, uradio sam svoj prvi amaterski strip poduhvat na nekih četrdesetak strana – priseća se Milan Drča, sada već prepoznat strip autor u evropskim okvirima, pod pseudonimom Munch.

DISTOPLJSKI TRILER: Potvrda toga je i nedavno izdanje prvog (od dva planirana) albuma mi-

ni-serijala *Furije* (*Furije: Ljudski faktor* / *Furies #1 Le Facteur Humain*), koji je 19. septembra 2025. objavila francuska izdavačka kuća *Kalopsia*. Strip je realizovan zajedno sa scenaristom Erikom Korbejranom, dok se za kolor pobrinula Argentinka Nurija Sajago. „*Furije* su zamišljene kao distopijski triler iz dva dela. Na drugom delu trenutno radim. Rok nije zacrtan, a plan je da izađe godinu, godinu i po nakon prvog dela. Verzirana francuska i belgijska publika strpljiva je ukoliko će dobiti kvalitet“, kaže sagovornik *Novog magazina*.

Rođen u Beogradu 1976, Milan Drča diplomirao je u rodnom gradu, na *Fakultetu primenjenih umetnosti*. Prve ozbiljnije crtačke korake napravio je davne 1990, ilustrujući dve knjige za decu. Nakon studija nekoliko godina proveo je posvećen elektronskoj muzici, kao DJ, radijski voditelj, muzički urednik emisije na *Art TV*, a potom i programski urednik malog beogradskog kluba *The Wash*, čiji je bio vlasnik. Nakon što je svet elektronske muzike dovoljno istražio, vratio se likovnoj umetnosti, od koje, zapravo, nikad i nije otišao. Sarađivao je sa Markom Stojanovićem na njegovom serijalu *Vekovnici*, a potom su njih dvojica za časopis Vojske Srbije *Obrana* uradili strip *Marš na Dri- nu*. Sa dve strip priče učestvovao je u serijalu *Linije fronta*, u izdanju *System Comicsa* iz Beograda, i sa dve u albumu *Do pakla i nazad*, nastalom po Stojanovićevom scenariju. Sa jednom od najrespektabilnijih francuskih izdavačkih kuća *Dargo* potpisao je ugovor 2016, i sa uvažanim scenaristom Žan-Klod Bartolom uradio dve epizode za njegov serijal *Insiders*, dobro poznat kako francuskoj tako i belgijskoj publici. Nakon toga, potpisao je ugovor sa još jednom velikom francuskom izdavačkom kućom *Delkur*, za koju je uradio dve epizode grafičke novele *Tuez de Gaulle*, po scenariju misterioznog Simona Trejna (iza kog se krije Žan-Pjer Peko). Naredni projekti odveli su ga na dve različite strane: jedna vodi na polja Normandije 6. juna 1944, na koja je izbio sa darovitim scenari-

stom i izdavačem Filipom Žitkom, sa kojim je uradio strip epizodu *La Croix* u okviru albuma *Pegasus*, a druga u SF distopiju, u kojoj pliva sa moćnim francuskim scenaristom Erikom Korbejranom (Marselj, 1964), sa kojim, za izdavačku kuću *Kalopsia*, radi dve epizode grafičke novele *Furies*.

„Svi scenaristi sa kojima sam sarađivao majstori su svog zanata, svaki na svoj način – objašnjava za *NM* Drča – Marko Stojanović se tarantinovskim manirom obraća svom čitaocu, Bartolov geopolitičkim triler štimung podseća na Toma Klensija, Peko, pardon, Trejns, u konspirativnom duhu obrađuje za Francuze vrlo delikatnu temu atentata na De Gola, te bi se moglo reći da vodi u onom pravcu u kom je Oliver Stoun obradio slučaj *JFK*. Žitka je, pak, istraživački udubljen u tematiku Prvog i Drugog svetskog rata, a Korbejran, on je čitalac, pasionirani, i to se vidi već na prvoj strani *Furija* (i ne samo *Furija*). On u strip usisava književnost (Orvela, Bredberija, antičku mitologiju...), te je rad sa njim posebno iskustvo“, kaže sagovornik *NM*.

SNAŽNI UREDNIČKI GLASOVI:

S obzirom da je već čitavu deceniju na francuskom strip tržištu, zanimalo nas je kakav je odnos tamošnjih izdavača prema autorima i prepoznaje li na tom polju neke razlike u odnosu na izdavaštvo u Srbiji. „Ono što našu scenu razlikuje od francuske (svesno ostavljam po strani sve o čemu bi se naširoko i nadugačko moglo pisati, i ističem samo to da strip u Francuskoj i Belgiji ima kultni status) jesu snažni urednički glasovi, urednici sa velikim *U*. U nastajanju grafičke novele uloga urednika je

Od fantastije do krimića

Erik Korbejran (Eric Corbeyran, Marselj, 1964), posle fotografije, dečjih priča i marketinga, opredelio se za strip. Objavio je oko 500 albuma za različite izdavače: *Dargo*, *Delkur*, *Kasterman*... Ljubitelj ilustracija i anegdota, Korbejran se interesovao za različite medije i žanrove, od fantastije, istorije, trilera, avanture do krimića. Sarađujući sa Berlionom, Falkeom i Gerinoom, ušao je u istoriju francusko-belgijskog stripa (*Le Cadet des Soupétard*, *Sales mioches!*, *Le Fond du monde*, *Le Chant des Stryges*). Godine 1999. Korbejran je sa Olivijeom Berlionom potpisao novi album *Lie-de-vin* u *Dargoovoj* kolekciji *Long courrier*, album je bio nominovan za *Alph'Art* nagradu za najbolji album u Angulemu. U nastavku karijere radio je fentezi serijale *Nanami* (2019) i *Okheania* (2017). Skorije je potpisao dramu *Le Maître chocolatier / The Master Chocolatier* (2019) sa Benedikt Gurdon i Denisom Četvilom.

ogromna. On je prvi verzirani čitalac i teksta i crteža i kolora. Od nje ga zavisi kako će se ta prvo dva, a onda tri glasa uskladiti. Urednička veština izdanju daje poseban pečat koji se tako jasno vidi. Od svog prvog urednika Nikolasa Tibodina naučio sam mnogo. Pomogao mi je da bolje pročitam ono što crtam. Druga stvar koju bih istakao, i sa kojom ću zaključiti odgovor na pitanje, jeste ženski potez kad je kolor u pitanju. Imao sam zadovoljstvo da skoro sve moje grafičke novele ilustruju žene. One u boju unose tako posebnu suptilnost i pronicljivost“.

Pitali smo Drču i je li fantastika lakša za crtanje, s obzirom da nudi više mogućnosti da se mašti da na volju, za razliku od istorijskih tema? „Moram da napomenem da *Furije* nisu klasičan SF u smislu *Ratova zvezda*. Radnja se odvija u megalopolisu zvanom Sistem, utopljenom u orvelovsku i bredberijevsku distopiju. U tom smi-

U antičkoj mitologiji Furije su odgovorne za sprovođenje zakona i kažnjavanje. Lebdeći između dužnosti i moći, one su suštinski zupčanik za glatko funkcionisanje sistema. Bez njih, društvo bi završilo u haosu...

Kadar iz „Furija“

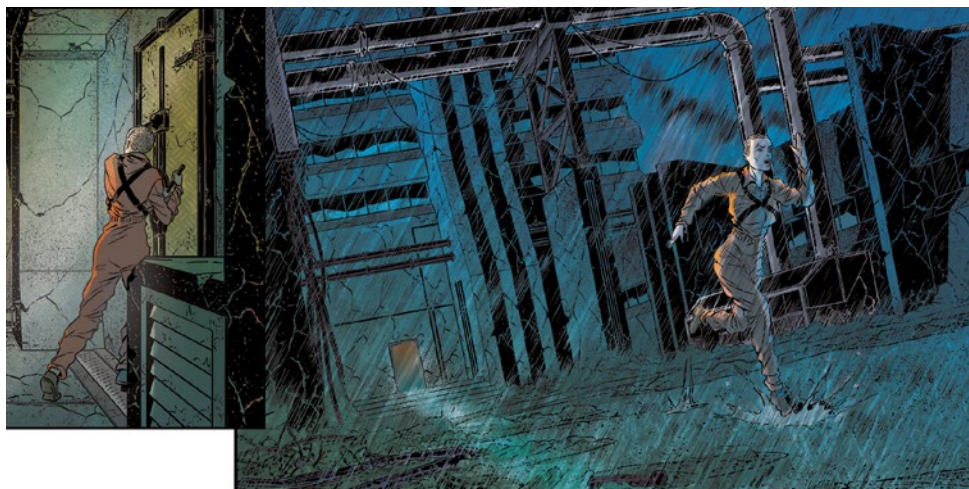
slu, fantastija na kojoj radim u sebi nosi i istoriju, te se tako u stripu mogu naći obrisi našeg brutalizma u arhitekturi, ali i sadašnjost, razrušena kakva je u Srbiji. Crtež je realističan, a budućnost tužna, mada ne mora biti takva. Kad je reč o inspiraciji, okrenem se oko sebe i vidim represiju koju crtam. Otvorim oči i vidim one koji se bore. I u mom privatnom životu, i u stripu, u toj su borbi, pokazalo se, posebno jake žene. Za one u stripu inspiraciju sam našao u dvema posebnim ženama iz mog privatnog života“.

LJUDSKI FAKTOR U „MREŽI“

PARADOKSA: Prve table grafičke novele *Furije / Ljudski faktor*, na kojima se navode ključni delovi iz romana *Farenhajt 451* Reja Bredberija i *1984* Džordža Orvela, uvode ljubitelje stripa u distopijski svet bez humanosti, u kome su jezik, sa njim i misao, u apsolutnoj funkciji sistema. Idejni otac tog novog sveta je Sergej Pankov.

Upravo izašla iz *Projekta Pankov*, mlada Naja dodeljena je policijskom redu *Furija*, specijalnoj brigadi čiji je zadatak održavanje reda unutar Sistema. Spreмна da u potpunosti prihvati svoju ulogu kao izvršilac, Naja je ipak sputana neočekivanom preprekom koju nije predvidela: ljudski faktor. *Program* je nije pripremio za ono što se događa u praksi – za devijantne pojedince, gonjene i nemilosrdno kažnjene, ljudska stvorenja baš kao što je ona.

Zbog te privremene slabosti poslata je na rehabilitaciju u radni logor. U tom logoru sreće Rejn, ženu srednjih godina čiji je posao da prevaspita zalutale. I pored njihovih razlika, Naja i Rejn postaju prijatelje. Osećajući se sigurno, Naja otkriva Rejn da dobija čudne poruke (Šelijeve stihove koji pozivaju na mirni otpor) koje preispituju temelje sistema, čiji su osnovni principi: jedinstvo, solidarnost i ideal. Da li joj te poruke šalje *Mreža Paradoks*, grupa anarhista koja želi da je regrutuje, odnosno, preotme od *Furija*, verovatno će biti apsolvirano u drugom albumu, koji je u pripremi pod naslovom *Mreža Paradoks*. **3**

Vladarka sa autentičnom harizmom

Svojoj politici austrijska carica i poslednji izdanak vladarske loze Habzburga dala je energiju koja je impresionirala čak i njene neprijatelje – navodi u knjizi *Marija Terezija* francuski istoričar, sagovornik *Novog magazina*

Razgovarala: **Andelka Cvijić**

Marija Terezija. Ime koje i danas odzvanja u sećanju svakoga ko poznaje istoriju Evrope. Carica koja je položila temelje modernoj Austriji, koja opstaje i kroz mit koji se oko nje stvorio veličajući je, ali bez iskrivljavanja stvarnosti. I „kao što je Luj XIV bio prozvan Luj Veliki, tako je u njenom životu postala praksa da je zovu Marija Terezija Velika. Pod tim obrisom, prenošenim s generacije na generaciju, ona živi u sećanju Austrije i zemalja kojima je vladala“.

Ove rečenice je, kao krunu svoje knjige *Marija Terezija*, ispisao francuski istoričar Žan-Pol Bled, najpoznatiji svetski znalac društvene i političke istorije Nemačke i Srednje Evrope – a posebno Habzburške monarhije. Knjiga je odnedavno dostupna i na srpskom, a objavila ju je izdavačka kuća *NNK Internacional* iz Beograda, u odličnom prevodu Veljka Stanića sa francuskog jezika. Kao istorijska ličnost, Marija Terezija je obeležila ne samo svoje doba već i budućnost svoje zemlje kojom je vladala, i jedna je u nizu ličnosti koje je ovaj naučnik svojim knji-

ŽAN-POL BLEĐ:
Marija Terezija je iza sebe ostavila obnovljeno carstvo koje je uticalo na ostatak Evrope dugo nakon njene smrti

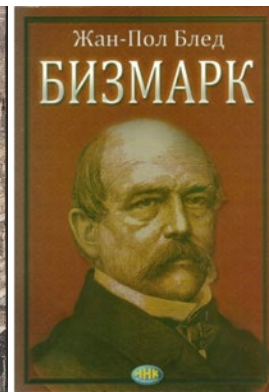
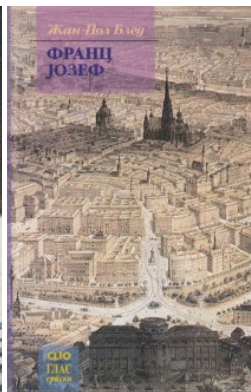

ljudi. Ranije je beogradski *Clio*, u saradnji sa banjalučkim *Glasom srpskim*, objavio njegovu knjigu *Franc Jozef*.

Žan-Pol Bled (Pariz, 1942) je neumorni stvaralac. Bio je profesor na Univerzitetu *Pariz-Sorbona* gde je predavao *Istoriju savremene Nemačke i germanskih svetova*. Dobitnik je niza svetskih priznanja za svoj naučni rad, a od 2015. je inostrani član *Srpske akademije nauka i umetnosti*. U intervjuu za *Novi magazin*, koji je vođen i u saradnji sa prevodiocem Veljkom Stanićem, Bled je odgovarao na niz pitanja, koristeći se i pojedinim citatima iz knjige oslikavajući ličnost Marije Terezije koja se, u odnosu na mušku vladarsku lozu Habzburga, posebno izdvojila mudrošću i političkim razumevanjem svoga doba. Kad se sagleda njen kompletni život na carskom tronu – došla je na vlast kada joj je bilo svega 23 godine, i vladala je četiri decenije! – jasno je zašto ju je Žan-Pol Bled izdvojio kao lik svoje knjige. Njena se vladavina, obeležena brojnim reformama dugo slavila; sa razlogom jer, kako autor kaže, svojoj politici Marija Terezija dala je energiju koja je impresionirala čak i njene neprijatelje, počev od Fridriha II, jer je posedovala autentičnu harizmu, i znala da je koristi.

Sa Marijom Terezijom je umrla dinastija Habzburg. Iza sebe je ostavila obnovljeno carstvo koje

FOTO: NNK INTERNATIONAL

je uticalo na ostatak Evrope dugo nakon njene smrti. Kad se pogleda unazad, i pročitaju Bledova dela posvećena vladavima Habzburške monarhije i njihovom dobu, ovom uglednom francuskom istoričaru nameće se pitanje zašto je izabrao baš Habzburšku monarhiju za svoja višedecenijska istraživanja?

Posebno sam se zainteresovao za Habzburšku monarhiju, jer me je ona suočavala sa sasvim drugačijom stvarnošću od one u Francuskoj. Dok je opšta linija razvoja u istoriji francuske monarhije išla u smeru jedinstva putem centralizacije, u Habzburškoj monarhiji su vladali različitost i pluralizam – kaže Bled.

Šta je posebno odlikovalo Mariju Tereziju tokom njene vladavine?

Po svom stupanju na vlast 1740, Marija Terezija zatiče katastrofalnu situaciju: Fridrih II je izvršio invaziju na Šleziju i odneo nekoliko sjajnih vojnih pobeda. Stoga je za Mariju Tereziju prioritet jednostavan: da povрати situaciju koja je izgledala bezizlaznom, tim pre što je više evropskih država, uključujući i Francusku ušlo u rat da podeli plen. Pred ovim pretnjama, ona upotrebljava energiju koja joj dozvoljava, ako ne da u potpunosti preokrene situaciju, onda barem da izbegne ono najgore.

Šta je bio njen prvi izbor među problemima sa kojima se suočila?

Posle prvog rata protiv Fridriha II, ona je morala da mu prepusti najveći deo Šlezije. Uбудуће će njena glavna težnja biti da je povрати.

Beč kao prestonica

Marija Terezija je, sasvim prirodno, potvrdila status Beča kao prestonice i carske rezidencije, ističe Bled u svojoj knjizi. Svaki drugi izbor bio bi u suprotnosti sa istorijskim tokom austrijske monarhije. Već više od jednog i po veka Prag, njegov veliki rival, ustupio je pred Bečom, i vreme kada se ta dominacija mogla dovesti u pitanje je prošlo. Naprotiv, razlika između ova dva grada sve je veća. Prag ostaje prestonica jednog kraljevstva, ali kraljevstva koje je sve više podređeno autoritetu centralne vlasti sa sedištem u Beču. Na istoku, nijedan grad još uvek nije u stanju da konkuriše Beču. Presburg (Bratislava) je previše blizu. Što se tiče celine koju čine Budim i Pešta, ona je tek na početku razvoja koji će joj na kraju doneti status prestonice Ugarske.

Koje su bile najvažnije reforme koje je sprovela?

Prve godine vladavine su joj pokazale slabosti od kojih je Monarhija patila. Posle povratka mira, ona nastoji da to popravi. To je vreme velikih reformi: fiskalne, vojne, kao i jačanja centralne vlasti. Ove reforme su dale rezultate.

Šta je ostalo nezavršeno iza vladavine Marije Terezije?

Tokom Sedmogodišnjeg rata, Marija Terezija je ravnopravna sa

Fridrihom II, ali ne uspeva da od njega povрати Šleziju. To će biti njena velika žalost i nešto što ostavlja neostvarenim.

Autor knjige *Marija Terezija* slika i privatni život austrijske carice, izdvajajući njene naklonosti – prema kartama, zabavama, plesu, i umetnosti, posebno muzici i pozorištu.

Marija Terezija je, navodi u knjizi Bled, dostigla zrelost – imala je četrdeset šest godina na kraju Sedmogodišnjeg rata. Iako se, kao rezultat šesnaest trudnoća, njena figura zaoblila, portreti iz tog doba je prikazuju kao zračecu, veličanstvenu lepoticu. Ali zrelost nije samo mehanička posledica godina. Ona je i plod iskustva i teškoća koje su je postepeno oblikovale kao vladarku.

Kraj dana je, kaže Bled, vreme kada carica odvaja nekoliko sati za odmor i razonodu. Među raznim zanimanjima posebno mesto zauzimaju karte. Marija Terezija pokazuje pravu strast prema kartama. U prvim godinama svoje vladavine, naročito je volela da igra faraona, popularan kartašku igru tog doba, koji je mogao da dovede

Mali Mocart svira pred Marijom Terezijom

U dvorskom životu Beča predstave takođe imaju značajno mesto, podvlači Bled. – I tu se Marija Terezija nadovezuje na dugu tradiciju. Kod Habzburga, ljubav prema muzici ima duboke korene. Još 1498, Maksimilijan I osnovao je dvorski orkestar (*Hofmusikkapelle*). Kasnije, podrškom koju je pružao Leopold I – i sâm kompozitor – opera je doživela procvat, s više od 4.000 izvođenja tokom njegove vladavine. U tu svrhu je čak podignuta drvena pozornica u blizini *Hofburga*, mada je to bilo samo privremeno rešenje. Jedna od prvih inicijativa Marije Terezije bila je da dvor dobije trajnu scenu. Tako nastaje čuveni *Burgteatar*, kome se ubrzo pridružuje i pozorište u *Šenbrunu*. Opere, komedije i baleti naizmenično se izvode na tim scenama. Ipak, postoje i nastupi koji zahtevaju intimniju atmosferu. To je naročito slučaj s kamernim koncertima, koji se priređuju pred odabranom publikom. U *Šenbrunu*, za te svrhe se koriste dve sale: *Mala galerija* (*Petite Galerie*) i *Soba sa ogledalima* (*Spiegelzimmer*), u kojoj je mali Mocart nastupao pred Marijom Terezijom.

ŽAN-POL BLEDE:
Francuski historičar
učestvovao je
2016. na nekoliko
promocija svojih
knjiga u Beogradu

Sedam i više sati rada dnevno

Dan Marije Terezije, koji Žan-Pol Bled opisuje detaljno, ukratko izgleda ovako: Kraljica ustaje već u šest, a leti čak u pet ujutru. U devet i po počinje deo dana posvećen radu. Do podneva, Marija Terezija je zauzeta čitanjem akata i dosijea, izveštaja ministara i primanjem audijencija. Potom, u skladu sa savetom svog mentora, odvaja petnaest minuta za odmor pre nego što se tačno u dvanaest i po sati smesti za sto na kojem će ručati. Obrok ne traje duže od sat vremena i u pola dva se služi kafa.

Posle obroka, Marija Terezija se posvećuje svojoj deci, zatim posećuje majku caricu, pre nego što se vrati radu. Tada je već četiri sata. Državni poslovi je okupiraju sve do pola devet uveče. Ukupno, tokom dana, posvećuje im oko sedam sati, broj koji će se vremenom još povećavati, ali koji je već tada veći od radnog vremena njenih prethodnika. Iako se Marija Terezija ne može porediti sa birokratom – kao što će se kasnije govoriti za Franca Jozefa – ona je prva u nizu monarha koji, apsorbovani u svojoj ulozi vladara, ne broje sate posvećene radu. Štaviše, trudnoće – kroz koje je prošla čak 16 puta između 1737. i 1756. godine – ne sprečavaju je da nastavi svoju dužnost. Kad je primorana da ostane u postelji, traži da joj se donesu dosijei i nastavlja da prima svoje savetnike. Upravljanje državom ne trpi prekid.

do velikih gubitaka. Taj rizik je nije odvrćao: jednom je, na primer, izgubila čak 30.000 dukata u jednom danu. Trebalo je mnogo upornosti njenih savetnika, podvlači Žan-Pol Bled, da je ubede da se odrekne te opasne igre i zameni je bezopasnijom, poput lanskene. Uspeli su tek kad su je naveli da shvati da pruža loš primer. Kako očekivati da drugi poštuju zabranu kockanja, ako je ona sama krši? Na kraju je, taj argument je – ne bez teškoća – ipak urodio plodom. **Z**

Igra za pro

Pod sloganom *Budi igra koju želiš da vidiš*, na scenama u Beogradu i Novom Sadu od 13. marta do 8. aprila nastupiće 15 trupa iz 12 zemalja sveta i izvesti 20 predstava, među čijim koreografima su i neki miljenici ovdašnje publike

Piše: **Aleksandra Mijalković**

Beograd i Novi Sad, od 13. marta do 8. aprila, biće domaćini 23. izdanja najprestižnijeg festivala savremene igre u zemlji i regionu, na kojem će 15 trupa iz 12 zemalja sveta izvesti 20 predstava na više scena, od kojih neke premijerno, a prvi put i na otvorenom prostoru beogradskog bazena *Tašmajdan*.

„U složenim vremenima, svaki ozbiljan međunarodni festival je čin velike hrabrosti, pravi podvig, ali Beogradski festival igre je već navikao vernu publiku na hrabre odluke i beskraju borbu za svaki naslov u svom programu. Planirane predstave su se održavale uprkos svim preprekama, usred ranih prolećnih buđenja, izbornih tišina, demonstracija, širenja vulkanskog pepela sa Islanda, pandemije kovida, štrajka avio-kompanija i zatvorenih granica... U tom smislu je i naš ovogodišnji slogan *Budi igra koju želiš da vidiš* veoma hrabar, jer je danas malo ljudi koji bi menjali sebe, a još manje onih koji bi znali kako da promene svet. Pozivamo publiku da i ovog proleća otkriva novu energiju, estetiku, kreativnost, i novi ugao posmatranja sveta. Ako je igra ono što želimo da vidimo, onda će nas igra promeniti“, najavljuje festival Aja Jung, umetnička direktorka BFI.

Ona podseća da je za duže od dve decenije, koliko BFI postoji, izvedeno više od 580 koreografija

nekih od vrhunskih imena svetske scene, i da su umetnici najčešće dolazili iz Izraela, a zatim iz Francuske i Italije. Programe je svake godine u proseku pratilo oko 15.000 gledalaca i 100 akreditovanih novinara iz zemlje i inostranstva.

Ovogodišnje izdanje festivala 13. marta u *Srpskom narodnom pozorištu* u Novom Sadu svečano otvara predstava *Okretanje kostiju* kompanije *Gotje dens* iz Štutgarta, slavnog britanskog koreografa Akrama Kana, svojevrsna antologija njegovih dela, odnosno koreografskih slika koje su obeležile epohu. Prethodno će, kao uvod u manifestaciju, 6. marta u beogradskoj *Ložionici*, novom kulturnom prostoru prestonice, biti premijerno izvedeni *Alegro* Maše Kolar iz Hrvatske i *Pevac* Baraka Maršala iz Izraela, koji su na ovim predstavama radili sa mladim igračima iz Srbije u okviru programa *Karavan igre*, uz podršku *Art mentor fondacije* iz Lucerna. Festival će, ponovo u *SNP*, zatvoriti trupa *Aterbaleto* iz Redo Emilije predstavom *Noć Morikonea*, koju koreograf Markos Morau posvećuje filmskoj muzici čuvenog italijanskog kompozitora.

Kako je najavljeno, predstava *Tako blizu toliko mnogo puta* atinskog *Nacionalnog baleta* imaće svetsku premijeru 2. aprila u *Ateljeu 212*, a reč je o performansu sa dva pevača, deset igra-

menu

ča i deset muzičara, okupljenim oko drvenog stola poput onih u tavernama na grčkim trgovima, koji je osmislila grupa koreografa na čelu sa Konstantinosom Rigosom (on je otvorio prvi BFI) na

osnovu stihova grčkog pesnika Konstantina Kavafija.

Kuriozitet 23. BFI biće komad *RoZeO* Stefana Žirara i Kamij Bomijs, u produkciji kompanije *Grate sjel* iz Arla, 4. i 5. aprila u dnevnim terminima na otvorenim bazenima *Tašmajdana*. U ovom spektaklu izvođači osciliraju na visokim metalnim štapovima, čineći deo pejzaža. Iz kanadske pokrajine Kvebek stižu dve izu-

zetne predstave novog cirkusa, komedija *Šest fizičkog teatra* Bruna Ganjona i kompanije *Flip fabrik* (23. i 24. marta u *Pozorištu na Terazijama*) kao i akrobatski komad *Kincugi* Olivijea Lepena i kompanije *Mašin d sirk* (25. marta u *Ateljeu 212*).

Gost 23. BFI će biti i na društvenim mrežama izuzetno popularni nezavisni umetnik, koreograf, igrač, glumac i muzičar Lučijano Roso iz Buenos Ajresa, koji je već oduševio publiku BFI 2020. Ovog puta predstaviće se komadom *Apokalipsink 2 u Ložionici* 31. marta. U istom prostoru na programu su i *Sport rimske Kompanije Salva Lombarda* (18. marta), *Ostrvo vreline* Kjare Bartl iz Beča (20. marta) – priča o užarenom asfaltu grada koji remeti ekološki poredak, a tri izvođača nastupaju u specijalnim cipelama, *Tempo Kalea Nija i Fernanda Mela* iz Helsinkija (22. marta) – koji, polazeći od jednog trivijalnog incidenta, pokazuje ubrzanje, usporavanje i prestanak vremena, kao i komad *Dragi sine* čiji su autori Saša Riva i Simon Repel iz Ženeve (26. marta) – oni pozivaju publiku da razmisli o krhkosti života u vremenu i društvu u kojem živimo.

Iz Londona stiže nagrađivana Jasmin Vardimon (nosilac *Ordena Britanske monarhije*) sa predstavom *Sada* koja preispituje percepciju ljudske stvarnosti (15. marta u *SNP*), iz Kana Erve Kubi sa novim *Varvarskim noćima* – komadom inspirisanim lepotom, istorijom i tradicijom Mediterana (7. aprila u *JDP*), iz Madrida kompanija Manuela Linjana sa flamenko koreografijom *Viva!* u kojoj muškarci igraju ženske uloge (1. aprila u *Ateljeu 212*), a iz Barselone Gaj Nader i Marija Campos sa performansom *Prirodan poredak stvari* (3. aprila u *SNP*), posvećenom istraživanju složenosti samo-organizujućih sistema u prirodi, viđenih kao mikrokosmos.

BFI se razvijao uz podršku Ministarstva kulture Srbije, Grada Beograda, Pokrajinskog sekretarijata za kulturu, Grada Novog Sada, Delegacije EU u Srbiji, ambasada i kulturnih centara zemalja učesnica, i prijateljskih kompanija.

BUDI
IGRA
KOJU
ŽELIŠ
DA VIDIŠ

BELGRADE
DANCE FESTIVAL
bdf
23

13/3 - 8/4
DVEHILJADEVADESETŠESTE

www.belgradedancefestival.com

Ljubitelji sedme umetnosti u Srbiji prvi put će imati priliku da se na jednoj bioskopskoj smotri upoznaju sa savremenom kiparskom kinematografijom. U Sali *Makavejev* u Jugoslovenskoj kinoteci u Beogradu 12. i 13. marta, pod nazivom *Filmski horizonti – novi kiparski film*, biće prikazana četiri dugometražna filma novije produkcije, koji su ostvarili značajne uspehe na relevantnim međunarodnim filmskim festivalima. Manifestacija se održava u okviru kulturnog programa kiparskog predsedavanja Savetom Evropske unije 2026, uz podršku Ministarstva kulture Kipra i pod pokroviteljstvom Ambasade Republike Kipar u Beogradu. Vizuelni identitet događaja osmislio je grafički dizajner Dimitrije Košarić. Ulaz na projekcije je besplatan.

Festival će 12. marta u 18.30 otvoriti romantična komedija *Padam na tebe*, sa Harijem Konikom Džuniorom u glavnoj ulozi. Ovo je najveća produkcija snimljena na Kipru i prva kiparsku produkciju uvrštenu na *Netflix*. Film je prikazan u više od 190 zemalja, preveden na tridesetak jezika, i dve uzastopne nedelje bio je na vrhu *Netflixove globalne liste*, ostvarivši 30 miliona pregleda. Junak priče je Džon Olman, nekad popularna američka rok zvezda, koji pokušava da nađe mir na mediteranskom

Novi kanali kul

HRISTINA HADŽIHARALABUS:
Kiparska kinematografija oblikuje bogat i višeslojan pejzaž u kojem se sećanja prepliću sa svakodnevnim pričama

FOTO: PRIVATNA ARHIVA

Domaća publika će 12. i 13. marta besplatno moći da pogleda četiri dugometražna filma novije kiparske produkcije, a gosti smotre su reditelji Marios Piperidis i Stelana Kliris

Piše: **Aleksandra Mijalković**

ostrvu, u usamljenoj kući na litici. Ispostavlja se, međutim, da je ona pravi magnet za kiparske nesrećnike. Ipak, najveći problem sa kojim će Džon morati da se suoči jeste njegova velika ljubav iz proš-

losti. Posle projekcije će uslediti razgovor publike sa rediteljkom Stelanom Kliris.

Dva sata kasnije sledi film *Dečak na mostu* reditelja Petrosa Haralambusa, koji je premijerno

PIPERIDIS: Zidovi i ograde ne rešavaju probleme

Kipar je od 1974, kao posledica turske invazije kojom je okupirano oko 37 odsto površine ostrva, podeljen na međunarodno priznatu Republiku Kipar (na jugu) i nepriznatu Tursku Republiku Severni Kipar (na severu). Između ove dve teritorije nalazi se tampon-zona UN dugačka 180 km (*Zelena linija*). Južni deo je članica EU, dok sever naseljavaju turski Kiprani i doseljenici. A kako izgleda svakodnevni život na podeljenom ostrvu, sa kakvim se sve apsurdnim situacijama njegovi stanovnici suočavaju, i kako se ograde, stvarne i zamišljene, mogu srušiti kad prepoznamo poznato pred nepoznatim, duhovito pokazuje film *Švercujući Hendriksa* kroz priču o

jednom *prebeglom* psu sa imenom slavne rok zvezde.

Pitamo reditelja Mariosa Piperidisa zašto je odabrao baš ovaj slučaj, da li se tako nešto zaista dogodilo, je li bilo i drugih sličnih slučajeva, i da li je i sam, kao rođeni Kipranin, doživeo nešto od onoga o čemu govori u filmu? „Rođen sam u Nikoziji godinu dana nakon turske invazije i odrastao u konvencionalnom grčko-kiparskom okruženju. O toj *drugoj strani* Nikozije znao sam samo na osnovu priča, sve dok 2003, nakon mog povratka sa studija filmske produkcije i menadžmenta u SAD, nisam prešao tu liniju razdvajanja kad je te godine otvoren prvi kontrolni punkt. Sve mi je izgledalo drugačije i čudno, a istovremeno poznato: mesta,

zgrade, mirisi, ljudi. Od tada sam doživeo tu *tursku stranu* i kroz lične i kroz profesionalne veze. Priče sa kojima sam se susreo su se veoma razlikovale, od tragičnih do potpuno apsurdnih. Poželeo sam da ih spojim u jednu, zasnovanu na stvarnom događaju.

Jedna od tih tragikomičnih situacija u filmu je kad glavni junak prelazi iz grčkog u turski deo grada i dolazi pred kuću koja je nekad pripadala njegovoj porodici, sad tu živi Turčin Hasan sa svojom porodicom, i kaže – ali to je moj dom, tu sam se rodio? Bi li se takvi problemi razrešili ponovnim objedinjenjem teritorija? „Ono što se dogodilo na Kipru je tragično; još ima mnogo otvorenih rana – ljudi koji su izgubili svoje voljene, izbeglice koje su

lturke saradnje

prikazan na prestižnom festivalu u Rimu, a zatim je putovao na više od 50 festivala u svetu i osvojio 11 nagrada. U naizgled idiličnom kiparskom selu, bezbrižni letnji dani dvanaestogodišnjeg Sokrata, ispunjeni vožnjom bicikla i zadirkivanjem meštana, naglo se prekidaju, kad se nađe u središtu istrage za ubistvo, koja razotkriva mračnu porodičnu tajnu i zauvek menja njegov život.

Film *Švercujući Hendriksa*, pobednik Trajbeke i višestruko nagrađivano ostvarenje prikazano na više od 50 međunarodnih festivala, na repertoaru je 13. marta od 18.30. Ova avanturistička komedija na crnohumorni način tretira posledice sada već poluvekovne podele Kipra, kroz priču o Janisu, propalom muzičaru koji razmišlja kako da emigrira sa Kipra, međutim, taj plan poremeti njegov pas Džimi Hendriks kad pobegne preko linije razdvajanja „grčkog“ od „turskog“ dela Kipra, a između je UN tampon-zona. S obzirom da prelaz životinja preko ove linije nije dozvoljen, Janis pokušava da pronađe nekoga sa druge strane granice da mu pomogne da prokrijumčari svog najboljeg prijatelja natrag. Nevoljno udružuje

snage sa Hasanom, turskim doseljenikom, i grupom živopisnih likova. Reditelj Marios Piperidis obratiće se publici.

Festival dva sata kasnije zatvara *Gradanin u trećem dobu* reditelja Marinosa Kartikisa, koji je publika proglasila najboljim na nacionalnom festivalu Cyprus Film Days, a ovenčan je sa još tridesetak nagrada širom sveta. Ova savremena drama na delikatan, pomalo bresonovski način, govori o usamljenosti u trećem dobu. Stariji muškarac svake noći pronalazi utočište u bolnici, gde spava na stolicama. Svakog jutra, međutim, odlazi kolima svojoj kući, kako bi nahranio mačku i prepustio se dnevnim aktivnostima penzionera. Jedne večeri otkriva ga dežurna medicinska sestra...

U okviru filmske smotre će 13. marta u 16.30 biti održan okrugli sto pod nazivom *Kiparski film u svetu*, tokom kojeg će gosti festivala, istaknuti reditelji i producenti Marios Piperidis i Stelana Kliris govoriti o savremenim filmskim trendovima i međunarodnoj afirmaciji kiparske kinematografije poslednjih godina.

Umetničku selekciju manifestacije potpisuje Hristina Hadžiharala-

bus, kiparska rediteljka i producentkinja sa profesionalnim iskustvom u Srbiji i regionu, ovdašnjoj publici već poznata kao umetnička direktorka Festivala nezavisnog američkog filma *IndieBelgrade*, koji se tradicionalno održava u *Domu omladine*. „Iako Kipar i Srbija imaju dugogodišnje kulturne, istorijske i duhovne veze, do danas nije organizovan nijedan filmski događaj posvećen isključivo kiparskom filmu. S obzirom na veoma ograničeno prisustvo kiparskih filmova na festivalima u regionu bivše Jugoslavije, kao i činjenicu da ove produkcije dosad nisu imale distribuciju u Srbiji, važnost manifestacije *Filmski horizonti – novi kiparski film* leži u mogućnosti otvaranja novih kanala saradnje i kulturne razmene“, objašnjava selektorka.

Ona navodi da kroz savremena autorska dela nastoji da srpskoj publici približi kulturu, senzibilitet i savremeni život Kipra, ali i da kroz filmsku umetnost dodatno osnaži prijateljske veze između dva naroda koje traju vekovima. „Kiparska kinematografija oblikuje bogat i višeslojan pejzaž u kojem se sećanja i tragovi jedne duge i složene istorije prepliću sa svakodnevnim pričama i savremenom društvenom stvarnošću, stvarajući filmski izraz koji ostaje duboko ukorenjen u lokalnom kontekstu, a istovremeno veoma otvoren prema svetu“, dodaje ona. **3**

izgubile svoje domove i svoju imovinu, tragedija nestalih osoba, sa obe strane. Ove rane su obe zajednice koristile kao propagandu. Na žalost, još postoji mnogo mržnje i predrasuda koje se neguju u učionicama, a kasnije i u obaveznoj dvogodišnjoj vojnoj službi. Izgradnja zidova i postavljanje ograda, pokazuje istorija, nikad ne može biti odgovor na probleme. Umesto toga, trebalo bi da ulažemo u obrazovanje i da se pobrinemo da naučimo svoju decu da prihvate različitosti, da poštuju svoju kulturu, način života i verska uverenja bez demonizacije“, misli Piperidis.

Na pitanje sa kojim se ličnim izazovima susreo za vreme snimanja filma, kaže da je, pre svega, morao da napusti sopstvenu *zonu komfora*. Takođe, nije mu bilo lako da zapravo ospori značenje ne-

MARIOS PIPERIDIS: Turski doseljenici na Kipru postoje, ali ih nema i niko o njima ne govori

kih simbola sa kojima je odrastao celog života, a koji su bili duboko ukorenjeni u njegovom umu. „Mnogo kiparskih Grka se protivi prelasku na okupiranu stranu, pokazivanju ličnih karata na kontrolnim

punktovima i pokazivanju turskih zastava ili simbola. Ako želimo rešenje, moramo početi da vidimo dalje od zastava i simbola“, naglašava on.

A kako su na film reagovali stanovnici južnog, a kako severnog dela Kipra? „Reakcije u grčkom delu su najjače u vezi sa likom Hasana, jer je prvi put da turski doseljenik ima ime, lice, porodicu, nade, strahove... Identifikacija sa njim može biti neprijatna za neke ljude. Turski doseljenici su veliki tabu na Kipru i niko o njima ne govori. Oni postoje, ali ih nema. Koriste se samo kao brojevi za politički uticaj i kao argumentacija za pregovaračkim stolom. U filmu, Hasan je dobar, porodični čovek, sa svakodnevnim problemima, kao i svi ostali. Za kiparskog Grka, osećati nešto prema turskom doseljeniku može biti uznemirujuće. **3**

Simboli moći

U svojoj novoj knjizi *Konj i jahač: Simboli moći – Politička ikonografija u tranziciji od Francuske revolucije do danas* (Deutscher Verlag für Kunstwissenschaft, Berlin 2024), Renate Prohno-Šinkel ispituje konjičke statue u javnim prostorima kao „svedočanstva o specifičnom razumevanju liderstva, posebno upravljanja“. Na osnovu te premise, ona razvija višeslojnu panoramu, počevši od konjičkih statua u apsolutističkim vremenima, nastavljajući kroz odgovarajuće spomenike u ustavnim monarhijama, a kulminirajući spomenicima u Engleskoj i Pruskoj tokom „periodom previranja“ u drugoj polovini 18. veka. Značajan deo publikacije posvećen je spomenicima Džordžu Vašingtonu, pre nego što se fokus pomeri na *Francusku revoluciju* i Napoleona Bonapartu, završavajući umetnošću neobaroknog perioda. Interludijum *Žene i njihove konjičke slike*, prilično heterogen po sadržaju, u rasponu od ruskih carica i Marije Terezije do Jovanke Orleanske, uvodi u diskusiju o konjičkim slikama u 20. i 21. veku. Autorka stavlja poseban naglasak na automobil u novijoj nemačkoj istoriji kao „naslednika konja“.

BEZVREMENE: Prohno-Šinkel poziva se na široko prihvaćene tradicije antičke književnosti, koje se protežu i na amblematiku, i trebalo bi da doda heraldičko prisustvo konja, na primer u grbu Donje Saksonije. Bi li trebalo ići toliko daleko da se konjičkim slikama pripiše „veoma specifično razumevanje građanske dužnosti“ diskutabilno je, jer su, barem od doba apsolutizma, konjičke statue u javnim prostorima postale, u izvesnom smislu, standardizovana, automatska pojava. To pokazuje da ono što je izvanredno nije toliko postojanje takvih spomenika koliko svesna odluka

Renate Prohno-Šinkel u svojoj novoj knjizi o konjima i jahačima, i političkoj ikonografiji u tranziciji od Francuske revolucije do danas

Piše: **Zoran Andrić**

da se odustane od njih, kao što je primer reprezentativne umetnosti habzburškog cara Leopolda I (1640-1705). Štaviše, većina monarha nije bila voljna da dozvoli javno podizanje spomenika koji ih veličaju tokom njihovog života. U tom pogledu, i brojni spomenici podignuti nakon smrti monarha ili vojnih vođa imaju malo ili nimalo veze sa (političkim) nameramama onih koji se tako slave.

Nasuprot tome, primeri u publikaciji jasno pokazuju da su konjički spomenici generalno vizuelizacija „idealne koncepcije vladara par excellence“. Dakle, stvarne referentne tačke za izradu takvih spomenika manje su zasnovane na fleksibilnom odgovoru na svakodnevnu politiku, već prate sveobuhvatne političke programe i postulate, od kojih neki – posebno nakon prijema drevnog kanona vrlina – poseduju gotovo bezvremenski karakter. Takođe je često očigledno da ikonografske zamršenosti konjičkih spomenika prate svoja posebna pravila. To je jasno pokazano u čuvenoj konjičkoj statui Katarine Velike u Sankt Peterburgu (Etjen-Moris Falkone, 1782). Autorka tumači zmiju, koja je ovde takođe neophodna iz statičkih razloga, u smislu da „ovaj motiv pozajmljen iz Hristove ikonografije čini cara spasiteljem“. Čini se da se ovo implicitno odnosi na Hrista pobednika (iz *Psalma* 90:13), figuru koja je već bila veoma rasprostranjena u ranosrednjovekovnoj ikonogra-

fiji. Međutim, mora se istaći da je zmija preko koje konj gazi bila prilično čest motiv u Falkoneovo vreme, korišćena da simbolizuje prevazilaženje sila tame bez ikakve uočljive hristološke veze.

Ove decenije bile su, ne samo, period velikih političkih i ikonografskih previranja, a prelom koji autorka opisuje kao „prekretnicu *Američke revolucije*“ sa pravom se može posmatrati kao značajna *cezura*. Ova dinamika, koja je istovremeno dovela do novih umetničkih rešenja, ustupila je mesto od oko 1850. renesansi konjičke statue, koja je prikazivala konjanike kao kulminaciju i vrhunac široke epohalne panorame, što je možda najjasnije demonstrirano čuvenim spomenikom kralju Fridrihu II (Kristijan Danijel Rauh u Berlinu, 1851).

Dok je velika popularnost konjičke statue prestala sa padom evropskih monarhija, Prohno-Šinkel takođe pokazuje da se interesovanje za ovaj žanr i njegov javni diskurs u suštini nesmanjeno nastavilo – brojni su javni i privatni naponi da se rekonstruišu konjički spomenici koji su propali, poput spomenika caru Vilhelmu I na *Dojčes Ek* u Koblencu, ili konjičke statue Marije Terezije u Bratislavi.

AUTOMOBIL - NASLEDNIK

KONJA: Autorka završava publikaciju vezom sa sadašnjošću, postulirajući „automobil kao naslednika konja“, kvalifikujući ovo poređenje sugestijom da, iako motorno vozilo „nije nužno zamenilo vladara na konju“, ono je „obogatilo već postojeću ikonografiju vladara“. Veza između konja i automobila problematična je iz više razloga, jer političari koji se obično vide kako se smeše u automobilima pored rukovodilaca kompanija gotovo uvek odražavaju komercijalnu priliku sajma automobila, a nemačka politika ovog perioda svakako je preferi-

rala daleko inovativnije oblike samoprezentacije. Ubedljivije deluje autorkino zapažanje da sadašnjost, posebno u autoritarnim režimima, doživljava „vaskrsenje konjičke statue“, i da, vođeno pogrešnom čežnjom da bude „naslednik antike“, kolosalno sada prevazilazi sve granice.

Ona posvećuje pažnju i lokacijama gde su podignuti konjički spomenici. Pored poznatih kao što su *Kapitolsko brdo* u Rimu i *Dojčes Ek* blizu Koblenca, tu su druga dela, poput spomenika Antona Dominika Fernkorna nadvojvodi Karlu (1860) i princu Evgegnu (1865) na bečkom *Heldenplacu*, pokazuju da su spomenici često već kodirali prostor pre nego što je transformisan u pravi javni trg.

U knjizi se stručno ispituju nacionalne varijacije u konjičkoj ikonografiji. Na osnovu bogatstva materijala koji predstavlja i sopstvenih procena, ona vidi veze sa drugim tematskim oblastima, od kojih se neke odnose na magistarsku kulturnu istoriju konja Ulriha Raufa. Ne treba čak ići tako daleko do razmatranja Rajnharta Kozeleka, koji je 2003. podelio istoriju na eru pre konja, konja, i posle konja, time se pozivajući na epohalni značaj koji je konj imao kao izuzetan agent modernizacije. Ali ono što je ovde bitno jeste široko polje hipofilije i lova u kontekstu evropske aristokratske kulture i povezano pitanje, kako je ova sveprisutna strast prema konjima kao radnim i sportskim životinjama, favorizovala i/ili modifikovala ikonografske oblike koje je opisala Prohno-Šinkel.

Autorka pokazuje da velika ikonografska dominacija konja nije samo pitanje monumentalne skulpture, već i višestrukih manifestacija motiva konja u portretima i istorijskom slikarstvu – okolnost koja je takođe povezana sa viso-

kim stepenom medijske propustljivosti između različitih umetničkih oblika. To je dovelo, na primer, do toga da se slika Žaka-Luja Davida *Napoleon na Velikom prevoju Sen Bernar* (1801), koja postoji u nekoliko verzija, smatra i istorijskom slikom i prevodom skulpturalnog monumentalnog koncepta u slikarstvo. Ova činjenica je posebno značajna za reprezentativnu umetnost 19. veka, jer je to sve veće zamagljivanje medijskih granica omogućilo komunikaciju takvih tvrdnji vladajuće klase u relativno jeftinom formatu slikarstva – u poređenju sa razrađenom monumentalnom skulpturom, koja je obično vezana za procese donošenja odluka različitih pojedina i odbora. To nije jedini razlog zašto je stalno pozivanje na slikanu produkciju važno, jer sa Da Vinčijevom izgubljenom freskom *Bitka kod Angijarije*, za koju je dobio narudžbinu 1503, ona čini neku vrstu prototipa i jezgra za mnoge prikaze bitaka.

JAHANJE (ND)JE VLADAVINA: Konj je tako nudio svestranu prednost u svojim umetničkim primenama, i kao pojedinačni objekat – na šta se Prohno-Šinkel skoro isključivo poziva – i u masovnim scenama. To je postavilo temelj za neviđenu popularnost konja u istoriji i vojnom slikarstvu. Iako je značaj konja u zapadnoj kulturi nesporan, on se ne može uzeti zdravo za gotovo, već počiva na različitim temeljima, gde se međusobno prepliću funkcije konja kao radne životinje i simbola reprezentacije.

Stoga, konja ne treba posmatrati samo kao osnovu za jahača ili kao jahačevog pratioca, već i kao poseban karakter njegovog gotovo elokventnog lica, koje je J. V. Gete tako majstorski opisao u svetlu konjske glave sa Selenine kočije (*Partenonski frontoni / Elginov mermer* u *Britanskom muzeju* u Londonu).

Bio je upoznat sa ovom glavom po odlivku u *Osteološkom institutu Univerziteta* u Jeni. Ono što je Gete ovde formulisao svojom čuvenom idejom o „primitivnom konju“ ima ogromne posledice i za vizuelne umetnosti. Pošto se konju pripisuje širok spektar delovanja u smislu sluha i vida, on stiće kvaziljudsko raspoloženje, što je takođe važna komponenta mnogih likovnih narativa. To bi, kao sugestija, oslobodilo fiksaciju – takođe ukorenjenu u istraživanjima istorije umetnosti – na konja i jahača kao korene političkog predstavljanja pod podjednako očiglednom i pojednostavljenom paradigmatom „jahanje je vladavina“, i otvorilo vrata analiza ubedljivih vizuelnih narativa o odnosu između ljudi i konja.

Knjiga Prohno-Šinkel pruža, tako, suštinsku i neophodnu osnovu za naučno putovanje, koje bi se moglo započeti, između ostalog, na osnovu ovde navedenih tačaka.

Zoran Đinđić: Buntovnik s razlogom

Na tribini povodom četvrtveka vlade Zorana Đinđića (učestvovali tadašnji ministri Gordana Matković, Goran Pitić, Božidar Đelić, Aleksandar Vlahović i Slobodan Milosavljević; moderirao Ivan Vujačić) jedna studentkinja je postavila pitanje šta bi Zoran Đinđić rekao danas, kako bi se postavio prema studentskim demonstracijama. Odgovor je, otprilike, glasio – bio bi na njihovoj strani. Ja sam tada pozeleo da kažem – ali nisam rekao – rekao bi: „za mnom“!

To nije tek jedna polušaljiva dosetka. Imao sam – i imam – čvrsto uporište za takvo (anti/srpsko) stanovište. A ono je u samom Đinđićevom životu, tj. karakteru. O tome svedoči anegdota koju je svojevremeno ispričao Gašo Knežević, ministar prosvete u Đinđićevom kabinetu.

„Na početku rada naše vlade – seća se, dakle, Knežević – „neki studenti su štrajkovali i Zoran je izrazio želju da ih primimo. Pristao sam, ali budući da sam procenio da kvalitet tih studenata nije bio na nekom nivou, zamolio sam ga i da budemo striktni, da ne budemo populist i da branimo obrazovanje. Složio se sa tim. Razgovor je počeo. Između ostalog, ispitivao ih je i kako pokazuju svoje nezadovoljstvo i odjednom krenuo da ih savetuje kako bi trebalo to da čine, na koji način će privući veću pažnju. Začudo sam ga gledao i ćutao. Kada su studenti otišli verovatno je moj pogled bio dovoljan da shvati o čemu se radi. Samo je rekao: 'Gašo, šta da radim, povukli su me.'“

Kako je Zoran na početku studija učestvovao u studentskoj vežbi koja je prikazivala montirani moskovski proces, da bi na kraju studija bio žrtva jednog takvog procesa i osuđen na godinu dana zatvora, zbog čega je zapao za oko i Vikiliksu

Priredio: **Mijat Lakićević**

IZMEĐU EMOCIJA I RACIJA: Zoran je studijama filozofije pristupao sa strašću. Ne samo intelektom, nego i srcem. O tome svedoči Dušan Veličković, Zoranov drug sa fakulteta. Naime, kako je u knjizi Zoran Đinđić – Hipoteka ispričao Veličković, njih dvojica su se upoznali „na jednom seminaru iz aksiologije, kod profesora Svetozara Stojanovića“. Dobili su zadatak da naprave predstavu, tj. da „fingiraju jedno staljinističko suđenje, jedan montirani moskovski proces“. Po toj zamisli Veličković je trebalo da bude tužilac, a Zoran branilac. Dušan zatim kaže da su se obojica „unela u te uloge i adekvatno se pripremili“, ali – i tu sad nastaje poenta – Zoran je svojoj ulozi „toliko strasno pristupio da je počeo da me napada, bukvalno kao da sam

pravi staljinistički tužilac“, zbog čega se pripovedač, kako sam kaže, „čak malo i uvredio“. Nije, međutim, prošlo mnogo, a Zoran i Dušan su se posle jednog slučajnog susreta u knjižari Studentskog kulturnog centra zblížili i ubrzo čak, po oceni Zoranove majke Mile, postali „najbolji drugovi“.

Nije Đinđić u studije unosi samo strast. Pa ni pre svega, reklo bi se. O tome svedoči priča kako je naučio nemački jezik što će kao predsednik Vlade Srbije objašnjavati novinarima Frankfurter Rundschau-a: „Nemački nisam učio u školi. Učio sam ga privatno, kada sam u Beogradu počeo da studiram filozofiju ... u celoj Jugoslaviji Kant i Hegel su važili za pojam filozofije. Podrazumevalo se da za te studije morate znati nemački. Prvi tekst

Komunistička partija ga je kaznila tako što mu je oduzela pasoš, marksistička bratija ga je osudila na izgnanstvo. Ni jednima ni drugima Zoran Đinđić – takav kakav je bio – nije odgovarao. I nije bio potreban

FOTO: ZORAN RAŠ

na kojem sam počeo da učim nemački bila je Kantova Kritika čistog uma. Veoma planski sam secirao ovu knjigu, vadio sam svaku reč, tražio je u rečniku, a zatim učio. Nakon izvesnog vremena sam sasvim dobro mogao da razumem tekst“. Priča ima pomalo komičan nastavak pa zaslužuje da bude ispričana do kraja: „Kada sam se zatim“, nastavio je Đinđić, „posle tri godine, prvi put našao u Nemačkoj, morao sam da konstatujem da u svakodnevnoj komunikaciji ništa ne razumem. Jezik Kanta i Hegela i normalni, svakodnevni nemački jezik – to su bila dva različita sveta.“

Sa sličnom mešavinom emocija i racija Zoran je opisivao i situaciju na fakultetu. I ne samo na fakultetu.

„Ne znam šta ti uopšte radiš tamo u toj dozlaboga dosadnoj zemlji u vreme kada se ovde događaju takoreći sudbinske stvari“ – pisao je svom drugu Draganu Lakićeviću Lakasu, dok je ovaj boravio na nekim kvazistudijama u Danskoj. Ti se, razumljivo, čudiš i pitaš o čemu je reč, kako to da Beograd postaje centar sveta? Nimalo ne preterujem, možda stupa vreme kada se sudbina čovečanstva koncentriše u jednu tačku i kada je sreća naći se u centru velikih događaja. Ovde, na našem fakultetu, zbiva se prava revolucija, revolucija u Marksovom smislu te reči. Na jednoj strani je država, vlada i partija koja je izdala interese proletarijata, na drugoj je inteligencija koja hoće da osvesti uspavano radništvo i građane. Još od 1968. traje ta borba, a sada kao da ide ka vlastitoj kulminaciji. Naši profesori, mislim oni najlucidniji, i mi studenti u ime radništva uputili smo zahtev partiji na vlasti da nam se vrati sve što nam je obećano raznim proklamacijama. [...] Bez nas, intelektualaca i dalje će na vlasti biti režim koji se otuđio od svog naroda, koji uživa u nezaslužnim privilegijama, koji se služi lažima i torturom... Tek kada se, kao što kaže Marks, glava poveže sa svojim telom, odnosno ideja revolucionarnog preobražaja s masama, dogodiće se čudo i osvanuti novo društvo“.

Novica Milić je nešto hladnokrvniji. To su, naime, bile godine kada je na samom fakultetu, ali i u širem društvu, vođena akcija protiv osmoro profesora optuženih za rukovodeću ulogu u demonstracijama 1968, odnosno, kako se kolokvijalno govorilo,

FOTO: ZORAN RAŠ

za „kvarenje omladine“. Prema Milićevim rečima u predgovoru „Filozofski put Zorana Đinđića“ za peti tom njegovih izabраних дела, „Zoran Đinđić će, u godinama studija, biti jedan od predvodnika odbrane svojih profesora, ali ne toliko što je delio njihove filozofske i ideološke stavove, već usled vlastitog sve snažnijeg otpora autoritarnom sklopu ma koje vrste (personalnom, kolektivnom, institucionalnom).“

Zoranovo buntovništvo dakle nije bilo apstraktno, knjiško, ali ni salon-sko, nego i praktično, akciono. O tome govori njegova aktivnost na fakultetu gde je ubrzo postao jedan od čelnih ljudi fakultetske studentske organizacije.

Miloš Vasić je za Hipoteku ispričao da je, kad se 1973. iz Zagreba vratio u Beograd, Zorana Đinđića zatekao na mestu predsednika Fakultetskog odbora Saveza studenata (skraćeno FOS). „Tad su ga zvali Gušter, zbog brzine. Samo što je izašao na jedna vrata, već ulazi na druga... Uvek je bio takav“, kaže Vasić. Takav je i ostao. Jer takvog ga pamti i Desimir Tošić iz vremena kada je, dve decenije kasnije, Đinđić bio je-

dan od najviših rukovodilaca demokrata. „Proveo sam neke tri i po godine na sednicama Izvršnog odbora Demokratske stranke na kojima je predsedavao Zoran Đinđić. Da li je predsedavao? Da i ne: on je uletao iznenada, iznenada je napuštao sednice...“, zapisao je Tošić u svojim sećanjima.

VIKILIKS: Među poverljivim izveštajima američke ambasade koje je svojevremeno objavio Vikiliks, prema zabelešci Novice Milića, našla se i jedna iz 1973. godine „gde se Zoran Đinđić pominje imenom, jedini, kao student leader“.

Pečat na (prvo)borački staž Đinđiću je na kraju ipak udarila njegova država. Januara 1974. u glavnom gradu Slovenije uhapšen je zbog pokušaja da sa kolegama iz Zagreba i Ljubljane osnuje posebnu studentsku organizaciju. Posle 1968, naime, studentska udruženja su, da bi se otupila njihova oštrica „utopljena“ u opštu omladinsku zajednicu pa su studenti poželeli da ponovo formiraju svoj, autonomni savez. Stvar, međutim, nije imala samo formalnu dimenziju nego i sadržinsku. Za skup je pripremljena

deklaracija koja je, prema svedočenju jednog od učesnika skupa, Lina Veljaka, „imala dve osnovne komponente. Najpre da zemlja, zbog izdaje vlastitih samoupravnih socijalističkih načela, ide u sunovrat, u pravu katastrofu i da će se sve to završiti građanskim ratom“, dok se drugi deo deklaracije ticao slučaja osmoro profesora beogradskog Filozofskog fakulteta.

Na „procesu šestorici“ (glavnih: Vinko Lokar i Darko Štrajh iz Ljubljane, Mario Rubi i Lino Veljak iz Zagreba te dva Zorana, Đinđić i Avramović iz Beograda) održanom u novembru, naš junak je (kao i ostali) osuđen na godinu dana zatvora. Advokati odbrane bili su Srđa Popović, Jovan Barović i Savo Strugar. Na suđenju Strugar je rekao: „Vi sada sudite ovim mladim pametnim ljudima, a ja sam ovakve branio pre Drugog svetskog rata pred specijalnim sudom. Onda su oni došli na vlasti i duboko me razočarali jer proganjaju onakve kakvi su sami bili. Ja se nadam da kad ovi dođu na vlast neće ponoviti njihovu grešku.“

„Sudsko veće je plakalo“ – seća se Lino Veljak.

Kazna je posle preinačena na deset meseci, uslovno dve godine. Verovatno je na ovu popustljivost suda uticala činjenica, koju ističe Latinka Perović, da je „tada postojala namera da se Tito kandiduje za Nobelovu nagradu za mir pa ni vlast nije htela da zateže konopac do kraja“.

Nije Zoran ustajao samo protiv spoljašnjih sila, političkih i državnih autoriteta; umeo je da se pobuni i protiv internih, fakultetskih autoriteta. „Incident se dogodio“ – piše Lakas prepričavajući sećanje jednog svog druga očevica – „na času najstarijeg i najuglednijeg profesora, Veljka Koraća. Stari, mušičavi profesor koji je brucosima držao Uvod u filozofiju počinje svoja predavanja u cik-zore, u osam sati. Njegov crveni oštri nos bi se pojavio tačno na vreme; prilazio je katedri u nekom crnom kaputu i izgledao kao Volter. Bodar, mali rastom, ali strašno zajedljiv. Nije trpeo da studenti kasne. A studenti kao studenti, pojam intelektualne slobode široko shvataju. Kada se jednom prilikom neka studentkinja pojavila nakon početka predavanja, Korać je počeo pred svima da je preslišava. U tome je bio neobično vičan i očito uživao. No, ovog puta, na opšte izne-

Ako su urednici bili oduševljeni novim provokativnim autorom, to nije važno generalno za celu filozofsku populaciju. Štaviše, to se mnogima ne sviđa. Pogotovo generaciji nešto starijih, ambicioznih filozofa koji su ubeđeni u vlastitu nadmoć. Neki od njih su već postali asistenti na fakultetu, u uredništvu su filozofskog časopisa Theoria, imaju velike naučne pretenzije. On je bio njihov miljenik na početku studija, ali sada, kada je brojem svojih radova, da ne govorimo o kvalitetu, odjednom sve njih zajedno nadmašio, pojavila se takva zavist koju, kako je jednom rekao Čehov, samo filozofi mogu da imaju

nađenje, iz mase studenata koji su se šćurili u svojim klupama, ustane Zoran i prekine uvaženog profesora sledećim rečima:

„Molim vas, nemojte više da šikanirate našu kolegicu.“

Možeš li zamisliti – rekonstruiše dakle po sećanju Dragan pismo svog druga Vladana – kako je starom lavu jurnula krv u glavu i s kakvim je gnevom počeo da grdi drznika? Padoše teške reči koje samo neko koga tišti želudac ili neki drugi osetljiv organ može da izgovori. Piskav Koračev glas je bio ubojit poput žaoke škorpije: to bi mogao potvrditi svako ko bi mu se suprotstavio. U učionici je zavladao tajac i iščekivanje. No, naš drug se ne predaje:

„Profesore, ja sam morao da vas prekinem, jer i mi studenti zaslužujemo neko dostojanstvo.“

„Mladi kolega – pišti kroz nos uvređeni profesor – vi očigledno imate autoritativnog oca, pa se sada ovde svetite. Ali odabrali ste pogrešno mesto.“

„Ne, moj otac je krajnje blag i povučen.“

„Onda vas zaista ne razumem“ – širi začuđeno ruke Korač i mahne mu da sedne.

Suprotstavljanje autoritetima i vođenje neke svoje politike ni na fakul-

tetu, makar to bio i slobodoumni Filozofski, nije bilo bez rizika. I Đinđić će ubrzo – na to verovatno nije računao – morati da plati cenu. Ali o tome kad mu bude vreme.

ODBRANA: Takoreći pravo sa suđenja, Đinđić je stigao na odbranu diplomskog rada. Tema možda nije bila naročito atraktivna, čak ni za probanu studentsku populaciju – „Karl Korš i reafirmacija revolucije u marksizmu“ – ali pojava Zorana Đinđića svakako jeste. Interesovanje studenata (i studentkinja dabome) bilo je izuzetno pa je tog 6. decembra odbrana iz male sale u kojoj su obično održavani diplomski ispiti morala biti premeštena u veliku salu 310.

Novica Milić ceo događaj opisuje na sledeći način: „Sala je, kažu, bila krckala. Ne samo zato što je Zoran Đinđić bio već notorno označen kao neko ko se rado i bez straha spori sa svojim profesorima, ne hajući za njihove statusne autoritete – autoritet za njega, skoro jedini, jeste autoritet same filozofije, refleksije – već i otuda što je obeležen kao predsednik studentske organizacije (FOS) Filozofskog, od nedavno i kao neko osuđen za 'neprijateljsku propagandu' što je bila crvena linija koja se tada nije smela

nekažnjeno preći.“

U Komisiji su, pored mentora Mihaila Markovića, bili još Miladin Životić i Zdravko Kučinar. Odnos prema ocenama koji je imao još u srednjoj školi – gde ga, kako kaže D. L. Lakas, nije rukovodio „toliko školski uspeh koliko vlastita znatiželja“ pa „nikada nije briljirao u ocenama, već u neobičnim odgovorima“ – nije se promenio ni na studijama. Elem, i na fakultetu je više vodio računa o efikasnosti nego o savršenosti, odnosno o savladavanju prepreka nego o lepoti dojma. Tako je njegov pismeni rad (klauzura) ocenjen osmicom, dok je na usmenom ispitu dobio devetku. Ali je fakultet završio za jedva nešto više od tri godine.

Jeste da ocene nisu bile najviše, ali završiti fakultet za tri godine govorilo je da se radi o izuzetnom studentu.

Međutim, kako to skrupulozno beleži Latinka Perović, „nema naznaka da mu je nuđena akademska karijera“.

RANIRADOVI: Pošto nije imao kud, jer mu je kao posledica presude oduzet pasoš, Zoran je upisao poslediplomske studije na matičnom Filozofskom fakultetu. Možda bi se već tada odlučio za Nemačku, na šta upućuje njegov odlazak, prethodne (1973) godine, na „hodočašće“ u Hajdelberg, centar evropske filozofije, ali sada praktično nije imao izbora. Pokušavao je da nađe posao, konkurisao je na raznim mestima, čak i za magacionera – bez uspeha. Bio je primljen u jednu srednju školu ali kad je sa nadležnog mesta stigla karakteristika, direktor ga je istog časa otpustio.

Kako kaže Novica Milić, bio je „jedino upućen na saradnju sa ideološki marginalizovanim časopisima i grupama. Ostaje mu da piše, ponešto objavljuje i prevodi“.

Lakasov pogled je malo optimističiji: „Ako je njegova velika strast do tada bilo čitanje knjiga, od vremena diplomiranja pa nadalje to je pisanje“. I odmah će se pokazati „osnovne vrline mladog autora: originalnost, konciznost i jasnost kazivanja, spisateljski i filozofski dar, temeljno znanje koje stoji u pozadini teksta. Tokom vremena ti kvaliteti će se samo produbljivati i granati, a njegov filozofski zahvat će rasti poput krošnje nabujalog stabla. Dometi, Književna reč, Treći program, Gledišta, gotovo da nema časopisa koji bi odbio njegov tekst, bez obzira

FOTO: ZORAN RAŠ

da li je reč o filozofskoj studiji, eseju, prikazu. A on ih fabrikuje poput dobro podmazane mašine: urednici su zadivljeni, baš kao i publika. Sve što čovek tu pročita novo je, zanimljivo, čvrste logičke konstrukcije, zavidnih opservacija. Tokom samo dve godine on će privući pažnju gotovo svakog ozbiljnog intelektualca koji se zanima za filozofiju, društvenu teoriju i politiku. Zoran se bavi velikim i teškim temama filozofije, takoreći najzahtevnijim misaonim tkivom koje je porodila klasična nemačka filozofija – Fihteom i Šelingom. Njegova filozofska intuicija je zadivljujuća, on nepogrešivo dodiruje ono filozofski supstantivno i sa suverenim razumevanjem ga analizira i s neverovatnom jasnoćom razlaže. On već poseduje onu potrebnu distancu u odnosu na materiju kojom se bavi, a samim tim i kritički odnos bez koga nema autorskog pristupa[...] bez obzira da li piše o Benjaminu, Kolakovskom ili o nekom trećem, Zoran uvek bira nešto što ovde još niko nije rekao i obrazlagao. On uveliko čita na nemačkom i pronalazi za nas nepoznate autore i interpreatore i kao neki novi vetar osvežava prilično učmalu sliku o filozofskim velikanima. U svim tim radovima prepoznaju se one tako retke vrline među našom filozofskom elitom, potpuno racionalno korišćenje prostora, snažna i ubedljiva argumentacija, originalan pristup, bogatstvo izraza i refleksija. Sve je to pregnantno, koherentno, ispisano lepim književnim jezikom kojim ovde samo retki vladaju.“

Pošto je Zorana Đinđića, kao što smo videli, od početka zanimala revolucija, tj. temeljna društvena promena, on se bacio na ispitivanje pretpostavki, tj. uslova da do te i takve promene zaista dođe

Ipak, prirodno za to doba, sve se vrtelo oko Marksa i marksizma. I tu se Zoran odmah izdvojio. „Već prvi objavljeni radovi“ Zorana Đinđića, ističe Milić, „pokazuju otpor prema tada vladajućoj paradigmi tzv. praksis-marksizma (kasnije će oceniti da su njegovu generaciju profesori te orijentacije držali u 'duhovnom marksističkom getu').“ Iako je „kritika svega postojećeg“, koju su teorijski zagovarali i politički praktikovali praksisovci, objašnjava dalje Milić, „bila oštra, ta kritika nije prelazila granice poretka samog 'postojećeg': nije se diralo u ključne dogme marksističko-lenjinističke doktrine o komunističkoj revoluciji kao uslovu 'totalne emancipacije' i 'čoveka' i 'društva' [...]. Moderno građansko društvo, njegove institucije i politički okviri, odbacuju se zajedno sa kapitalizmom. Đinđić će dosledno, u svim radovima, u ovom odbacivanju građanskog društva pronalaziti jedan od glavnih uzroka dogmatičnosti marksizma.“

Već diplomski rad Đinđićev pokazuje da on vrlo rano, praktično još kao student, stupa na stazu koja će ga vremenom potpuno odvojiti i od idejnog krila u kojem je ponikao i od

socijalnog krila, da ne kažem šinjela, pod kojim je stasavao.

Sve u svemu, da se opet vratimo Miliću, shvatanja „da se marksizam ne da imanentno 'rekonstruisati', niti se socijalizam može iznutra 'popraviti' [...] nalaze se već u ovim prvim objavljenim tekstovima“ Zorana Đinđića.

Pošto je Zorana Đinđića, kao što smo videli, od početka zanimala revolucija, tj. temeljna društvena promena, on se bacio na ispitivanje pretpostavki, tj. uslova da do te i takve promene zaista dođe. Dakle, pošao je od društvene kritike, a pošto se još uvek kretao u okvirima marksističke filozofije, da bi stvar zahvatio u korenu, od najverovatnije ključnog Marksovog ishodišta – nemačke klasične (idealističke) filozofije. Đinđić se prvenstveno bavi utemeljenjem te kritike jer – da filozofsku terminologiju zamenim današnjom generaciji znatno bližom dr Haus medicinskom terminologijom – najpre se mora ustanoviti tačna dijagnoza da bi se onda mogla odrediti adekvatna terapija.

Međutim, ako su urednici bili oduševljeni, jer su dobili plodnog i provokativnog autora, to nije važno generalno, za celu filozofsku populaciju.

Štaviše, „razumljivo – piše Lakas – to se mnogima ne sviđa. Pogotovo generaciji nešto starijih, uglavnom bivših FOS-ovaca, ambicioznih filozofa koji su ubedeni u vlastitu nadmoć. Neki od njih su već postali asistenti na fakultetu, u uredništvu su filozofskog časopisa Theoria, imaju velike naučne pretenzije. On je bio njihov miljenik na početku studija, ali sada, kada je brojem svojih radova, da ne govorimo o kvalitetu, njih odjednom sve zajedno nadmašio, pojavila se takva zavist koju, kako je jednom rekao Čehov, samo filozofi mogu da imaju. Ta njegova fascinantna autorska karijera ih je do te mere zasenila i poremetila njihov rasklimatani ego da Zoran postaje opsesivna tema ogovaranja. Intrige se smišljaju i dopunjuju, sve što on objavi omalovažava se, potcenjuje...”

Kakva je bila Đinđićeva reakcija, upitaće verovatno zaintrigirana čitateljka/čitalac.

„Zoranov jedini odgovor bili su novi tekstovi. Pri tome, treba dodati, niti je on mario za ta ogovaranja, niti se osvrtao, niti im je previše zameralo. Pustio je da vreme odluči šta valja a šta ne“, kaže Dragan Lakićević Lakas.

Nije tu, međutim, kraj – ni Draganovoj priči ni Zoranovim mukama. Uz opasku da je „filozofija, kao i druge nauke, izuzetno dogmatična“ da i učitelji filozofije vole poslušne učenike, Lakas ističe da je „Zoran imao tu hrabrost i tu samostalnost da kaže nešto novo i do tada još nesaopšteno. [...] Pisao je a da nikoga nije pitao da li to sme, da li to valja, da li to može.”

Ali, nije to sve. „I normalno, za to će biti kažnjen“ – glasi sledeće rečenica.

Paradoksalno ili ne, nije da Đinđić nije pomišljao šta mu se zbog toga može desiti. „Zoran je bio svestan takvih mogućih posledica“ – kaže D. L. Lakas. Ali, „u njegovoj prirodi je upravo tinjala ta crta – da se suprotstavi svakom autoritetu“.

FILOZOFSKI STALJINGRAD:

Đinđićev pobedonosni pohod kroz instituciju beogradskog Filozofskog fakulteta stao je – tačnije, pao je – na Staljinu. Naime, po svom već ustaljenom običaju Zoran je „u rekordnom roku ispolagao skoro sve postdiplomske ispite i predao magistarski rad.

Mentor je bio Veljko Korać“. Magistarski rad – otkriće kasnije Dragan Lakićević Lakas – poslužiće Zoranu kao osnova za prvu knjigu koju će objaviti: Subjektivnost i nasilje.

Međutim, sasvim neočekivano, situacija s magistarskim se zakomplikovala – „odgovora nije bilo“. Lakas iznosi razne pretpostavke šta se i zašto dešavalo: da li je Zoran koristio neke nove interpretacije koje profesor pred penzijom nije ni pratio ni znao; da li je možda Zoran, kao student „blizak Mihailu Markoviću“ postao „kolateralna žrtva“ sukoba „dva suprotstavljena korifeja“ itd. Istovremeno, počele su da „kolaju razne neugodne priče po kuloarima: da je rad plagijat“, ali na pitanje plagijat čega ili koga nije bilo odgovora; zatim da su „neki asistenti dobili zadatak da pomno pregledaju relevantnu literaturu“ itd.; vreme je prolazilo, „stvar se zaplitala“.

Ipak, posle izvesnog vremena, došlo je do raspleta. Bukvalno šokantnog. „U jeku te bizarne atmosfere Zoran je polagao svoj poslednji ispit na postdiplomskim studijama. To je bio predmet Savremena filozofija“, piše u svojoj knjizi D. L. Lakas koji je prisustvovao ispitu. Ispitivači su bili profesori Jovan Arandelović i Branko Pavlović te asistent Zdravko Kučinar. Pavlović je pitao Sartra i Đinđić je „to odlično znao, sva potpitanja ga nisu zbunila“. Šta je pitao Arandelović naš svedok se ne seća, ali kaže da je odgovor bio „više nego solidan“. Konačno, na red je došao Kučinar koji je, na opšte iznenađenje, izabrao Josifa Visarionoviča Staljina. Profesori na Filozofskom Staljina su inače smatrali za „dogmatu nad dogmatama, antifilozofa i diletanta“. Zato je pitanje bilo krajnje neobično. Zoran je i tu pokazao da vlada materijom, ali je „Kučinar počeo da insistira na detaljima i to u sitna crevca, kao da je reč o stvarima od najveće filozofske važnosti“. I kako je Zoran počeo da popušta tako je „raspoloženje kod profesora počelo da se popravlja“, konstatuje Lakićević.

Uprkos tim malim nesigurnostima, niko nije očekivao da Đinđić neće položiti. Ali, upravo se to desilo. Bilo je to negde u proleće 1977. godine.

„Epilog: Zoran se više nikada neće vratiti na fakultet.“

Novi magazin

IZLAZI SVAKOG DRUGOG ČETVRTKA

IZDAVAČ:

Društvo za novinsko-izdavačku delatnost

„Agenda 2020“ d.o.o., Beograd,

Dečanska 8/III

PIB: 106978740, MB: 20717467

Telefon: 060/88 66 513

E-mail: redakcija@novimagazin.rs,

nm.novimagazin@gmail.com

Osnivačica i prva direktorka:

Nadežda Gaće

V. D. glavne i odgovorne urednice:

Jelka Jovanović

Zamenik glavne urednice:

Mijat Lakićević

Urednica portala:

Milena Ilić Mirković

Art direktor:

Bojan Radulović

Urednica fotografije:

Marija Kolaković

Uređuje:

Urednički kolegijum

Redakcija:

Jelena Aleksić, Svetozar Raković

(region), Nenad Kovačević, Dragan

Stošić (kultura), Ivan Jovanović, Julijana

Mojsilović (svet), Iva Gavrilović

Stalni saradnici:

Ljubiša Jovanović, Aleksandar

Arsenijević, Branko Vučković, Mira Popović

(Pariz), Drago Hedl i Srdan Dvornik

(Zagreb), Savo Pejčinovski (Skoplje),

Veseljko Koprivica (Podgorica), Vildana

Selimbegović (Sarajevo), Marija

Šajkaš (Njujork), Gordana Katana

(Banjaluka), Zoran Andrić (Minhen),

Marko Savković, Nenad Radićević,

Milica Maksimović, Mirjana Stevanović,

Miroslava Pudar, Mirko Dautović, Stefan

Vladislavljev, Milan Nikolić, Slobodan G.

Marković

Stalni kolumnisti:

Momčilo Pantelić, Dimitrije Boarov,

Nataša Vučković, Dejan Atanacković

Lektura: Lidija Cenić

Prelom: Studio triD, Beograd

Poslovna sekretarka:

Dubravka Vasić

Advokatica redakcije:

Nataša Dragović Raković

Računovodstvo: Slavica Miljanić

Distribucija: Beokolp d.o.o., Beograd

Štampa: Rotografika, Subotica

TK RAČUN: 220-138242-41

ProCredit Bank

Registровано kod APR pod brojem

BD 27649/2011 08.03.2011.

Novi
Magazin je
član Saveta
za štampu

IMPERIJALIZAM I SAVREMENA GERILA

Nedavna američka vojna intervencija u Venecueli, kada je, praktično, otet predsednik Nikolas Maduro, kao i otvorene, sve učestalije pretnje Vašingtona Kubi i Kolumbiji (a u međuvremenu ostvarena u IRANI/prim. ured.) nedvosmisleno šalju vrlo jasnu poruku malim zemljama na periferiji svetskog kapitalističkog poretka. Poruka je vrlo direktna i vrlo jasna: ukoliko imate nešto što je potrebno Americi, Amerika će to uzeti, ako treba i silom. To se čuje svaki put svaki put kad aktuelni

U tim područjima nalaze se i neke regionalne sile (Brazil, Južnoafrička Republika, Turska, Pakistan, Indija i druge), ali je ipak više onih, slabih država sa većim ili manjim prirodnim bogatstvima, tim mamcem koji i u trećoj deceniji dvadeset prvog veka, aktivno učestvuju u dimenzionisanju spoljnih politika najvećih svetskih sila.

Oni će u tripolarnom svetu biti još više na ceni, tako da će i po tom osnovu, pritisak na manje zemlje biti izraženiji.

Svanulo je novo doba i ono će zahtevati prilagođavanje, naročito od onih koji će biti na udaru američkog, ruskog i kineskog imperijalizma. Koje su mere zaštite?

U političkom smislu, one bi podrazumevale stvaranje bilateralnih i multilateralnih sporazuma, na čijim temeljima bi nastajali regionalni savezi zemalja u razvoju i nerazvijenih zemalja, bez učešća velikih sila. U ekonomskom smislu, značile bi intenzivnu saradnju na nivou saveza i uvođenje protekcionističkih mera, radi zaštite vlastite industrije i resursa, a u vojnom, jačanje snaga bezbednosti i pretakanje političke i ekonomske saradnje u odbrambenu, radi zaštite zajedničkih interesa od istog neprijatelja.

Poseban akcenat bi morao da se stvari na stvaranje efikasnih obaveštajnih službi, obučenih specijalnih jedinica i generalne sposobnosti stanovništva za samozaštitne aktivnosti u potencijalnom asimetričnom sukobu sa okupatorsko-imperijalističkim snagama.

Iako ovi predlozi možda zvuče preterano i imaju prizvuk gerilskih uputstava iz vremena „širenja komunizma kroz svet“, njih nikako ne treba sa podsmehom odbaciti.

Ujedno, njihov zadatak je da ukažu na ozbiljnost situacije u kojoj se nalaze zemlje na periferiji svetskog kapitalističkog poretka. Situacija, naravno, nije bila sjajna ni do sada, ali je nakon, gotovo razbojničke intervencije Amerike u Venecueli, više nego jasno šta mogu očekivati i druge zemlje, koje ne mogu da uzvrate udarac najmoćnijima. Takvih, nažalost, ima mnogo.

U tome je njihova tragedija danas i vrlo lako se može desiti, njihova tragedija sutra. Vreme „širenja komunizma kroz svet“ je možda prošlo. Da li se isto može reći i za gerilsku borbu, kao metodu zaštite malih i slabih od moćnih i jakih? Planetarne reperkusije novog imperijalizma će pružiti odgovor na to pitanje. **Z**

Napomena

Tekst je uz dozvolu autora sa sajta Centra za istraživanje bezbednosti (CiB)

Vibracije koje dolaze iz Amerike kao da svedoče opredeljenju Trampove administracije da svi akteri međunarodnih odnosa treba da prihvate novu podelu sveta na interesne sfere namenjene za američku, rusku i kinesku eksploataciju (sa Evropom kao neželjenim, pridruženim članom eksploatatorskog geopolitičkog kluba). Savremeni svet kao da je usmenim dogovorom Donalda Trampa, Vladimira Putina i Si Đinpinga podeljen na područja u kojima imperijalistički centri moći u Vašingtonu, Moskvi i Pekingu mogu da rade suštinski šta žele.

predsednik SAD Donald Tramp komentariše situaciju u svim zemljama koje odbijaju da povinuju direktivama koje dolaze iz Bele kuće (a koje, po pravilu, nemaju u svom vojnom arsenalu nuklearno oružje).

Vibracije koje dolaze iz Amerike, kao da svedoče opredeljenju Trampove administracije da svi akteri međunarodnih odnosa treba da prihvate novu podelu sveta na interesne sfere namenjene za američku, rusku i kinesku eksploataciju (sa Evropom kao neželjenim, pridruženim članom eksploatatorskog geopolitičkog kluba). Savremeni svet kao da je, usmenim dogovorom Donalda Trampa, Vladimira Putina i Si Đinpinga, podeljen na područja u kojima imperijalistički centri moći u Vašingtonu, Moskvi i Pekingu, mogu da rade suštinski šta žele.

Aleksandar Stojanović, master menadžer bezbednosti, predsednik je Upravnog odbora i zastupnik Centra za istraživanje bezbednosti (CiB). Rođen je u Leskovcu, gde je završio osnovnu i srednju školu, dok je osnovne i master studije završio na Fakultetu bezbednosti Univerziteta u Beogradu. Osim bezbednosnom politikom u CiB-u, bavi se i novinarstvom.

3 NOVI 3 MAGAZIN

Prvi
saznajte
najnovije
vesti

Mobilna aplikacija Novog magazina

**3 NOVI
3 MAGAZIN**

REC ●

PODCAST

**Innovation in
digital news**

